

Riosi Kaaweruma Tuuyewari

Maateo Iyoteria

*Eesusi Riosie Weratiame tetejimarisiria, ehkoriami Auranisi o'inia
(Ruuka 3:23-38)*

¹ Kúíraa. Neee Maateo tewaniamea, piiripi puuu Eesusi Riosie Weratiamee weratiamepua tiame, oosa mariki aampa ooka Eesusi ajawaria ahjama. I'wa iyotemanne Eesusi Riosie Weratiameo, aatana ehkoriami tetejimarisichi o'inia eenamekopua, aatia tiiachipa puuua Auranitaru tetejimarikopua Raawitaru tiame, ehkoriami mochiriame ti'tijoerichiopua. O'inemane i'ka iyosi aamowichio.

² Ehkoriami Aurania Ihsha noonora eneraiapua; Ihsha, Aakowo noonora; Aakowoa, Uura noonora enerepua poponirama. ³ Uuraa, Paaresi noonora enerepua Saara tiame. Yeeyera ihji ooka tatanao, Taamara tewaniame enerepua; Paaresia, Ehroni noonora enerepua; Ihji Ehronia, Aarami noonora enerepua; ⁴ Aaramia, Aaminawa noonora enerepua; ihji Aaminawaa, Naasoni noonora enerepua; Naasonia, Saromoni noonora enerepua; ⁵ Saromonia, Wooosi noonora enerepua, yeeyeraa Raaja tewaniame. Ihji Wooosi tewaniamea, Ooweri noonora enerepua, yeeyeraa Ruuti tewaniame; Ooweria, Isai noonora enerepua;

⁶ Ihji Isai tewaniamea, Raawi noonora enerepua, yawichi enekame; puuu yawichi Raawia, Saromoni noonora enerepua, ihji Saromoni yeeyeraa, Uuria uupira enekame;

⁷ Saromonia, Roowoami noonora enerepua; Roowoamia, Aawiasi noonora enerepua; Aawiasia, Aasa noonora enerepua; ⁸ Aasa tewaniamea, Osaja noonora enerepua; Osajaa, Ooramia noonora enerepua; Ooramia, Uusia noonora enerepua; ⁹ Uusiaa, Ootami noonora enerepua; Ootamia, Aakasi noonora enerepua; Aakasia, Esekia tewaniame noonora enerepua. ¹⁰ Esekiaa, Manase noonora enerepua; Manasea, Aamoni noonora enerepua; Aamonia, Oosia noonora enerepua; ¹¹ Oosiaa, Eekonia noonora enerepua poponirama, isaeri ti'tijoeri Wawironia i'tonioiopua, chapisa i'totiame tiame.

¹² Neipa Wawironia e'enatioio, Eekoniaa, Saratieri noonora enerepua; Saratieria, Soorowaweri noonora enerepua. ¹³ Soorowaweria, Aawiu noonora enerepua; Aawiu tewaniamea, Eriakími noonora enerepua; Eriakímia, Aasori noonora enerepua. ¹⁴ Aasoria, Sooroki noonora enerepua; Soorokia, Aakimi noonora enerepua; Aakimia, Eeriuu noonora enerepua. ¹⁵ Eeriuu tewaniamea, Riasari noonora enerepua; Riasaria, Maatani noonora enerepua; Maatania, Aakowo noonora enerepua; ¹⁶ Aakowoa, Oose noonora enerepua, Maaria kuunara enekame, Eesusi yeeyera. Ihji Eesusipu puuua taamoo, Riosie Weratiameko tuuyaa.

¹⁷ Ihji tetejimarira muuwекamea, oosa mariki

aampa naao sesenerichi u'matokamepua, ahkasi Auranitaru o'iniao, Raawitarusiopua; Raawitaru o'iniaoi, wa'achi kehki seseneri u'matorepua, ahkasi Wawironia taawechiopua, i'isaeri ti'tijoerio Wawironia i'totioiopua; Wawironia o'iniao, wa'achi kehki seseneri u'matorepua, ahkasi Eesusi Riosie Weratiame naawariachisiopua tiame.

*Apoe Eesusi naawariachi simiyame nayewaniame
(Ruuka 2:1-7)*

¹⁸ Ehpeo neeee, Eesusi naawariachi simiyame aamo nayewemania, achini teereriopua i'wa weeechio. Ihji Eesusi yeeyera Oose ahjama neewimerioio, Riosi utewarie peteterepate-tiamepua. ¹⁹ Ihji Oose Maaria ahjama neewimeriaa, ki se'wika kaawerumakapaopua, ki suuwe erapatenariapaopua Maariao, ki aawata nane'rejererepua achini teeka peteterepariaopua pu'kao. Pukaepa ihchi poanatamo o'rariaipua, apoeche nane'reka. ²⁰ Nape i'ka Oose wa'a e'raka oiyoio Riosi ku'iwaria, kochirewachi chaanerepua pu'kao:

—Ooséee, Raawi tetejimarichi eename, ka'te suuwe eramitia muuua, Maaria ahjama neewikao. Ihji Maaria petetepariaa, Riosi Riosiwarie wa'a e'rariae iikamepua.

²¹ Pukaepa muuua i'ka Maaria sausoopua, i'ka temari naawakameo, Eesusi tewameri eemea ti'tijoeo ooweruopua tiameo, tatakoritiamewi-chio kokosapuame, newipatemerikoopua.

²² Yooma ihji wa'a ikipuamea, ehkoriam i o'inia Riosi cheeriapua, ahpo nayewaturachiopua, eee cheeriaeopua:

²³ Weemera kutewea, peteterepameripua; ihji peteterepasaapua, temari saumeripua. Ihji temaria, Emanuéri teewapuamepua. Ihji Emanuéri chaniwamea: Riosia taamo ah-jamapua, cheeka chaniwamepua.

²⁴ Wa'a chaanetiapa Oosea Riosi ku'iwarieo, pusasaapa, yooma wa'a teetorepua waikao, ahkasi Maaria ahjama ahpo neewiachisi. Oosea neewirepua neewiao Maaria ahjamao, ²⁵ nape ki noonoterepua pehjio ahpo uupichitiao, ahkasi neipami sauria yachapachisiopua. Waikaopua i'ka kuita naawasoopua Oosea, Eesusi teeware-pua pu'kao.

2

Cherayachitepa e'name, te'ta pepeniwari machiyame ti'tijoe

¹ Uurea weechio, Eesusi Weereni mochi-wachi naaoiopua, Eerore yawichi eneriaipua wa'ao waikamio. Waika taawechiamio, wa'a Eerusareni e'enarepua ookapi ti'tijoe cheraya-chitepa e'ename. Ihji ti'tijoea, te'ta machiwari pepeniam eñerepua, itapiti so'porichi simiyame tisia i'yesika mochitoriam. ² Ihjia wa'a mochiwachi e'enakao iinatukesirepua ti'tijoerio, chaachapaka:

—¿Akacia naawariarepua kohja, Uurio yawichiwara enemer? Teemea so'porichitia tajayame ne'netoka e'enakame teemea,

cherayachisi o'iniaopua, ahkasi pu'ka so'porika tiiame kahtiachisi, i'wa kohja naawamiachiopua. Pukaepa i'wa e'nakame teemea iyorimia te'teretoapu teemea pu'ka kuitao, ahka naawariachio.

³ Waikao Eerore yawichia wa'a chaachapo tuuwame inamukapaopua mehka e'enakameo, wekana eraparepua kiisi kaawe e'rakao, muuwaeme Eeroreka erakoameai Eerusareni mochiwachio, wa'achi erakorepua tiame Eerorechitiao. ⁴ Wa'a erapakaopua Eerore yawichia, ahpoo kahtiachi napawinasaapua, te'ta isaeri ne'neseriosi, pariseroopua tiame napawinurasaopua, cheeka iinatukerepua pu'kao:

—¿Akatia naawameri ohjoarepu Riosie Wera-tiamea?

⁵ Waikao ne'neseriosi pa'pamiratuamea chaachaparepua:

—Uurea weeechi naawameripua Weereni mochiwachi; wa'a cheeka nayewame Ehkoriami Iyoteria, Riosi nayewatura chaachapariaa. ⁶ I'ka eee chaachapaka:

Muuu Weereni mochiwachio, epeche nu'utirakaimua Uura weeechio ki wahjachi te'ta mochiwarichitiaopua, wa'a aamo mochiwachio wa'a naawamerikaitepua piiripi tijoe, epeche te'ta weruma tiiameeopua ki aaatachitia, aaata puuua te'ta yawichi enemeriapua, yooma no'o ijinuwachio, isaeri ti'tijoechio.

⁷ Wa'a chaachapatiame nane'resaapaopua Eeroreea, ihchi paaesapa pu'ka cherayachi

e'enakameo, pu'ka iinatukeka nane'rerepua, achinitio o'inia machenariopua so'porio, cherayachi so'pori naaniatiwariopua. ⁸ Wa'a ikisaopua Eerore, Weereni siimpanurerepua waikao, chaanesa:

—Yooma aamo ye'kachisi i'yapuapua pu'kao, pu'ka kuita naawariachiopua. Tewisaapa eemea, no'o tuuyepuapua, wa'achi siminariame neeeai, ahjachi paparawemia.

⁹ Waikao cherayachitepa e'enakamea, Eerore cheeria inatatosika siimparepua. Waikao puuu so'pori cherayachisi o'inia tetewitoka na'naritosi e'enariaa, pu'ka wa'api so'pori ne'netosirepua Weereni ajasipuawichiopua. Waikaopua pu'ka so'pori na'naritokao, pu'ka kuita naawakame ta'perachi tahjepaka yasipakopaopua wa'asi, teewerepua ahpo wa'ami siimpao. ¹⁰ Waikaopua cherayachitepa e'enakamea, tisia kaawe erako-repua, kuita naawakame ohjirachi ajasitiopao. ¹¹ Waikao wa'a karichi muisaopua yooremina, wa'a kahtiame tetewarepua kuitao, ahpo ye-eye Maaria tewaniame ahjama. Waikao cherayachitepa e'enakamea, chopokorieka ajapaka ki nu'uti iyorirepua pu'kao. Wa'a ikisaopua ahpo u'paria kaaja wahjonasaopua wa'a manitoame puuyanasaopua, Eesusi kuita ihkokerepua, itapiti tisia nateyáme, naatichitia: apoche o'ro, cho'imori, peeniajuri miira tiámé. ¹² Waikao i'ka nonoraka nokisinioiopua, Riosi ku'iwaria kochirewachi nayewerepua pu'kao, eee chaaneka:

—Ka'te uumatomitia eemea Eerore kahtiachiamio, pirenachi poowechiami uumitia ohso

kaawe.

Pukaepa puuua, piirechi pooechiami uumatorepua nonorakao.

Eejito weeechi ujumaniamame Oosee

¹³ Wa'a ikisaopua Riosi ku'iwaria, pu'ka te'ta ma'machiwari nonowasoopua, Oosepechi nayewerepua kochirewachio, puuua Ooseo chaanerepua:

—¡Yaapi ihtakosa Ooséee! Ikanati werisika ujumamitiapua Eejito, wa'a i'toka ichipupamitipa pu'ka kuitao yeeyera tiame. Wa'a ikisaapua, wa'a mochipuapua ku'itapi, ahkasi aamo no'o chaaniachisi eenechi, ahka aamo uumpamiachio. I'ka aamo chaanenania neeee, Eeroreo amori i'yasiamekopua pu'ka kuitao merinareka.

¹⁴ Waikao Oosea pu'ka tukawarichi wa'api machenarepua Eejitomio, pu'ka weeechi ichipupamiaopua kuita i'tokaopua tiame, yeeyerama.

¹⁵ Wa'a Eejitoo wa'a mochirepua ahkasi Eerore mukuyachisi. Ihji wa'a ikitiame ikitiamea, Riosi cheeria pichiwa machenaka teerere puuua, ehkoriami ahpo nayewaturachi cheeria. Apoe taamo Noono Paamiraa ehkoriamio, cheeriaipua: "Eejito o'inia paaenania no'o Taanao."

Eerore yawichia, kukuchi ko'inurena

¹⁶ Eeroreea cherayachitepa e'enakameo tísia ahpo wisikuerioopua, tísia nekarepua waikao. Wa'a iikapa puuua yooma kukuchi ooka paamuameopua waanami, ko'inurerepua, yooma Weereni na'nawakameopua, wa'a norikame mochiwachiopua tiame, yooma pu'ka so'pori machenariachisi na'nawakameopua

kukuchi, cherayachitepa e'enakame chaachapariaopua waika taawechi naawamio tuuka. ¹⁷ Ihji kukuchi ko'itiameai, Riosi chaaneriachitia ikitiamepua tiame, ehkoriami Eremia nayewariachitia, i'ka cheeriachitiao:

¹⁸ Wahka Raama tewaniachi roomosachio,
aaata oowitime ki teesa kokosa e'raka
naarachani,
tisia yuuwesika.

Ihji aaata naarachaniamea,
Raakeri tewaniamepua ahpo tatanawichio
tisia naarame.

Ihjia kiisi teewenariame puuua naarakao,
ki nu'uti kaawe erapateniai, ahpo tatana
kiterepatekapa.

¹⁹ Neipa Eerore mukisoopua, Eejito kah-tioiopua Ooseo pehjio, Riosi ku'iwaria eenechi nayewerepua Ooseo, kochirewachi. Puuua kochirewachio, chaanerepua:

²⁰ —Ehpeomua Oose, werisika Isaeri weeechi no'ramitiapua, puuua aamo taana merinariameapa, mukukamekopua wa'asio.

²¹ Waikao Oosea wa'a simirepua waikao, pu'ka kuita i'toka yeeyera tiame, Isaeri weeechi.

²² Nape Oosea Uurea weeechio, Arakerao tewaniame Eerore taanara yawichiko tuuopa wa'ao waikao, majawerepua pu'kaoiopua pehjio, wa'a ahpo ohjoremiaopua. Waikao Oosea eenechi kochirewachi tuuyetiapao Riosi ku'iwarieo, wa'ao ki kaawe teeremerikoopua wa'ao; ohso kaawe Arirea weeechikamera akiparepua no'rakao. ²³ Waikaopua Arirea

wееечи enasaopua, Nasare mochiwachi yasare-pua waikao ohjoekao. Wa'a iika ihmja, ehkoriami Riosi nayewatura chaachapariachitia iintorepua. Ihmja eee chaachapariaipua: "Puuu Riosie Wera-tiame enameria, Nasare tijoe tewapuamepua."

3

*Waani Paatoamea kuhsitere yasaria
(Marako 1:1-18; Ruuka 3:1-9, 15-17; Waani 1:19-28)*

¹ Pu'ka taawechiami Eesusi Nasare mochi-wachi ohjoekoipua, Waani ti'tijoeri Paatoamea Uurea weezechiami yaajatoriaipua, ki tijoeekachi. Wa'ami yasaka tuuwicharepua ti'tijoerio, Riosi tuuyewarichi simiyame. ² Ihji Waania ti'tijoeri sisinawekao, eee cheerepua:

—;Yooma toaka mochitopuapua aamo ki ka'karuma yooraka mochikao, puuu aamo ki ka'karuma yoora cheriwemerio, ki mehka kah-tioi tiiopua pu'kaopua wa'asi! Puuu Apoe aamo cheriwemeria, Apoe ihsimeripua aamo wahjonekao, ahpo ye'karichi muimichoo, ah-pokamera ahjama teerepuawichiopua taamoo.

³ Waania wa'a cheeka nayewerepua wa'a chi-iamekopa Ehkoriami Iyoterichiopua Isaiao, pu-uuua eee cheeriaipua:

Wahka mehka ki tijoeekachi siinachani aaata,
puuuu cheechaniamepua:

"Eeme ti'tijoea ooweru tiamea Riosiwichioo,
aamo iikachi wahjonamitia pooe;
nape te'ta pichiwa cheeka,
kiisiki kihta a'chi tiame inasokaopua amo-chio,

itapiti a'chi tiameopua ki kaawerumao."

⁴ Ihji Waani wisachucharaa, tumusari animari kuuparae netetiame eneriamepua; ihji wahsipuraraa, wi'chie netetiame eneriamepua. Ihji koayaa ohchi koaka yayasariamepua, se'ma se'ori kuhsitere iintuame tiame. ⁵ Eerusareni mochikame ti'tijoea, yooma Uurea weechiami mochikameopua tiameo, Oorani akichiko ohjemeapua tiame, Waani kahtiachi eejenapariaipua Waani keepumia. ⁶ Ihji Waania wa'a enapasoopua ahpo kahtiachi, i'kao ahpo tatakorowi toimo erapasoopua Riosichi tuuka, Waania paapatosiriaipua pu'kao Oorani akichi, kaaweruma enepanariameopua taamo Noono Riosichio.

⁷ Nape seenepi simikameo Waania ki ookapi e'nariopa nanaarame ahpo paatoachio, parisero ti'tijoeo, saruseo ti'tijoeopua tiameo, chaanekapua pu'kao:

—;Eeme sayawe ti'tijoeri, itapiti ki ka'karuma masitiame, ¿ihtana yoramia e'enaka eemea i'wao, ti'tijoeri ahpo tatakorri ma'chitachio Riosichio, ahpo paatoka toimo tuuwachiopua tatakoririao? ¿Aatana aamo chaaneka aamoo, aamo newipamerikoopua Riosi kokosarichio, aamoo kiisi kaawe nokayameo? ⁸ Toipuapua pahchao aamo tatakorika mochikao, nape pichiwa toinarekaopua aamoo kiisi kaawe aamo nokayao. ⁹ Ki oowera aamo Aurani ojochiwarako erapuapua, aamokamera te'ta ka'karumako erakokaopua Riosichio. Aamoka te'tiame ojochiwa nakiyame enesaa Riosia, i'ka tehte i'wa maaniameoi Aurani tetejimara enepatemiipua. ¹⁰ Riosi kokosari tepuraraapa, nawachi meteka

tehpunamerapua wa'asi yooma ki ka'karuma taakiameopua Riosiwichioo. Yooma aaata ki ka'karuma taakiameopua Riosiwichioo, na'ichi ipaka kosimerapua pu'kao. ¹¹ Neeea yooma ahpo tatakoriwa toinariameo, neeroie paatoamepua paatoao, nape neipa eenamea ahpo Riosiwarie paatomeripua iikachio, neeea pu'kawichioo kihta nateyamepua. Puuu Apoe neipa eename paatoaa, te'ta piipari paatowa enemeripua; na'ie kosoka piipatiamechitiapua tatakorio. Pu'kao neeea kihta nateyamenia pukachio, pu'ka kaakaraoinia ki nateyamenia no'o na'sonemiao. ¹² Puuu Apoe Paamiraraa wa'asi, ahpo sekachi makotoamepua wa'asi ahjae kasarapupuameopua tiirikoo. Kasarapusaapua tiirikoo katewemeripua pu'kao; nape pu'ka tiiriko moowaraopua na'ichi ipaka tajenatemeripua kosoka. Puuu ti'tijoeri ki ka'karuma ihpapapuachio, kiisi choipame na'ichi ihpapapuamepua.

Eesusi paatorewa
(Marako 1:9-11; Ruuka 3:21-22)

¹³ Seneipi simikame Waanio paatoka ihsioio Oorani akichio, wa'achi eenariai Eesusiai Arirea o'iniaopua, ahpo paatopuawichioopua. ¹⁴ Nape Waania Eesusio ki paatonariaipua pu'kao, ki nu'uti tiiamekopa Eesusio apochio. Pukaepa chaanekaipua Eesusio:

—¿Nape neeee? Muuukamera no'o paatome-tepua. ¿Aatia neekamera aamo paatotapua?

¹⁵ Nape Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Eje'e, wa'atepuia tiiao, naape wa'atioi no'o paatopuapua, ti'tijoerio nane'remichiopua Riosie no'o weraniamekopua.

¹⁶ Eesusio paatotiache neerochi machenoiopua, te'pa tewekachio wahjoame tetewitiapua. Wa'a o'inia kooroka tiame tekikao, Eesusichi yasipakapua. Pu'kao, yooma teeme wa'a nokayame tetewikapua. ¹⁷ Pu'ka Eesusichi yasipasoopua tewekachi o'iniao, chiiame inamuretiapua tewekachi o'iniao:

—Ihjipu no'o Taanaa, puuu te'ta no'o nakiya. Ihji puuua, te'ta tisia no'o kaawe e'riapua.

4

Aatia iintota Eesusi ne'newa (Marako 1:12-13; Ruuka 4:1-13)

¹ Riosi Riosiwari wa'a iintosaapua Eesusichio, mehka i'torepuia ki tijoeekachi. Eesusi wa'a kahtioiopua ki tijoeekachio riaorósia, Eesusio aatia iintotarepua pu'kao.

² Wa'a ki tijoeekachio Eesusia, ooka weerewa taawe yasarepua wa'ao, ooka weerewa tukawari tiame, kiisi koaka. Wa'a yasakaopua tísia toore aiawarepua. ³ Wa'a tiiopa Eesusio tísia chorowakao, riaorósia, kiisi kaawe iintotenari-apapua Eesusio, chaanerepua:

—Pichiwa Riosi Taanara enesaamua, paani enepatepuapua i'ka tehteo, ko'kopuapua ihsisa.

⁴ Wa'a chiiopa riaorósio Eesusia, chaanerepua:
—Riosi Éhkoriами Iyoterichi chiiaa, chiiamepua: “Ki kooameche koaka ahjame ti'tijoeria, Riosi chiiacheeoipua yoorekao, ahjaniamepua.”

⁵ Ehjepamio riaorósia Eerusareni u'parepua Eesusio, Eerusarenio Piipari Mochiwari teewata-niachi upasaoi tiopachio, epeche te'pa weeriame tiopachi moenapusaopua, ⁶ chaanerepua wa'a weerakao:

—Pichiwa Riosi Taanara enesaa,
aamo ihpaomua wa'atipoo,
Riosia ahpo ku'iwarieo,
aamo ku'ipameripua ka'chi ikimichoo

—wa'a chiiamepua Riosi Ehkoriами Iyoterichio.
Puuu wa'api Iyoteria chiiamepua tiameo:
Riosia, ahpo ku'iwarie aamo panitomapua,
ki wicipamichiopua pookechi motochikao.

⁷ Eesusia nehjiarepua pu'kao:

—Nape Ehkoriами Iyoterichio chaanipua tiameo: “Aamo Riosiwao, ka'te aatiatamua utewarirao.”

⁸ Neipa wa'asiopua riaorósia, kai waapi weeriamechi kawijampa i'torepua Eesusio, wa'a werakaopua yomatiaime ma'chiachiopua weeechi yawichiwachiamio, ⁹ chaanerepua ne'netekao:

—Nee. Yooma i'ka ye'kari aamo tete-wao, yooma aamowichio teerepamania pu'kao, no'okamera yooresoopua chopokorieka.

¹⁰ Nape Eesusia wa'a chiiopa Satanasio, chaanerepua:

—Se'wisa muuua noochio. Mehka akipaka muuua ki noochi. Kiisi ahjachi chiiamemua, oowera tisia se'wi chiiamemua. Riosi Iyoteri chiia eeekamera chiiamepua: “Muuua aamo Riosikamera iyorimitiapua, Apoe aamo Paamirakamera. Pu'kakamera yorakeka yasitopuapua kiisi teesaoi se'wika.”

¹¹ Wa'a chaanetiapa riaorósia, toarepua waikao. Eesusi toisoopua riaorósio, Riosi ku'iwaripechi wa'a e'enarepua, Eesusi itapiti ku'ipuame nakisoo ku'ipamia.

*Eesusia ahpo tehkiwa o'inenaapua, Arirea weeechi
(Marako 1:14-15; Ruuka 4:14-15)*

¹² Eesusia Waani karichi yachatiame inamukaopua, Arirea weeechi no'rariapua eenechi, Nasare mochiwachi. ¹³ Nape wa'a Nasare mochiwachio ki itipirepua wa'ao, ohso kaawe Kapenau tewaniachio, kawiyamina Arirea weruma neeroi maaniachi suuwerachi enerepua, Sauroni tetejimara weewarachi enerepua, Nehtari tetejimara weewarachi tiame. ¹⁴ Wa'a iintotiamēa Eesusieo, Isaia iyoteriaa tísia pichiwa machenarepua, puuu cheeriaopua tiame:

¹⁵ Wa'a Sauroni tetejimari weewarachio Nehtari tetejimari weewarachi tiameo, Oorani akichi o'inia ahkasi kawiyamina Arirea pa'we suuwerachisi enerepua.

¹⁶ Wa'a mochikamea tísia tukapachi mochikme eneriaipua, ki nu'uti tukapachi ahpo te'teriame:

nape aaata wa'a eenakaopua taajenachi te'terepaterepua, kaaweruma uutapachi iintaparepua iikachio.

Puuua wa'a te'terekao wahjiparichi mochikame eneriaipua ahjaio.

Nape aaata apochi eenakopaopua, ma'chireparepua ahpochi iikachio.

Ihji aaataa, Eesusi wa'a iintoriaa nayewamepua, Isaia ehkoriами cheeria ahpo iyoterichi.

¹⁷ Eesusia wa'a o'inia o'inesirepua Riosi kaaweruma tuuyewari chia nayewatusikao. Puuua eee cheeka nayewesirepua ti'tijoeriopua ooweruriopua tiame:

—Yooma toaka mochitopuapua aamo kiisi ka'karuma nokayao; ohso kaawe eemea, Riosi kaaweruma chiaakamera na'naritopuapua, puuu Riosi ye'karichi muijерameo, aamo ohjoekachi eenariamekopua wa'asi.

*Eesusi naao so'chi chapiyame paajuteria
(Marako 1:16-20; Ruuka 5:1-11)*

¹⁸ Piie taawechi Arirea pa'wesuweko ihtoai Eesusia, ooka aaata ahpo poponieme tewarepua sochichaira neerochi ihpapame, puuua so'chi chapiwa tekipaname eneriaipua. Piiripi puuua Siimoni Peero tewaniame enerepua, piirea Anteresi, wa'api puuu poonira. ¹⁹ Eesusia wa'a tetewakapao, pu'kao chaanerepua:

—¡Nahpe no'o ahjama, ti'tijoeri Riosichi paajuttiame enetai, Riosiwichio so'chi upapamechitia!

²⁰ Wa'a chaanetiapa puuua ikanati toisapua ahpo sochichaira, ahjama siimparepua.

²¹ Epeche waanakoopua tiameo, piirechi ooka tewarepua ahpo poponieme. Piiripi puuua Saantiao tewaniame enerepua, piirea Waani. Ihji ookaa Sewereo tatanara enerepua, ahpo noonoma nokayame so'chi ikuchaira koyacheka, pawekakerachi mochika. Pu'ka wa'a tewakapaopua Eesusia, paajutesirepua tiameo, ahpo

ahjama ohjomichiopua. ²² Ihjia paajutetiaapa ikanati ahjama siimpariapua tiameo, wa'api pawekakerachi toisaopua ahpo noonoo.

*Eesusi ki ookapi ti'tijoeri masiteria
(Ruuka 6:17-19)*

²³ Wa'a inisikaopua Eesusia, yooma Arirea mochiwachiami ohjotiapua isaeri ka'karichiami napawiwachi, masitekaopua, Riosi chiaa ka'karuma tuuyewari, tuuyesika, Riosi ye'kariwachi simiyame nayewesikapua wa'ao. Yooma wa'amiopua, yooma ihta kokorewa yachapatesikapua tiame. ²⁴ Wa'a inisiame inamukapaopua yooma ihta kokorewa yachapatekao, muuwaeme Nehtari weechiamio, yomachi Siiria weechiamopua tiameo ti'tijoeri, wa'a e'enariapua yooma ihta kokoriame u'yepakaopua. Puuu muuwaeme kokoriame u'yepatiamea ti'tijoe ooweru tiame, reemo yahchame eneriapua, epiresi ko'koame te'teriame tiame, tu'tuikame kokoriame, ro'roji kokoriame, chookopakame kokoriame tiame. Yooma i'ka ko'koameopua Eesusia, sautekapua. ²⁵ Wa'a teetochaniopa Eesusio, muuwaeme Eesusichi paparariapua: Arirea ohjoeme, Eerusareni ohjoeme, Urea weechi ohjoeme, Reekapori weechi mochikame, Oorani akichi cherayachimina ohjoeme tiame.

5

Eesusi roomosate, yasaka masitia

¹ Seeneipi simikame muuwaeme ti'tijoeri ahpo na'naritorioio Eesusia, teewi tekorata yasipakapua masitemiao. Waikao wa'a yasipakopa Eesusio masitemiao, ti'tijoeri pepenipanariamea Eesusi masitiao, waapi eenepakapua Eesusio.

Riosie tísia kaawe erakotewa tesiwa er-akoamewichioo
(Ruuka 6:20-23)

² Pu'ka muuwari waapi enepakoopa Eesusia, o'inekapua cheekao:

³ —Aaata Riosichi tuukame ahpo tatakorio, tísia kaawe yorapuamepua Riosieo, cheriwepuamepua tatakoririao; puuu tatakori cheriwetiamea, iinuemerri puuua Riosi ye'karichi muipuameopua.

⁴ 'Aaata tatakoririapa tísia yuuwesiameopua, tísia kaawe yorapuamepua Riosieo, apoe Riosi iintomerikopua kaawe erapatekao, aaata pu'ka tatakoriria cheriwekaopua.

⁵ 'Tísia kaawe yorapuame Riosieopua tiameo, aaata ahpo iikachio tísia tesiwa e'raka ahpo uuyamea Riosichio, wa'a te'tiamekapa Riosichiopua puuukamera muimerikapapua Riosi ye'karichio, te'ta weemera weeeopua.

⁶ 'Tísia kaawe yorapuame Riosieopua, chorowa e'rameapua Riosichio tísia paramua e'rameapua tiameo, te'ta ahpo kaawe teeremiapa Riosichio; puuukamerakopua te'ta ahpo ta'iria yasitemeria.

⁷ 'Tísia kaawe yorapuame Riosieopua, aaata tísia kaawe tiiamea Riosichio, aaata te'ta tesiwa e'reka tetewame aaatao, aaata tesiwa e'reka

tetewachitia aaata, wa'achitia tesiwa e'reka tetewipuamepua Riosieoi.

⁸ 'Tisia kaawe yorapuamepua Riosieo, te'ta pipatetiamaea iikachi Riosi Riosiwarieo, puuukamerakapapua Riosichi ahpo ahjama tetewimeria.

⁹ 'Tisia kaawe yorapuame Riosieopua, Riosichi ahpo katewekamea, ta'iria mochipuawichio ku'ikamea, puuukamera Riosi tatanara tewapuamekapa.

¹⁰ 'Tisia kaawe yorapuamepua Riosieo, Riosi nakiya yoorapa na'ara yoraniamea, pu'kakamerawichio opu tewekachi ye'karia.

¹¹ 'Tisia kaawe yorapuame Riosieopua na'ara chaaneniamea, aaata kihta yoorakai wenejiniamea, no'okamera na'naritoapaopua. ¹² Yooma wa'a ikiwa aiwamea no'owichioo, kaawe erakomitia eemea aamowichio enemerikopa Riosi nuutiaopua tewekachio. Wa'achitia aiwatereti-aipu ehkoriami Riosiwichio na'nayewatukameai.

*Oona wa'achitarichi nayewaniame
(Marako 9:50; Ruuka 14:34-35)*

¹³ Piirechi taawechiamio Eesusia, oona wa'achitari nayewakapua waikao, eee cheeka:

—Eemea oonaka teeremetepua, i'ka weeechi mochikameo ta'iretiame. Nape ki oonachitia enesaa eemea, ka'chi iika ta'iretema eemea aaataoi, kihta oonaemekapa. Ihta oona ki onachari enepakameapa, kihtawichio kaawe enepamepua, ipaniame nahkipua kasarachio. Riosiai, aaata ki onacharipakamepua wa'asio, ipaka teteimapua pu'kao.

Tajiwa te'terewachitia nayewaniame

14 Piirechi taawechiamio Eesusia, chaanekapua ti'tjoerio:

—Eemea tajayameka te'teremeripua, yooma ti'tijoea ooweru tiameai, i'ka weeechi mochikamewichioo, ti'tijoechiopua ooweruchiopua tiame. Aamo i'ka weeechi tajayaa kiisi noriwi teeremetepua, naapi tetewiwachiche teeremetepua, te'pa kawijampa o'inia tahjiamechitia yomachi mochiwario, ki wahjika tajayame tetewiniachiche. Wa'a te'tereka eemea, aaata te'pa kawijampa mochiwarika teeremeripua, ahkaoi o'inia teteiwame. **15** Aamo kaaweruma nokaya tajayaa ma'chiachiche te'teremetepua, yooma ti'tijoee tetewika mochipuawichiopua. Pukaepa itapiti tahjera uutapariai, aaataai ki noriwi weeramepua pu'kao ki weeresi uutapamichioo. Ohso kaawe te'pa weramapua pu'kao yooremina karichio, weeresi uutapamichiopua petechio. **16** Wa'achitia eemeai tahjerachitiao, yooma tetewachi tajitopuapua aamo kaaweruma yoorao. Aamo wa'a te'teretosoo chaachapama ti'tjoeria, wa'a te'tiame puuua ahpo Noono te'pa kahtiameo, iyorka mochitoapa.

Riosi nuurarichi simiyame yoorewa, Eesusi masitia

17 Tajayame te'terewa nayewaka kajusaapa Eesusia, cheekapua waikao:

—Ookapi aaata eeme i'isaeri pa'pamiratuamea, ehkoriami Moise nuurari Riosie kiaretia, no'o sa'runamio eenario tuyamepua, pu'ka ehkoriami na'nayewatura masitiaopua tiameoi. Nape neeee ki wa'a

iintomia eenakamenia, ohso kaawe neeee pu'ka Moise nuurario, te'ta utewatemia eenakamenia, ohsotia pu'ka ehkoriami Riosi na'nayewatura Riosie chaachapaka iyoteriaopua tiameo, te'ta pichiwatamia eenakamenia, pu'kakamera te'ta nateyameko tuumia. ¹⁸ Ihji no'o chiaa kiisi wehchi wichimeripua. Yooma puuu Riosi iintomia ne'newaka chaachapatiamea, kiisi sewina chaachapapuamepua piiripi iyotichioi, piiripi chi'pichioiopua, ahkasi ki yooma ikiyachisiopua i'ka tuutiameo. ¹⁹ Pukaepa ki ahsieme e'waka mochikamea i'ka Moisetaru kiaretiaopua nuurari, wa'achitia ki ahsieme masitesaa teeme wahjachioi, kiisi iinuemeritamea Riosi ye'karichi muipuameo. Nape yooma i'ka nuurari chiaa ahsieme e'waka mochitokamea, ahsieme masitekamea tiame wahjachioi, muimeripua Riosichi ye'karichio. ²⁰ Pukaepa aamo chaanenania, ki te'ta Riosi e'wiame enesoopua aamo iikachio, pa'pariserochitiaopua, iyoteri ti'tijoechitiaopua tiame, kiisi muimeri puuua Riosi ye'karichio.

*Eesusia, nekarewachi simiyame nayewena.
(Ruuka 12:57-59)*

²¹ Piirechi taawechiamio Eesusia ti'tijoerio, nekarewachi simiyame masitekapua, eee cheekao:

—Inamukame eemeapa aamo ki'yami mochiri-ame chaachapario: “Ka'te aaata merimitia muuua. Aaata merisaamua, saaemeriche muuua Riosi kokosario.” ²² Nape neeee aamo chaaniamepua, kiisi aaata me'yakaio, ooweraoi tisia aaata na'ara chaanekameai, kiisi kaawe

iintokamekaitepuia tiame. Aaata ki inatame teewakameai aaataao, apoe ahpo wa'api ki teesa Riosi kokosarichi ipayameaitepua, ahkasioi na'ichi ahpo ipaka kosopuame.

²³ 'Wa'a tiiame inatatoame enesaamua Riosi iyoriwachi simiyaiopua itapiti oowewamiao, itapiti ki kaaweruma aamo iintoria inatepasaoimua aaataao, ohso kaawe ki asipuapua Riosi te'ta iyoriwachiopua, itapiti Riosiwichio oowewa i'toaiopua, Riosi tepawechi tooemaiopua. ²⁴ Ohso kaawe aamo ki kaawe iintoria aaatachao, aamo katewepuapua pahchao. Neipa aamo kaawe katewesaapua na'areriao, enapuapua waikao Riosi oowewa tooemiaopua.

²⁵ 'Aaataoi aamo wenejisoopua karichi yachanarekao, ikanati katewepuapua ahjamao, ke'chu i'toniaipua peereichio. Wa'a peereichi upatiaapa muuua, karichiche yachapuame muuua yoorewa neesetoameeopua. ²⁶ Wa'a pachatiaapa muuua pichiwa teeremerimua, ki ma'chipapuamemua ahkasi yoomá natetesa aamo koparoaniao. Wa'a tiachipa eemea aaatachi ki kaawe teeresaa, ikanati aamo kaawe erapateka katewepuapua ahjamao, ke'chu epeche aamo teerepoiopua.

Eesusi suweporichi simiyame masitia

²⁷ Piie taawechio Eesusia, suweporichi simiyame masitekapua, eee cheeka:

—Inamukame eemea ki ehpesi o'inia chani-tiamekopua: “Ka'te suwepori ihsiii.” ²⁸ Nape neeee aamo chaanenapua, aaata tijoeai, oowera

ikotuka tetewikai aaata oowitiameo, tatakori suwepori iintokame puuuapa, ahpo e'rariaeо.

²⁹ 'Wa'a tiiachipa muuua aamo puusioi tatakorichi wichitesoo, pujisa mehka ipania nakiyamepua ohso kaawe. Epeche kaawe weerewaoi ku'wichi wekatetiaa, ki yooma weerewa kokosari na'ichi ipaniamechitiaopua ki wahjika tajenarichi. ³⁰ Aamooi seeka tatakorichi wichitesoo, ohso kaawepua tehpunaka mehka ipatiaa, ku'wichioi wekateka ki yooma weerewa na'ichi kosiniamechitia, ki wahjiamesi tajenakame tiiachi.

*Nenewikai poanatuniame, Eesusi masitia
(Maateo 19:9; Marako 10:11-12; Ruuka 16:18)*

³¹ Piirechi taawechio nenewikai poanatuniamechi simiyame masitekapua, eee cheekao:

—Ihjia ki ehpesi o'inia wa'a cheetiamepua: "Aaata ahpo uupichi poanatunariamea, poanatari iyosichi to'waka katewesapa, poanatuniamepua." ³² Nape pu'kaonia aamo chaanenania, aaataai ahpo uupi ki suwepori iintokoi poanatukamea, suwepori iintokamepua ahpo uupichio, Riosio ki ahpo toaka mochinurariopua pu'kao. Aaataai, oowitiame ahpo kuunachi poanatukame ahjama neewikamea, tatakoriame puuui, pu'ka oowitiameo Riosiwichio, ki poantukamechitia tetewamekopua.

Eesusia aaata ahpo iintomia pichiwatamechi masitewa

³³ Eesusia piie taawechio, aaata itapitichi ahpo iintomia pichiwataniame masitekapua, eee cheekao:

—Inamukame eemea, pu'ka ehkoriami mochiriameopua chaaneretioopua pu'kao: "Ka'te mukiwae pichiwata eemea aamo iintomiao, Riosiwichio iintomo tuurikao, ki yorameriai." ³⁴ Nape neeee ohs o kaaweo aamo chaanenapua, ki aamo itapitichi pichiwataka iintojeraninia, tewekaeoi, pu'ka tewekao ki aamo iinuwarakopapua, Riosiche iinuwarakopapua pu'kao ahpo kahtiachi. ³⁵ Weeeoi ki aamo pichiwatamete eemea a'chi ikijerakao, aamo iintomiaopua. Weeeai kiisi aamo iinuwa puuua, apoe Riosikamera iinuvara puuua, ihteka kahtiachiopua. Eerusarenichioi ki aamo pichiwatamete eemea aamo iintomiao, Apoe Te'ta Yawichi iinuwarakopapua pu'kao, Apoe te'pa kahtiame taamo Noono. ³⁶ Aamo mo'oeoi ka'te aamo iintomotiwichio pichiwatamitiamua, pu'kaoi ka'chi iika aamo sewina ikitepo tiiapaomua piiripi kuupaoio, ohchonasipatekao, tohsanasipatekaoioo. ³⁷ Pukaepa muuua, "eje'e" cheesaa, pichiwa eje'e enepuapua, "ka'i" cheesaa, pichiwa ka'i enepuapua. Epeche u'matoame i'ka ooka pichiwario, riaorósiche eenamepua.

Ki ahpo na'aretiachitia iintowa, Eesusi masiteria
(Ruuka 6:29-30)

³⁸ Eesusia piie taawechi ti'tijoeri masitekao cheekapua:

—Ki ehpesi o'inia inamukame eemeapa chaachapaniameo: “Puichi wewetiaa, wa'achi iintopua muuuai puichi wewekao; taamechi wewetiaa, taame wichitemichiopua piiripi, wa'achi iintopuamua taamechi wewekao, wichitemichiopua, piiripi.”³⁹ Nape neeee ki wa'a tiame masitiamepua, neeee eee chiiamenia: Aaataoi aamo na'ara yoorasoo paanata wewekao, ohsotia piire aamo paanatawa oowepuapua aamo wewemichioopua tiame.⁴⁰ Aaata piire ahka aamo peereichi upasoo itapiti nu'uti ikitiamewichioo, wakiraoi aamo u'yenarekao, kiapuapua pu'kao ohso kaawe, ahkasi aamo ampawakiraoi i'tomichio.⁴¹ Aaata ku'itapioi ahpo ku'inuresoopua itapiti mooketoka, ehpeche tepepioi ku'ipuapua mooketokekao.⁴² Aaataoi aamo ihko itanesooi, ihkokepuapua pu'kao. Aaataoi aamo rewewa itaneka enasoo, rewessa pu'kao ka'te utewa yoora koparoakaopua pu'kao.

Ki nekamucheka teteiwamepua ahpo seepurawakooi
(Ruuka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Pu'ka wa'a tiiame nayewasaapua neipao, aaata ahpo seepurawachi simiyame masitekapua, eee cheeka:

—Inamukame eemeapa ehkoriami chaachapariameo: “Aamo kaawe e'riaonakipuapua, nape aamo seepurawao nekumepuapua.”⁴⁴ Nape neeee aamoo chaaniamepua: Aamo sesepurawao nakiata tetewipuapua kaawe yooraka, pu'kawichioo

Riosi itaka ku'iwa, ka'karuma enepatemichio pu'kao. ⁴⁵ Wa'a te'teriame enesaa eeme, tewekachi kahtiamē No'no tatanara enemeripua. Apoe Te'ta taamo No'noa, yooma napati taamo nakika tetewamepua, ki aaata epeche tiame tetewaka. Taaaoi puuua, yooma napati taamo taajenekiamepua, ki ka'karuma ti'tijoerikoipua, ka'karumakoiopua tiame. Apoea yu'kioi, napati wa'achitia tamochi yukitiamepua, ahpo piipateriamechi, ki ahpo piipateriamechiopua tiame. ⁴⁶ Aamo nakiniamechee nakiyame enesoo aamo, ¿aatana aamo kaawe ihsiameko tuutapua? ¿Ahkasi te'ta ki ka'karumaai ki wa'achi nokayamepu tiame ahpo nakiyao? Ahkasi Rooma weeechi yawichiwichio koparowameai, wa'achi nokayamepua pu'kao. ⁴⁷ Aamo Riosichiche te'teriame kaawe uuyame enesoo, ¿aachin teeka sewina teereta eemea ki Riosichi te'teriameo? ¿Ki wa'achi nokayamepu puuua tiame, ki Riosichi paparaipua? ⁴⁸ Ahsepari ka'karuma nokipuapua, kiisi se'wika, te'pa kahtiamechitia taamo No'no, nakiyachitia.

6

Ka'karuma yostrarichi simiyame masitewa Eesusie

¹ Eesusia, seepurawa kaawe e'rewa nayewaka kajusaapua, ka'karuma yostrarichi simiyame masitekapua, eee cheeka:

—Riosiwichio aamo yoora, ka'te oowera aamo kaawe teteipuachewichio ihsimitiapua pu'kao, aaata yooma tetewachiopua. Wa'a aamo

ihsiamie enesoopua, kihta aamo kaawe e'rema taamo Noono tewekachi kahtiamea. ² Pukaepa aaata ku'iwa ki'yaiopua, ka'te aamokamera kaawe chaachapapuaichio ihsimitiapua ihkokiaio, yooma teteiniachioopua; wa'a nokayame aaataai ki ku'inariai ku'yameai, ahkaoipua napawikarichiamioi, pooechoioopua tiame turupuchaka paajutekao. Pichiwa kaawe chaachapariwa iinuemeripua, nape ti'tijoerieche ki Riosie. ³ Aaata ku'isaamua wahka tiopachiamioi, ka'te yooma aamo kaawe ihsiamie tetewimichio ihsimitiamua itapitie ku'ikaiopua ihkokewao. ⁴ Ihjia noriwi teerepuamea aamo kaawe iintoriao, aamo te'pa kahtiamie Noonoché nane'remichiopua. Wa'a aamo iintokame enesoo aamo tewekachi Noonoa, kaawe e'reka aamo tetewimapua.

*Eesusi masitia, achini cheeka paparaka nayeweniame Riosichio
(Ruuka 11:2-4)*

⁵ Piirechi taawechio Eesusia, Riosichi paparaka nayeweniame masitekapua. Pukachi simiyame nayewemiaopua, eee cheeka o'inekapua:

—Ka'te aamokamera kaawe teteipuawichio nayewemitia. Wa'a e'raka nokayamea, ahpoche kaawe teteiwa i'yamepua; wa'a e'raka ahkaoi Riosi nayewiamea, ahkaoi napawikarichioipua yooremina ajakaoi, ma'chioipua, pichiwa chaaninia pu'kao, aaata wa'a nokayamea, yooma ahpo nakiwa kaawe chaachapawa yowikame puuuapa, nape ti'tijoerieche, ki Riosie. ⁶ Nape eemea, ki wa'a teeka nayewemeripua Riosio.

Piineri Riosiche ahjama nayewemeri eemea, yooremina karichioiopua mochika. Apoe Te'ta aamo Noonoo wa'a ihsieme aamo tetewisaapua aamoo, te'pa kahtiame aamo Noonoa kaawe e'raka aamo teteimapua.

⁷ Riosi ahjama nayewaiopua, ka'te oowera wihtuki ni'ochaka nayewe eemea Riosio, wahjachi ki Riosichi paparamechitiaopua, aaata puuua weeka naewasao, epeche inamupua e'rakaopua Riosieo. ⁸ Ka'te wa'achi nokaka nayewemitiapua Riosio, Riosia ke'chu aamo nayeoiio apoe nane'riamepua, yooma aamo inataopua itanareka, yooma ihta aamo nakika yasitoaopua. ⁹ Ohso kaawe aamo iikachi erakoae nayewepua-pua Riosio, eee cheeka:

Taamo Noono tewekachi kahtiame,
tisia iyoriwa taamo teerewia.

¹⁰ Ikanati enajerani teemea, aamo ye'kario,
taamo mochikachi weeechio;
Wa'achi teerejerani teemea aamo e'rao, i'wa
weechiopua tewekachi tiiapua tiame.

¹¹ Senepi taawechi taamo oowepuapua, taamo
nakisiao.

¹² Taamo cheriwejerani teemea, taamo ki kaawe
nokariao, taamoo aaata taamo na'aria,
cheriwiachitia.

¹³ Muuua taamo ku'imitiapua ki ruhjimi-
chioopua ki ka'karumachio,
ohso kaawe taamo neesetomitia muuua, ki
taamo ruhjimichioopua, te'ta taamo seep-
urawa Satanasichio.

Yooma i'ka no'o aamo chaaniao, aamoo te'ta yomatiame ye'kari Teekorakopapua, amochiopua tiameo, tísia utewariemekopapua, amochiopua yomatiame te'ta iyoriwao, amochi tiiamekopapua, ahkasi ki wahjiamesiopua amochio.

Wa'asi, wa'a teerejeriamenia amochio.

¹⁴ 'Aamo na'ara iintokame cheriwesoo, wa'achitia aamo cheriwema aamo No'noai, tewekachi kahtiamea. ¹⁵ Nape aamoo ki cheriwiame enesoopua aaata aamo na'arekameo, wa'achita ki aamo cheriwema aamo Noonooai, tewekachi kahtiamea.

Riosi iyorka ki koi'wa Eesusi masitia

¹⁶ Eesusia simiteka masitekao, Riosi iyoriwa ki koi'wamechi simiyame masitekapua, eee cheeka:

—Riosi iyoriwa ki koi'wa yooraio, ka'te aamo nane'retemitiamua, tísia chorowari aamo aiwariaopua, ka'te aamo nanarichi tetewetemitiaoimua pu'kao. Aaata wa'a nokayame ti'tijoeria, tísia Riosiwichio ahpo ki koaka nokayame, eratiamepua ti'tijoerio. Pichiwa chaaninia wa'a nokayameo, yooma iinuepakame puuuapa ahpo kaawe chaachaparewaopua, nape ti'tijoerieche, ki Riosie. ¹⁷ Eemea Riosi iyoriwa ki koi'wa yooraioo, kaawe aamo pusitesa puuyapuapua, kaawe aamo katewesa kuupaoi, ¹⁸ ki aamo nane'repuawichiopua ti'tijoerio, aamo chorowari aiwariao, pu'ka aamo Riosiwichio ki koi'wa iyoriwa ihsiriao, Riosieche nane'repuawichiopua pu'kao, ki aaatae wa'asi.

Waikao te'pa kahtiamē Waikao wa'a aamo te'teresoo, Riosi taamo Noonoa, tísia aamo kaawe e'remapua.

*Aachin teeka tewekachi paarasateniame
(Ruuka 12:33-34)*

¹⁹ Piie taawechi Eesusia masitiao, tewekachi paarasarichi simiyame masitekapua, eee cheekapua:

—Ka'te weeka paarasari katewepa eemea, itapiti i'ka weechi iintuameopua, ki tehpe yemitupameopua, ihta itapitioi, ki tehpe esoratupameopua, itapiti pikayameoiopua, ih-taoi ichikopua tiiapua. ²⁰ Ohso kaawe eemea, tewekachi paarasarikamera iinuepua i'yapuapua, ka'chitia taawechi esoratupamera, ki pikayamera itapiti, ichikuameoi wa'ao ki'tiachi. ²¹ Wa'atiao eemea, wa'ache inataka mochitomapua.

*Weerewachi tahjera iinueniame masitewa
(Ruuka 11:34-36)*

²² Piirechi taawechi masiteka oiai Eesusia, i'ka masitekapua:

—Aamo weerewachi tahjeraa, aamo puusi puuua, aamo simiyachi tajetoame ki motochimichio; iikara ne'niachipona puuua tiame. Ka'karuma ne'nepuawichio iinuesaamua aamo puusio, kaaweruma enemamua yomatiame aamo weerewachio. ²³ Nape aamo puusie ki ka'karuma tiiame ne'niame enesaamua, yomatiame aamo weerewachi aamo na'atameri muuua, ahkasioi aamo iikachisiopua tiame. Wa'a tiiame

ne'nenareka simitesaamua, tukaparichi
 tiiame tetewinarekaomua, yomatiame aamo
 weerewachi tukapari enepamamua, te'ta
 tukapari oorosi enepaka.

Ooka teeko ki iinuepuachi chanitiame
(Ruuka 16:13)

²⁴ Piie taawechio Eesusia, eee cheekapua
 ti'tijoerio:

—Aaataai ka'chi iika ihsimetepua ooka teeko
 ahsepari yorakewao, neneku te'ta ahsepari iy-
 oriwao; aaata ooka teekoemea, piiripikamera
 teeko e'wiame enesaapua, ki e'wiame enemamua
 piireo, piiripi teekaokamera te'ta iyoriame ene-
 saamua, piire teekoo kiisi iyoriame enemamua.
 Wa'achi teereniame i'ka weeechiche iintuame
 i'yaniameai, ka'chi iika Riosiwichiokamera te'ta
 iyoriwa teeremerikapapua, i'ka weeechi iintu-
 amekamera ikotuka yasitoame enesaapua pe-
 hgio.

Riosi ahpo tatanachitia neesetowa
(Ruuka 12:22-31)

²⁵ Eesusia masiteka oiaio, Riosi ahpo tatanachitia
 neesetowa, masitekapua. Pukachi simiyame
 nayewakao, eee cheeka o'inekapua pu'kao:

—Ka'te te'ta erakomitia eemea, aamo
 meere ko'komiawichioo, aamo nerojimiaoipua,
 wisasorioi aamo chuchamiao. Aamowichio
 te'ta epeche nateyameraa, Riosichikamera
 ahjaniame puuua, ki itapiti kooamechitia,
 wisasorioi, yooma ihtaoi i'ka wehjoarichi
 aamo nakika mochitoa. ¿Ki wa'akosa tiiame
 tetewame eemea? ²⁶ ¿Ki pahtekakosa tetewame

eemea tuchiki nokayao, kiisi echayameoipua pu'kao, kihtaoi i'ipameoipua suunujorichio ahpo katewemiao, taamo Noonoa pu'kao ki'yamekopua ko'komichioo? ¿Ki epeche nateyame ohjoare eemea taamo Noono tatanaraa, ki pu'ka tuchikichitia? ²⁷ Eemea koi'wamechekamerache inatame eemea, ¿pukaekamera epeche tehpe ahjaka mochitomio o'raniche eemea?

²⁸ '¿Achinikai tahpitika erakona eemea wisasori chuchapuamewichioo? ¿Ki tetewame eemea kuhsitere iintuameoi seewao, ki tehki nokayaipua wisasori netekao, ki teesa peeniatiamē sewayo? ²⁹ Naakona, ¿ki epeche tísia peeniatiamēpua ki Saromonichitia, apoe yawichi, tisiwa nateyame wisasori chuhchamekaipua? ³⁰ Riosio kuhsitere sewayameoi ki tehpe e'rāme tísia peeniatame enesoo, ¡ki epeche iintotarepua aamooio, yooma ki'yakaopua aamo nakirewaka yasitoa? Wa'a ihsiame enesoo Riosio, ¿achinikai ki pukachikamera paparani eemea? ³¹ Wa'a teeresoo, kihta a'chi chaachapamete eemea i'kachitiao: "¿Ihtatia ko'kota teemea meereo? —erakoniame— ¿Achini nokaka tewita teemea taamo wakiratamiao? —erakoniame." ³² Yooma ihji ki Riosichi paparamea, wa'a tiameche inatame puuua. Eemea yooma aamo nakiwia nane'riameo, apoe aamo Noonokamerapua, te'pa kahtiamera taamo ne'neka. ³³ Pukaepa eemea epeche nateyamera inataka mochitopuapua, Riosi ye'karichikamera inataka mochitopuapua, kiisi se'wi erakoka

te'teretoka. Wa'a aamo te'teresoo te'pa kahtiamē taamo Noonoa, yooma itapiti aamo nakirewaka yasitoao, kiameripua. ³⁴ Ka'te yuuwesi eemea, meere aamo a'chi teeremia katewenarekao. Ehpeche wa'api aamo a'chi tiia, katewepuachepua. Puuu meere aamo a'chi teeremiaa, meere wa'api iinuepuamepua katewepuao. Senepi taawechi machenasiamē taamo a'chi teeremiaa.

7

Ki aaata a'chi tiame nayewaniame (Ruuka 6:37-38, 41-42)

¹ Eesusia ki aaata a'chi chaaneniamichi msitekao, chaanekapua ahpo masitiao:

—Ka'te ki kaawe chaachapamitia eemea aaata ihsiao, itapiti chiaoi, ki aamo terijeraa Riosieo, aaata na'ariapao. ² Wa'a te'teriame aamo enesoo, wa'achitia ki kaawe chaachapapuame eemeai. Kehkisa kehchuma aamo na'areria, wa'achi kehchuma na'arepuame eemeai. ³ Puuu aaata aamo katewenarewaa, aaata puichi pusiwekame, kasarara puhjenariameka tiiamepua. ¿Achinikai itapiti tahpitika e'riame eemea aaataao, kiisi weruma teekamekoipua pu'kao ahpo puichio, eemea aamo puichio, epeche weruma teekamekaipua, ki nu'uti kutemorika tiiame? ⁴ Eemea, puichi ki nu'uti kutemori teekameai wa'a chaachapasaa, jachini iika tetewita eemea, aaata pusiweria kasarao? Eemea wa'a kehchuma teekame enesaa puichio, ¿wa'ana chaachapamete eemea, aaata puichi, kasarara ma'chipakemo

tuukao? ⁵ Wa'a te'teriame enesaa eeme, kihta chaachapame tiiamepua. Ohso kaawe eemea, aamo puichi kutemorikamera pujipuapua pahchao, waikaope, kihta eina teerema eemea aamo puichio, aaata aamo piirechi kasarae pusiweria, aamo ma'chipasekemichioopua.

⁶ Eesusia masiterepua tiame napawikameo, aaataopua seenekachio, kihta keepunariame Riosichi simiyameopua, peeniatiami. Pu'ka naewakaopua, cheerepua:

—Ka'te chuhchuri ki'ya eemea itapiti te'ta iyoriniameo, itapiti koowioi ki ihpapaseniamepua, perera tehte peenia te'tiameka tiamea, koowia pu'ka ihpapasetiaa yooma tekesoka na'atamapua, ti'tijoeai chuhchurika noonoimapua tiameo, amochi e'enakaopua ki'kimia. Wa'a tiiamekatepua, aaata ki nakiyamea Riosichi simiyameo ahpo tuuyenia.

*Aachin teeka kaaweruma teerewa i'yaniame
Riosichi*

(Ruuka 11:9-13; 6:31)

⁷ Piie taawechio Eesusia, Riosichi kaawe teerewa i'yaniame masitekapua, eee cheeka o'ineka:

—Aamo Riosichi kaaweruma teerewa itasoo, kaaweruma itapiti aamo kiemapua; aamo Riosichi kaaweruma i'yame enesoo, Riosichi teimache muuua pu'kao; Riosi ta'perachi aamo enasooio itapiti kaaweruma teerewa i'yakao, wahjonepuamemua pu'ka iinueniachiopua yeeterao, aamoo pu'ka aamo i'ya kiapuaichiopua. ⁸ Kaaweruma e'raka itayamea, kiapuamechepua; Riosichi i'yamea,

teimeripua Riosichio; Riosichi i'yaka eenamea, wahjonepuamepua kaawe yoramia.

⁹ '¿Aatana eeme aamo taanao takari itakoio, tehte kiatapua? ¹⁰ ¿So'chi itasooi ahpo taanao, siinoi kiatapua? ¹¹ Aaata oowera ti'tijoekai ahpo tatanao, ka'karumara ki'yame enesoopua itapi-tio, ¿ki epeche kaawerumara taamo kiatarepua taamo Noonoa, te'pa kahtiamea tewekachi?

¹² 'Pukaepa eemea kaawe teerenariamea aaata wahjachio, aamo yorajerachitia teeremerimua pu'kao. Wa'a chiiame Riosia, ehkoriami ahpo nayewaturachi nayewariaa iyotetemichio.

*Ku'wichi muirachi masiteniame
(Ruuka 13:24)*

¹³ Pu'ka kuuwepasa naewaka Eesusia ti'tijoerio, Riosi ye'karichi muiraa ma'chitekapua eee cheeka:

—Riosi ye'karichi siminariameaa, ku'wichi muirachikamera simiyame i'yapuapua pooe. Puuukamerapua, Riosi ye'karichi eenamea pooe. Piirechi pooe po'yaitepua tiameo, ki ku'wichi muirachi eename, nepe puuua, Riosi kokosamia-chikamera simiyamepua. Pu'ka pooe ki tehki tiiamekopao, muuwaeme pu'ka pooechi uumpamepua, ki toinariamekapapua ahpo kiisi kaawe nokayao, pu'ka ki ku'wichi muirachi eenamechi pooe. ¹⁴ Nape Riosi ahjama ah-janiachio pooe ki werepoe puuua, yeetaraai muiwachiopua, kúú'wichipua; wa'a muiwao, ki muuwaeme tewayamepua.

*Kuuu kaaweruma taakiamea, taakerachi
machiwamepua
(Ruuka 6:43-44)*

¹⁵ Piie taawechio Eesusia, kaawe ahpo neesetonurekapua ahpo masitiao, ki pichiwa chaachapamechiopua. Pu'ka ahpo inatenurawa nayewekaopua, eee chaanekapua:

—Eemea kaawe aamo inateka mochitopuapua, Riosichi simiyameo wihkuaka nayewamechiopua, pichiwaka naewamechitia chaachapamechiopua. Saporika nokayameopua po'wa konarekao. ¹⁶ Pu'kao eemea wa'a nokayachio, wa'a chaachapachiopua tiameo, kaawerumachi puuyanapuapua. Kaawerumachio ka'chitia machenameri ki kaawerumao. ¿Wehchajurichikona taakiamepu panijuwari, chuunakaio? ¹⁷ Ki checheyame kuuua, ka'karuma taakiamepua, nape checheyame kuuua, kiisi ka'karuma taakiamepua. ¹⁸ Ki checheyame kuuua, ka'chi iika taakemapua ki ka'karumao; checheyame kuuuai, ka'chi iika taakemapua ka'karumao. ¹⁹ Yooma puuu kuuu ki ka'karuma taakiamea, tehpunasa na'ichi ihpapapuamepua, tajimichio. ²⁰ Yooma ne'nepasaapa eemea i'ka ma'masitari masitiao, itapiti taakerawachitia machima eemea pu'kao, ka'karuma enesoo, ki ka'karuma enesoo pu'ka masitiao.

*Ki yooma Riosi ye'karichi muimeri
(Ruuka 13:25-27)*

²¹ Eesusia Riosi ye'karichi muipuame nayewakao, eee cheekapua:

—Ki yooma no'o ahpo Paamira teewame, no'o Noono ye'karichi muimeripua. Wa'a no'o Noono ye'karichio, no'o Noono muimeri kaawe e'reriache muimeripua. ²² Kajuyachi te'ta taawechio, muuwaeme ki no'o Noono e'ra noonoikamea, no'oo chaachapameripua: “Nape Paamira, ¿ki aamo nayewakamekosa teeme? ¿Ki aamo teewaka utewarichi puuyanakame teemeai nanaarario reemó? ¿Ki aamo tee-warae cheeka ki ookapi ki maaenari peeniatiamē nokakame teemeai?” ²³ Nape neeee waikao, chaanemapua pu'kao: “¡Kiisi aamo macheyamenia! ¡Se'wi eemea noochio, tísia na'ara noonowikame!”

*Kaari chokitera nayewaniame
(Ruuka 6:47-49; Marako 1:22)*

²⁴ Seenepi simikameo Eesusia, kaari chokiterachitia wa'achitaka nayewekapua ti'tijoerio, eee cheeka:

—Yooma no'o masiteria teetokamea, e'pechi karitakameka iintoamepua. ²⁵ Yu'ki ki nu'uti eenakoiopua, ahkasioi ki nu'uti yeenakoiopua neeroio, eekaoiopua, ki muuenati motakoiopua pu'ka kaario, kiisi ru'mimeri puuua, e'pechi tísia pewatiamē nawateka karitatiamekopa. ²⁶ Nape ki no'o masitia teeretokamea, setechi kari-takame ikiriachitia. ²⁷ Puuu karitariaa, weruma yukisoopua eeka ahjamao, aaki neeroiai ki nu'uti yeenasoopua tiame, pukae ruruputiaopua, ru'mirepua. ¡Wa'a ikitiamea tísia kokosa ikitiamepua! Wa'achi ikimeripu ki no'o masiteriachi pewatiamē weritokamea.

²⁸ Eesusi kajusoopua nayewakao, yooma ti'tijoeria tisia peenia eraparepua Eesusi masitiao, ²⁹ tisia ye'kaka nayewamekopapua masitekao, ki iyoteri ti'tijoechitia, kiisi aaata seeweka nayewamekopa pu'kao.

8

*Eesusia repera kokoriame yachapatena
(Marako 1:40-45; Ruuka 5:12-16)*

¹ Tapanarami Eesusi roomosachi Riosi kaawe ihsiya nayeweke kajusaapua ti'tijoerio, tetekitiapua wa'a roomosarichi o'iniao. Wa'a tetekitioopua, tisiwa muuwaeme taamo na'naritokapua, ti'tijoe ooweru tiame. ² Pu'ka muuwaeme ahjama nokisinioio Eesusio, aaata chopokorieka weripakapua Eesusio, repera kokoriame, korowari tisia chewipatiamera. Puuua wa'a iintokao chaanekapua Eesusio:

—Paamiraa, no'o piipatenaresaa no'o sautepuapua no'o kokoriao.

³ Eesusia waikao sekae ihchepakao, chaanekapua:

—Eje'e, aamo sautenariame neeee.

Waikao Eesusia wa'a cheesaapua, chaanekapua:

—Saukame itipisa muuua.

Waikao kokoriamea wa'a cheesochepe Eesusio, saukame itipikamepua, ikanati. ⁴ Waikao pu'ka sautesaapua Eesusia, chaanekapua pu'kao:

—Née, ka'te tuuyemitia naaju aaataoi, i'ka aamo no'o yoorariaopua. Ihchi siinka kia-puapua pu'ka Riosi ihkorewao, waami tiopachi eenakaopua neeseriosichio. Wa'a eenakao,

pu'ka kiapuapua, Moisetaru nuuraretia Riosiwichio oowewario, aamo yachapariawichioo, wa'a tiopachio yoomahka aamo tetewimichiopua, aamo kokoriao yachapakamekopapua.

*Eesusia, rooma kapitai weripateria sautena
(Ruuka 7:1-10)*

⁵ Pu'ka repera kokoriame sautesoopua Eesusio, Kapenau mochiwachi siimpatiapua waikao. Wa'a muipuachi nokisinioiopua pehjio, aaata natepatiapua, Rooma yawichi kapitaira. Puuua Eesusi ahsekao, tisia tesiwa cheeka, chaanekapua:

⁶ —Paamira, itapiti eratori teetoamenia amo-chio. No'o neesetoka weripateriaa, tesiwatia po'yapu no'o ta'pechio, kiisi werisiame. No'o cheriwejerame neeee sautekekao.

⁷ Wa'a chiiopa pu'kao Eesusia, chaanekapua:
—Wee, kaawepua. Wa'a simimane sautemiao.

⁸ Nape kapitaia wa'a chiiopao chaanekapua pu'kao:

—Nape Paamira, kihta no'o nateyo e'rame neeee no'o petechi pakipuaio. Neeeea tisia amochi paparamepua, i'wache o'inia aamo cheesoo, yachapamapua. ⁹ Neeeeai nuureniamepua no'o epeche paamiratuameeo. Nooeai noochi iinuemee neeeeai no'o nuurewa soontaroo. Puuua no'o cheesoo, "Wa'a siimitia muuua", wa'a siimachepua; Pirechi no'o soontarooi chaanesoopua, "Eenao wa'ana", enamachepua wa'anao; no'o ta'pechi yoratiaoi chaanesoopua, "I'ka yoramitia muuua", yoramachepua pu'kao.

¹⁰ Eesusia wa'a chiiopa kapitaio, tisia peenia erapakapua pu'kao, ki nu'uti paparamekopapua.

Wa'a iikapa Eesusia, ahpo pukamina nokisiame ne'nepakaopua, chaanekapua:

—Pichiwa chiiamenia i'ka tijoeo, yomatiame isaeri weeechioi, ki tetewikamenia te'ta parameo. ¹¹ Neeea chiiamepua, i'ka tijoechitia paparakamea, káátisia ki ookapi ti'tijoe ooweru tiame, Riosi ye'karichi muimeripua, yomatiame wehjoarichi mochikamea, yomatiame nenekumi weeechi e'nakame, cherayachitepa o'inia ariyachitikia o'inia tiame. Yooma puuua wa'a Riosi ye'karichi mochikao, tísia ta'iria mochimeripua, Aurani ahjama, Ihsa ahjamaopua, Aakowo ahjamaopua tiameo, yooma pirena ta'iria koaka. ¹² Nape yooma puuu ki i'ka tijoechitia paparakamea, isaeri ti'tijoeai pahcha inamukai i'ka Riosi tuuyewari ki nakikamea tiame, tukapachi uhjurapuamepua ki nu'uti oorosi tukapari ti-ichi, wa'ao ki nu'uti naarakoniachi, taamerao tahpitika cheeniachi ki'suka tísia aiwakaopua.

¹³ Waikao Eesusia ahpo pukamina nokisiame wa'a chaanesaapua, chaanekapua kapitaio:

—Kaawe e'raka no'raka naaju aamo ta'pechio, aamo paparariopa, yachapakame teimamua ta'pechi kokoriameo.

Waikaopu kapitai ta'perachi kokoriamea, Eesusi wa'a cheesoche yachapakame itipiriapua.

*Eesusia Peero waasira yachapatena
(Marako 1:29-31; Ruuka 4:38-39)*

¹⁴ Eesusia piie taawe Peero ta'perachi ajasitioopua, Peero waasiraopua tísia che'yame tewitiapua, ipetachi po'yame. ¹⁵ Wa'a tiiopua

pu'kao Eesusia po'yachi eenakao, sekae ihchepaka yachapatekapua pu'kao. Waikao Peero waasiraa yachapasaapa, itapiti kooame yoramia werisikapua ko'koluawichio.

*Eesusia ki ookapi kokoriame yachapatena
(Marako 1:32-34; Ruuka 4:40-41)*

¹⁶ Pu'ka wa'api aario yooma wa'ami ohjoemea waapi, ki ookapi reemoikame u'yepakapua Eesusio. Waikaopua pu'ka na'arari yahchameopua, oowera te'yaka puuyanakapua pu'kao. Wa'aoiopua tiameo, yooma ihta kokoriame yachapatekapua tiame. ¹⁷ Ihji Eesusie sautetiamaea, ehkoriami Isaia cheeria, ikitiamepua. Puuu Isaiaa, i'ka Eesusi naewakao, eee cheeriaipua: “Puuua yooma taamo kokosa ikitiaopua weerewachio, yomatiamae taamo ihtaoi yuuwesiwaopua tiameo, taamo apecchunekaopua pu'kao, apochi uuka i'torepua, kurusichi mukukao.”

*Eesusi na'naritonarekame
(Ruuka 9:57-62)*

¹⁸ Wa'a ohjonioiopua pehji Eesusi ahjamao, muuwaeme napawikame tetewikapapua ahpo norikameo, tisia resipakamekapapua wa'asio, paonamina pa'wechi siimpapo tuukapua waikao.

¹⁹ Wa'a chiioi Eesusio pehjio, wa'a naaepakapua aaata iyoteri tijoe. Puuu naaepakao chaanekapua Eesusio:

—Masitari, aamo ahjama siminariame neeeai, ahkaoi aamo simiyachi.

²⁰ Nape Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Keeochia yeewachi ohjoemepua wa'atioi, tuchikiae ahpo ta'sochi kochiyamepua, nape neeee Tijoe Tijoetukamea, ki iinuemepua i'wa weeechio ahka no'o che'repasimiachioopua kari-chio. ¿Kaawe inatakamekosamua naaju no'o ahjama oinariao?

²¹ Piirechi aaata Eesusi keepuame tiamea, chaanekaipua Eesusio:

—Paamira, aamo ahjama oinariamene oiyao, nape no'o noono mukukame, wetemajimerikane pehjio.

²² Nape Eesusia i'ka e'rao nane'riamekapaopua, oowera wa'a chi-iamekopapua pu'kao, wahjachi wa'a keepuameo wa'achi ahpo e'rameko erakomichiopua pu'kao, pukaepa eee cheeka nehjiakapua pu'kao, Eesusia:

—Pichiwa no'o ahjama oinariame enesaa, kihta eina e'remetemua aamo no'o ahjama siminarewao. Pichiwa enesoo aamo noono mukukameo, wahjipakameka te'teriame Riosichikamera toipuapua pu'kao, wetemajimichioo.

Eesusia eeka teewetena, pa'we pe'konira tiame (Marako 4:35-41; Ruuka 8:22-25)

²³ Wa'a cheesaapa Eesusia, pawekakerachi mo'moenatiapua. ²⁴ Wa'a pa'wechi nokisnioio ki kuita yikipakapua ki nu'uti eejeka. Pa'we pe'koniraai pawekakerachio, aampasi chi'posiapua, pawekakerao piwiteme teereteka. I'ka wa'a ikinioio Eesusia kochipariaipua pawekakera wasichitu poika. ²⁵ Waikao

teeme Eesusi ajawariaa, pusatekapua Eesusio, chaachapaka:

—¡Paamíra, Paamíra pusasaaa! ¡Werisika taamo ku'isa! ¡Ki piwiteme teetona teeme?

²⁶ Waikao Eesusia pusatetiaapa, taamo chaanekapua:

—Ai eeme, ¿achinikai tísia majayame eemea? ¿Kiisi ahjachi erakona eemea noochio, no'o ihsia tetewakameai? Wa'a cheesaopua werisikao, ta'omakapua eekao, yu'kiopua tiame.

Waikao yu'kia eekaa tiame ta'omatiapao, teewekapua. Waikao, yooma yúúweeme itipikapua waikao, pa'wechyo. ²⁷ Waikao teemea tísia peenia erakokaopua iintoriao, taamo chaachapaka teemea:

—¿Ihtana tijoe iikame ihjia, ahkasi yu'kia eekaai e'wiameo?

Wa'a erakoka itipitiapua pu'kao.

*Kaatara weeechi ooka tijoe reemoikame
(Marako 5:1-20; Ruuka 8:26-39)*

²⁸ Kaatara weeechi ajasitioopua paonamina wa'a pa'wechyo, pu'ka meereo pooechite mo'moenanioio, senawato ooka ti'tijoe reemoikame taamo natepakapua, Eesusi ahjama nayewamia. Ihji reemoikamea wahjipari toaniachi ohjoeme eneriapua tísia nenekatuame. Wa'a te'tiametekopua pu'kao, aaataai ki u'matome tiiapua wa'amio, pooechio. ²⁹ Ihji ooka reemoikamea wahjipame wetemajiwachi ohjoeme senawato puuyakamea, weeru sisinakokaopua, chaachapakapua Eesusio:

—;Muuu Riosi Taanara, ihtana yoramia teetonamua wakinao? ¿Taamo kokosamia eenamemua ke'chu taamo kokosapuame asiyoio?

³⁰ Teesa waanami kaawi kahjenachio, muuwaeme ohjoriapua koowi tepuniame, koaka nokayame. Reemoikamea pu'ka wa'a ohjoame tetewapao, ³¹ utewa chaachapakapua Eesusio, pukachi ahpo uhjurapuawichiopua. Puuua chaachapakapua Eesusio:

—;Eesúsi!, i'ka tijoechi taamo puuyanameri enesaa, pu'ka koowichi taamo reesisepuapua muimichiooo.

³² Eesusia chaanekapua waikao:

—E'esa naaju, wa'a muimitia eemea.

Waikaopu re'remonia pu'ka ti'tijoechi puuyakaopua, koowichi muikapua waikao. Apochi muitiaapa koowia reemonioeo, kai muenáti ujumakaopua, tekoratatipo ruhjikapua pa'wechi neerochi. Waikaopua wa'ao, yooma wahjipakaopua si'sirika.

³³ Waikaopua koowi tepuyamea, wa'a noonoikopa koowio, ahkasi mochiwachisi ujumakapua tísia majakame. Wa'a ajasisaopua mochiwachio yooma tuuyeriapua wa'a mochikameo, ihtana ikiriamekopua, puuu ooka ti'tijoe re'remoikameopua. ³⁴ Waikao wa'a mochiwachi ohjoemea ikanati Eesusi kahtiachi e'enariapua. Wa'a e'enasaopua Eesusi ihsiachio, pu'ka iintoria majakaopua, utewaeme itanekapua Eesusio, sewinachi akipamichiopua, ki ahpo weewachi.

9

*Eesusia tu'wikame yachapatewa
(Marako 2:1-21; Ruuka 5:17-26)*

¹ Kaatara o'inia Kapenau no'rapakao, pawekakerachi mo'moenatiapua Eesusi ahjama.
² Wa'a ajasitioopua Eesusio, aaata tu'wikame u'yepatiapua wa'ao, e'taparachi tekitoka. Waikao pu'ka tu'wikameo, pu'ka u'pakameopua tiameo, tisia apochi paparamekopua pu'kao, Eesusia chaanekapua tu'wikameo:

—¡Oisa erapasaaa temarii!, aamo sautema neeee, aamo tatakorio cheriweka.

³ Ikanati wa'a cheekopa Eesusio iyoteri ti'tijoea, erakoriapua apochio: “Ihji tijoea, na'arenapua Riosio.” ⁴ Nape Eesusia nane'riapa i'ka erakooao, chaanekapua:

—¿Achinikai no'o na'ara cheerio erakoame eemea Riosio? ⁵ ¿Naakonakosa ki epeche ki tehki ohjoarepua: “Aamo cheriwiamenia tatakoririao” —chaniwame, naatikosaoi— “Yachapasa oisí”? ⁶ I'ka tu'wikame no'o cheeriaa aamo tetewimichio cheekamenia, neee Tijoe Tijoetukameo, reesiseri iinuekamekopapua i'ka weeechi cheriwepuameopua tatakorio.

Wa'a chaanesapa Eesusia pu'ka nekakoameo, chaanekapua tu'ikameo:

—¡Sausáaa, werisika oisíii! ¡Saukame muu-uapa wa'asi!! Ehpeo apechunasa aamo ipetao no'asa.

⁷ Wa'a cheesoche Eesusio tu'ikamea, saukame itipikapao, ahpo ipeta apechunasa mookeka no'rakapua. Waikao Eesusia wa'a iintosaapa, iyoteri ti'tijoe ne'nepakaopua, chaanekapua:

—Aai. ḡKi saukamekosa, no'rapukosamene pu'ka?

⁸ Waikao Eesusi iintoria yooma tetewikamea, ki nu'uti iyoriwa tetewikapua pu'kao. Wa'a iikapa puuua, weruma kaaweruma paparari nayewaka, paparakapua Riosichio, pu'ka Eesusio weruma utewari kiaretiopua, aaata weeechi tjoekoipua.

*Eesusie Maateo yeetoniamē
(Marako 2:13-17; Ruuka 5:27-32)*

⁹ Ehpeo Eesusi no'o paajuteria ahjama oimichio, nayewamane. Piie taawechi no'o Rooma yawichiwichio koparowaka ihsioio, Eesusia no'o chokichiami u'matoaio, no'o paajutesikapua, eee no'o chaaneka:

—Nahpe Maateo no'o ahjama, ahkaoi no'o oiyachi ahjama oitai.

Waikao neeee, ahjama siinkapua. Waika o'inia neeee, ahjama oiyamepua.

¹⁰ Waikaonia pu'ka wa'apichio, no'o ta'pechi paajutekania aari enamichiopua ko'komiao, noochitia Rooma yawichiwichio koparoame, napawisa ko'kopuachi. Wa'achi wa'a e'enariapua tiame, ki kaawe nokayame, puuua wa'achi ko'kakapua tiame, Eesusi taamo ahpo masitera ahjama koaka kahtiachi. ¹¹ Neipa meeriamio parisero ti'tijoea, Eesusi nane'rekapao tatakoriamē ahjama ko'kariopao, taamo iinatukekapua chaachapakao:

—¿Achinikai aamo masitaria, yawichiwichio koparowame ahjama ko'kakamepua, wahjachi ti'tijoe ahjama tatakoriamē?

12 Wa'a chaachapachaniopao Eesusia,
chaanekapua pu'kao:

—Ki kokoriamea ki nakiyamepua ahpo sauteniameo; kokoriamerakamerapua, ahpo sautewa nakiyamea. Neeea, tatakoriamerakamerapua ahpo tatakoriria sautepuameo. **13** Nonorasaapa, Ehkoriami Iyoterichi chiia, ne'nepuapua, eee chiiachi: “Ki itapiti no'o ooweniameche tetewinare neee, itapiti me'yetiame no'o ooweniame. Neeea aamo iikachikamera, kaaweruma enepakame tetewinare neee, no'okamera oowe e'reka paparakamera.” Neeea tatakorikamera noochi paajutemia eenakame neee, noochi paparaka enasoopua cheriwemiapa tatakoririao, ki ahpo tatakorieme erakoamekoopua ka'i.

Ki koi'wari Riosi iyoriwachi simiyame iinatukewa

(Marako 2:18-22; Ruuka 5:33-39)

14 Seenepi simikame Waani Paatori na'naritoamea, Riosi iyoriwa ki koi'warichi simiyame iinatukekapua, Eesusio:

—¿Achinikai teeme Waani masitewaraa, pa'pariseroa tiameo, tisia Riosi iyoriwa ki koi'wa yooramepua, nape aamo masitewaraa, ki wa'achi nokayamepuá?

15 Eesusia nehjiakapua:

—¿Yuuweeme mochitariarepua nenewiwachi paajutetiamea, neewimerio ahpo paajutetiachi ahjama kahtioopua pehjio? Nape no'o neewimerika tiiame apecchunatioopua tewekachio, waikamiope o'inemerí no'o

masitewaraa, ki koi'wa Riosiwichio iyoriwa yoorakao.

¹⁶ 'Neeea i'ka wehjoarichio weemera Riosichi te'terewa enepatemia eenakamenia. Oochetiamē Riosichi te'terewa nokiwameo, animari ko'yeka kohseniamechitiaopua oowewa, kiteremichiopua pu'ka nokiwameo. Aaata ki koyachiame weemera wisasorieopua, oochetiamē wakiraopua. Weemera wisasori chu'rupasokoopua, oochetiamē wisasori koyacheraa si'panamiopa pu'kao, wa'a ikisoopua pu'kao, epeche teeremerikopua si'pariachio. ¹⁷ Wa'achitia weemera wiinooi, ki oochetiamē wi'chi aarichi toaniamepua. Puuua oochetiamē wi'chi aarichi toatiaa, si'pama oochetiamē aaria wi'chi. Wa'a ikisoopua pu'kao, wa'atia wekamapu wiinoa aaria tiame. Weemera wiinoo weemera aarichi wi'chichi toaniamepua, nenekuti ka'karuma enesoo ki si'pamichiopua.

Airo maarara nayewaniame; aaata oowitziamē Eesusi ampawakirachi ihchepakame tiame

(Marako 5:21-43; Ruuka 8:40-56)

¹⁸ Wa'a chaanioipua Waani na'naritoao, senawato wa'a eenaka Uurio ti'tijoeri paamiratuamea. Ihjia ikanati chopokorieka weripakao chaanekapua Eesusio:

—Paamira, yaapiti simijerani neeea no'o maara ne'nemia. Ihpi kiterepakapu no'o maaraa, nape wa'a eenaka aamo sekae ahjachi ihchepasoo, eenechi oijenamapua.

¹⁹ Wa'a chaanetiache Eesusia, ahjama siinkapua ne'nemiao, ahpo yeeka oiya yeetoka. ²⁰ Wa'a

simiyoioopua pooechio, pukamina naaeparia pi-iripi oowitiame. Puuu oowitiamea, oosa mariki aampa ooka paaumpari i'toame eneriaipua eera-sukao. Ihji oowitiamea noriwi ihchepariapua Eesusi wisasoriwachio, e'raka: ²¹ "Wisasorichioi ihchepasaane, saumachenia." ²² Wa'a ikitiaapa Eesusia, ku'rika ne'nepakao chaanekapua oowitiameo:

—Kaawe erapasa maararaa. Muuua noochi paparaka ihchepakapao, saukame itipikamemua wa'asi.

Waika wa'apichio, saukame itipiriapua.

²³ Eesusia tijoe paamiratuame ta'perachi ajasitioopa, weeru chaachapa wa'áo naarakokao, pakapuchera chaajateka o'inemerikaiopua wa'asi mukukame i'topuawichioopua wetemajimiao. ²⁴ Eesusia chaanekapua wa'ao:

—Ehsoo eemea, se'wi ajapasaopua pahchúo. Ihji kutewea kiisi mukukamekaitepu, oowera kohchiaite ihmja.

Wa'a chiiopua Eesusio ti'tijoeria, a'achekapua na'areka. ²⁵ Wa'a cheesesao Eesusia yooremina pakikao, yooma puuyanakapua wa'ao. Wa'a ikisaopua pu'ka kiterepakame maaeniameo, sekachi chapika oijenatekapua. ²⁶ Eesusi wa'a iintoriaa, yooma pu'ka weeechiami nane'rерetiapua.

Eesusia, ooka ki mamachiriame yachapatena

²⁷ Wa'a o'nia Eesusi machenasoopua, ooka ki mamachiriame na'naritokapua siinakosika, aaatae panitoka i'toniaiopua chaachapasiapua Eesusio:

—;Ehkoriами Raawichi eenameee, taamo cheriwesa muuuaaa!

²⁸ Aaata ta'pechi pakisoopua Eesusio, wa'a e'enaka naaepakapua Eesusio. Wa'a e'enakopapua pu'kao, iinatukekapua Eesusia:

—;No'o kajumio erakona eemea aamo sautekao?

—Eje'e Paamiraaa —chaachapakapua.

²⁹ Waikao Eesusia puichi ihchepakao, chaanekapua pu'kao:

—Saukame itipiame eemeapa, noochi parakapa.

³⁰ Waikao ki mamachireriamēa ti'tijoe, sauksame itipikapua. Wa'a iintosaapa Eesusia, chaaneka uhjurakapua ohjirachio:

—Kiisi aaata chaanemitia eemea, i'ka no'o aamochi iintoriao.

³¹ Nape puuua wa'a puuyasacheo, yooma mochiwachiami nane'reteriapua, ahpo yoraretiaopua Eesusieo.

Eesusi ni'o tijoe nayewateria

³² Pu'ka ki mamachiriame pukeri puuya-sooipua ta'pechio, wahjachi ajasikapua wa'ao, ni'o tijoe u'yepame Eesusio, puuua reemo yahchame eneriapua tiame. ³³ Puuu tijoe ni'oa, Eesusi ma'chipasocheopua reemoo, o'inekapua nayewakao. I'ka wa'a iikame tetewapao Eesusio, ti'tijoeria tisia peenia erakokao, chaachapakapua:

—;I'wa isaeri weechio, kiisi tetewameai teemea eee ikiwameo, ihtá taawechioi!

³⁴ Nape pa'pariseroa wa'a chaachapame inamukapaopua pu'kao, chaachapakapua:

—Aa nepe puuua wa'a ihsiamepua re'remo puuyachakao, reemo noonorae ku'iniapa, pukae kianiamekapa puuua, te'ta utewario.

Eesusia, ti'tijoeri tesiwa e'reka tetewanipua

³⁵ Eesusia yomachi muuwari mochiwachiami oikao, nu'nunti mochiwachiamiopua tiameo, yooma pipiripi i'isaeri napawikarichiamioipua tiameo, masiteka oiriapua tiameo. Eesusia, Riosi ye'karichi simiyame masitekaopua wa'amio, yooma ihta ko'koame sautesikapua tiame, ihtaoi weerewachi a'chi eraniameopua, sautekapua tiame. ³⁶ Yomachiami wa'ami tesiwa te'tiamekopapua ku'iwa nakikao, po'wa ki tepuniamechitia mochitoamekopua pu'kao, tisia tesiwa e'repakapua pu'kao. ³⁷ Waikao Eesusia ki ookapi ti'tijoeri wa'a tiiame tetewikapaopua, taamo chaanekapua ahpo ajawariao:

—Riosi tehkiwachio ki nu'uti tehki simiyamepua, nepe tekipanamea ki weekapua, ehpeche ki ookapi nakiwiamepua pehjio. ³⁸ Pukaepa ehpeche weeka tekipaname itamitiapua no'o No'no tewekachio, Apoe i'ka echawa Teekoraopua, taamo ku'ika apecchunameriopua i'ipario, pu'ka i'ipari ti'tijoeri noochi paparameriopua.

10

Eesusie oosa mariki aampa ooka, uuka ajawa-tiame

(*Marako 3:13-19; Ruuka 6:12-16*)

¹ Wa'a cheesapa Eesusia, taamo ahpo ahjama ohjoameo, oosa mariki aampa ooka uusaopua,

ahpo waapi ajapanurekapua. Wa'a ikisaopua, taamo nayewatumia siimpameri ajawakapua. Taamo uusaapua siimpamichioo, ahpo utewari taamochi yahchekapua, pu'kae utewarie taamo puuyanemichiopua re'remoopua ti'tijoechio, yooma ihta ko'koameopua tiameo, pukae yachapatemichiopua weerewachi kokoreniamē.

² Ihji teeme oosa mariki aampa ooka ajawatiamea, ihjipua: pahcha simiyamea Siimoni Peero teewataniame, Anteresi Peero poonira; piirea Saantiaokapua Waani tiame, na'pa Sewereo tatanara; ³ piirechia Eeripekapua, piirea Waatorome, epeche piirea Toomasi; wa'a ikisa piirechia tiameo, neee Maateokapua, Rooma kahtiamē yawichiwichio koparoaka yasitoai; piirea Saantiaokapua tiame Arajeo taanara; piirea Taareokapua; ⁴ piirechia tiameo, Siimonikapua Weemuame teewataniame tijoe; piirea Uurasi Ihkariótekapua Eesusio, noriwi nehjakame.

Eesusie Riosi ye'karichi nayewatumichio uhjurawaa

(*Marako 6:7-13; Ruuka 9:1-6*)

⁵ Eesusia taamo oosa mariki aampa ooka matisitera uusaopua, eee cheeka taamo uhjurapuame ajawakapua:

—Ka'te ohjomitia ki isaeri ti'tijoerichio, Sa'samaria mochiwachiamioi. ⁶ Ohso kaawe isaeri mochikachiami siimpapuapua, po'wa ki tepuniamechitia mochikamechi, tatakorichi wewekakame mochikachi ti'tijoeri.

⁷ Pu'ka ti'tijoerio chaanepuapua: “Aamo Riosi ye'karichi muitemeria, aamo weeechi ihsiamē puuuapa. Pu'ka aamo nayewemia

e'nakame teemea." ⁸ Pu'ka Riosi ye'karichi simiyame nayeweka nokisikao, yooma aaata kokoriameo sautesipuapua pu'kao; mukukameo ahjatepuapua pu'ka; repera kokoriameoi piipatepuapua pu'kao; reemo na'arari yahchameoipua, ma'chipasepuapua tiame. Eemea pu'ka sauteniame nokisiaio, kihta toomi koparoachi nokisipuapua, wa'a te'teretomeri eemea i'ka Riosi utewario, kihta koparoawachi kiatiamekapapua.

⁹ Toomio itapiti aamo ahjae tarimiao, kihta i'toka siimpapuapua. ¹⁰ Mokewarioi ka'te i'toka siimpamitia, itapiti aamo ahjachi i'tomiao, pii'rechi wakiraoi, pii'rechi kaakaoi, teesoraoi; wa'atia siimpameri kihta i'tokao, tekipanameo, ahkaoi ahpo nokayachio ko'kotepuamekopua.

¹¹ 'Ookapi ta'peekachiami asikaio, Riosichi parame i'yapuapua, aaata aamo che'repamiachi kiamia tiiachi. Aamo che'repari kiatiachioi, wa'ache mochissa uumatopuapua. ¹² Aaata ta'pechi asiyaio, Riosichi mochikamechitia teepotapuapua. ¹³ Wa'a ta'pechi aamo asiyachiamio, Riosichi paparamechitia aamo asipusoo, wa'ache che'repasa uumatopuapua. Nape ki Riosichi iyoriame enesoo, poanachi i'yapuapua che'repapuachio. ¹⁴ Nape wahka mochiwachi, ki aaata aamo kianaresoo che'repapuachio, aamo tarachi pechichisache kaakao uumatopuapua wa'ao, ki ahpo kaawe e'rеретия pechichisa. ¹⁵ Pu'ka wa'a te'tiamechio ti'tijoeri, pichiwa chaaninia pu'kachio, ki teesa tiame wichimerikopua Riosi kokosario te'ta Riosi katewemiachiopua ti'tijoerio. Epeche

kokosari aiwamerikopua pu'kao, ki Sooroma muuwari mochiwachi, Oomora muuwari mochiwachioiopua tiame, Riosi kokosari aiwariachitiaopua.

Chapinarewa erakoa Eesusichi paparame na'ara yoraniame

¹⁶ 'Tisia maajoichitia che'maka ohjopuapua aamo siimpachio, wa'a aamo no'o uhjurachio, sapoori ti'tijoe ooweru tiame mochiwarichi-ami aamo uhjuramenia. Wa'ami ahka aamo tetewisaapua, aamo ko'konaremapua, pu'ka aamo Riosi kaaweruma tuuyesiopa, tisia aamo na'areka tetewimapua. Pukaepa eemea, koorochitia kihta chiiame enepuapua, kihta nekame tiameo. ¹⁷ Pu'ka ti'tijoechyo kaawe aamo neesetopuapua, ki senawato yoorewa neesetoamechi wenejipua tiiame enepuachiopua, seenekachioi puuua aamo wenejikao karichiami ahkaoi aamo toanaremapua. I'isaeri napawikarichioi aamo i'tomapua wepiuawichioo. ¹⁸ Te'ta yawichi peereirachi u'upapuame eemea wenejika, noomin-a te'teriapa eemea ahjama. Waika chaachapameri eemea no'o nehpupakao, wa'akachi, te'ta ya'yawichi tetewachi. Eepi wa'a yorapuame eemea aamo ohjoachio ihta ya'yawichichioi, ihta aaata seesenu ya'yawichichioi i'isaeri. ¹⁹ Nape ahkaoi te'ta yawichichi upatiaio, ka'te seewemita eemea aamo chaachapamiao, achini ihtana chaachapaka aamo nehpupapuameopua. Riosi Apoea amoche ihsimeripua nehpupaka, aamo chaachapamiao nayeweteka. ²⁰ Ki aamoe naewai

chaachapameri eemea, apoe Riosi ihsimeripua amochi nayewaka, apoe ahpo Riosiwarie.

²¹ Wa'a cheesaapa i'ka nayewasikapua:

—Asimiitepuia piie tawechiamio, aaataa no'o ahjama ohjoniopao, ahpo poponiemeai ahpo ko'imiitepuia; noonoraai ahpo tatanao, wa'achi iintomiitepuia ahpo taana me'yaka; tatanaraai tiame ahpo noonoo nekamuchekao, merimeripua tiame ahpo noonoo, ki tetewinariapa ahpo noonoo ahjama teereniameo. ²² Ahkaoi ti'tijoeria aamo nekamuchemeripua no'owichioo, nape ahkasi kateweri taawechisi ki se'wika noochi paparaka te'teretosoopua newipatepuamepua, kakupachi iintapakao. ²³ Pirenapi mochiwachi na'ara yoramia naanaritonaa, pirenachi mochiwachiami ujumapuapua; neeee no'o ikimiao, kiisi wehchi wichimeripua, neee Tijoe Tijoe-tukamea ke'chu aamo yooma ohjoi i'isaeri mochiwachiamio, meritiaeenechi oijenakame eenakame enamania.

²⁴ 'Aaataai masiteraa, ki epeche tiiamepua ahpo masitario. Aaataai ahpo teeko tekipanakiamea, ki epeche tiiamepua ahpo teekoo. ²⁵ Puuu masiteraa, ki ahpo masitari epeche tiiame tetewiniamechitia, ahpo tetewipo maaemetepua. Aaata tekipanamea, ki ahpo teeko tetewiniamechitia, tetewipo ahpo maaemetepua. No'oo, no'o Weseu riaorósi tewatooo, ¿ki epeche eemekamerakosa riaorósi tewapuamepua?

*Aatanakamera majawepuame
(Ruuka 12:2-9)*

²⁶ Eesusi i'ka taamo masitesaapua, i'ka taamo chaanekapu:

—Nee. Ka'te seewemitia masitari ki ka'karumao aamo na'ario, yooma itapiti aamo na'aretiamea kihta noriwi itipimerikaitepua. Yooma wa'a chaachapakamea, Riosi te'ta kokosari tisia aiwatepuamepua. Yooma noriwi tiamea, yooma ma'chi teerepapuaite puuua; yooma noriwi na'ara nokitiameai inasoka, yooma nane'repuaitepua, Riosi kokosarichi taawechio, te'ta Riosi ti'tijoeri te'teria katewiachiopua. ²⁷ Pukaepa eeme piineri mochikai no'o masiteria, yooma tetewachi masitepuapua aaatao, yooma aamo no'o ki aaata inamuachi masiteriao, yooma inamuachi masitepuapua pu'kao. ²⁸ Ka'te seewe nokisimitia aamo weerewa merinariameo, aamo weerewa me'yakaipua, ka'chi iika merimeripua aamo iikao, Riosi ahjama yasimeriopua. Riosikamera aamo kokosamia seewepuapua, te'ta ki wahjiame aiwarichi uhjurapuame.

²⁹ ¿Kikosa tuchikia, piiripi toomichi wa'api ne-hjitiocioipa pu'kao, ki nane'retare Riosia pu'kao, piiripi pu'kaoio mukukoo? ³⁰ Aamoo Riosia, ¿ki epeche nateyame tetewame ohjoare Riosia, ki tuchikichitia? Puuua ahkasi aamo kuupaoi, nane'riamepua kehkina aamo kuupaekopua. ³¹ Pukaepa kihta seeweka mochitomete eemea, epeche nakiwamekapapua Riosieo, ki tuchikichtia.

*Ki aaata seeweka Eesusichi paparameko tuuniane
(Ruuka 12:8-9)*

³² Eesusia simiteka masitekao, chiiapua:

—Aaata no'o ahjama tiio tuuyameo, wa'achitia no'o ahjama tio tuuyo tuuyemania pu'kao, apoe te'ta no'o Noonochi te'pa kahtiamechio. ³³ Nape aaata ti'tijoechoio ki no'o ahjama tio tuukameo, neeee no'o Noochio te'pa kahtiamechio, kiisi machiyo tuumania pu'kao.

*Ki napati wa'achi erakowa
(Ruuka 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ Pu'ka masitesaapua ti'tijoerio, ki ahpo wa'achitia inataniame masitekapua, eee cheeka:

—No'o i'wa weeechi eenariwaa, ki napati ta'iria mochipuawichio no'o eenario erakopuapua, ti'tijoeriopua noochi simiyame chaachapakao, ahpo nekakomerikopa. ³⁵ Ahkasi aaata ta'pechi mochikameai, ki wa'achitia ahpo erakomapua no'owichio tiiachiopua. Tatanaraa, ahpo noonochi noochi paparameo, ki wa'achitia erakomeripua; mamararaai ahpo yeeyechioi, ki wa'achi tiiame erakomeripua noochi paparopa ahpo yeeyeo; momoriawaraai, noochi paparopa ahpo waasio, nekakomeripua. ³⁶ Wa'a te'terewachio, ahpo ta'pechikaiopua wa'apio, ahpo seepuraweka enemeripua.

³⁷ 'Aaata ahpo noonoo ahpo yeeyekamera epeche nakiyameapua ki no'ochitiao, ki no'o ijinuwara teereme tiiamepua. Wa'achitia aaata ahpo maaraoi ahpo taanaoi epeche nakiyamera ki no'ochitia, ki no'o ahjama teereme tiiamepua.

³⁸ Aaata ki noochi paparawawichio anachaka yasitoamea, na'areniaoi aaataeoi, kiisi noochi teeremetepua. ³⁹ No'o ahjama tia noriwi teerenariamea, kihta iiunuemerri puuua noochio, ahpo

ahjama teerewao. Nape ki inasoamea ahpo noochi tiao, kaawe teeremetepua noochio, ki ahpo inasoamekapapua noochi tiao.

*Iintorewawichio kianame
(Marako 9:41)*

⁴⁰ 'Aamo kaawe tetewamea noochi tiiopao, no'o kaawe tetewamepua tiame. Wa'achitia no'ooi kaawe tetewamea, no'o Noono kaawe tetewamepua tiame, Apoe no'o Noono no'o weer-akame, tewekachi o'inia kahtiame. ⁴¹ Aaata noochi tiamo Riosiwichio kaaweruma nayewat-uamea, kaawe uuka tetewameapua Riosi chiaao, wa'achitia ahpo iinuepakamepua, Riosie ahpo kianameopua. Yooma noochi eneka Riosichi ka'karupakameo, kaawe tetewame no'o Noonoo, wa'achitia ahpo iinuepakamepua Riosie kianameo. ⁴² Aaataai, pukeri noochi o'ichame paparakao, teesaoi ku'ikoipua pu'kao, neeroioi ki'yakaopua paramusoo, Riosia kaawe e'raka tetewamepua pu'kao, ki wa'atia toimeripua pu'kao, itapiti ahpo kiameriopua, tisia kaawerumaopua.

11

*Waani Paatori uhjuraria
(Ruuka 7:18-35)*

¹ Eesusia kajusaapa taamo oosa mariki aampa ooka ajawatiame yorapuame tuuyekao, wa'api wa'ami masitemia simikapua taamo ahjamao, ahpo Noono kaaweruma tuuyewari tuuyewamiaopua.

² Waani Paatoria yeetaeka kahtiaopua perekarichio, Eesusi inisia inamukapaopua, ookapi ahpo masitia uhjurariapua Eesusi iinatukemichioo. ³ Waania eee cheeka iinatukenureriapua Eesusio:

—¿Muuupu Ehkoriamenamio tuutiame Iyoterichi, piirechikosa puuyetaone, pehji?

⁴ Eesusia iinatuketiapao, nehjiakapua cheekao:

—Nonorasaa eemea, yooma aamo tetewaria no'o ihsia, tuuyepuapua Waanio, yooma aamo no'o chia inamuriaopua tiame: ⁵ ki mamachirameo no'o ma'chirepatio tuupuapua; rojowi kokoriameo, sautio tuupuapua no'oo; repera ko'koriameoi, no'o yachapatio tuupuapua tiame, piipakame itipiteka; na'nakapioio, no'o sautio tuupuapua pu'kaoi, inamuteka; mukukameoio, no'o oijenatio tuupuapua eenechi; ahpo tatakoririopa tisia cheriwejerao, nooe cheriwio tuupuapua. ⁶ Noochi kiisi seeweka oowe e'riame, tisia kaawe yorapuameko tuupuapua pu'kao, no'o Noonoeopua Riosi.

⁷ Waikao i'ka Waani na'naritoa nonorapusaa-pua Eesusia, Waanichi simiyame nayewasikapua wa'a muuwario, eee cheeka:

—¿Ihtana ne'nemia siimpaka eemea ooruchi weeechiopua? ¿Aaata majaka kuhsichitia chachapia ihsiam eekaekosa, ne'nemia siimpakame eemea wa'ao? ⁸ Ki wa'a tiame ne'nemia siimpakame enesaa eemea, ¿ihtana ne'nemia siimpanareka eemea naaju, aaata tijoe ka'karuma wakiraemekosa? Ka'iii, ka'karuma wakiraemea peenia tiame, yawichi karichiche wa'a tiame wakiraetaniamepua, apoe yawichikamera. ⁹ Ki

wa'a tiame wakiraeme ne'nemia e'enakame enesa eeme, ¿ihtanakamera ne'nemia siimpaka eemea naaju, aaata Riosi nayewamekosa? Èje'e. Puuu enerepua Riosi nayewatuame, nape ki oowera Riosi nayewatuame. ¹⁰ Waania ki oowera tijoe enerepua, pu'ka Waanio no'o Noonoa ke'chu no'o eenio masitemiao, cheeriaipua pu'ka nayewakao, eee cheeka:

Neeea, ke'chu aamo o'inioi masitekao,
 wa'a aamo uhjurenania aaata,
 yooma ti'tijoe ooweru tiame ki kaawe
 te'teriame ahpo iikachio,
 katewetiame mochiwamichiopua ahpo iika-
 chio,
 yooma pu'ka ki kaawe ahpo te'teriameopua,
 toinuresika na'arariopua, ki kaawe noki-
 wameo.

Wa'a cheeka nayewakame Riosia Ehkoriami Iyoterichio, ahpo ehkoriami nayewaturachio.

¹¹ Pichiwa chaaninia i'kao, yooma ooweruchi naawakamea, ihji Waani Paatoriche puuua, epeche weruma itapiti yoorakamea ki wahjachitia; nape Riosi ye'karichi yasipua ahsepakamea, epeche weruma tiaaitepua, ki Waani Paatorichtia, kihta weruma iintokaipua i'ka weeechio.

¹² 'Waani eenariachisi o'inia ahkasi ehpe taawechiamisio, tisia na'areka tetewiniamepua, Riosi ye'karichi muipuame nayewatuamea. Ehpe taawechimioi, wa'achitia tahpitika e'raka kajuka tetewinariame, Riosi ye'karichi simiyame tuuyewaria. ¹³ Yooma ehkoriami Riosi nayewatukamea, Ehkoriami Iyoterichi chiaa tiamea, i'ka Riosi ye'karichi muira

nayewaka chaachapatiame puuua, ahkasi Waani enasaoipu tiameo, pu'kachi ehkoriamisi o'inia Riosi ye'kari nayewatiame nayewarepua tiame. ¹⁴ Neeea pukaepa i'ka Waanio, ehkoriam Eeríakotinia pukachio, Riosi na'nayewatura enamio tuuka chaachapariao, pu'kao wa'achi tiiame ihsiwariemekopapua. Aaata wa'achitia erakanariamea, wa'achi erakomapua. ¹⁵ I'ka wa'a tiiame pahtenariamea, kaawe inataka ne'nepuapua.

¹⁶ '¿Ihtanako tuutarenia ehpe taawechiami ti'tijoerio? Ihji ti'tijoeria, kukuchika te'tiamepua, muuwaeme mochikame nehjiwachiopua, te'eka chaachapakame: ¹⁷ "Teemea chaachatekamepapua pakapucherao, nape ki yaukame eemea. Yuuwesiwa wikatakame teemea, nape ki naarakokame eemea." Ehpiami ti'tijoeria wa'a te'tiamepua. Eemea Riosie paaetiai, kiisi e'wekamepua. ¹⁸ Waanioi ki e'wakame eemea, ohsotia eemea pu'kao, rooroikame teewakamepua eemea, ki ti'tijoeri ahjama koayamekopua pu'kao, mochiwachiami oika. ¹⁹ Ehpeoi no'o Tijoe Tijoetukame eenakoio, wa'achitia te'teriamepua, ki no'o e'wekao, ohsotia eemea no'oo, tísia koayame no'o teewamepua, nawajiamemeopua tiame. Eemea, oowera wa'a no'o chaachapamepua, senepi ti'tijoeche ahjama koayamekopa. Eemea wa'a chaachapamea no'oo, tatakoriamera ti'tijoeri no'o kaawe e'rio tuuyamepua. Nape aamo no'o na'ario, no'o kaaweruma ihsia aamo ihchitamapua, no'o yooraka yasitoaa, kaawerumakapa, no'o Noono tewekachi

kahtiameo, te'ta peenewari machiwarikapapua.

Ti'tijoeri mochiwachiai mochikame, kiisi yooriame
(Ruuka 10:13-15)

²⁰ Waikao Eesusia wa'a mochiwachio, epeche weeka itapiti peenia ihsiya ahpo iintoriachio, o'inekapua te'yakao, yooma pu'ka ti'tijoeriopua, ki toinarekopa ki kaawe ahpo nokayao. Eesusia chaanekapua pu'kao:

²¹ —¡Aiiii eemea Korasini mochikame! ¡Aiiii eemeai We'saira mochikame tiamé! I'ka no'o peeniasiwa Tiilo mochiwachi no'o iintosoopua Siironioipua mochiwachiopua tiameo, pichikemii puuua no'o chia Riosichi paparakao, yooma ahpo ki kaawe nokayaopua toakáa. Wisasori suuwiti chuhchamii puuua napisooi ahpo moochi ipaseka, ahpoo kiisi kaawe ahpo nokario erakoka, ahpoo puuua wa'a tiame e'rakao, tetewiteka. ²² Nape neeee aamo chaanemapua pu'ka aamo nokyawichioo, te'ta Riosi katewemiachiopua taawechio, Riosia amochio ki nu'uti kokosari amochi teewemiitepua, epeche ki Sooroma Oomora mochiwachiopua tiameo, te'ta kokosari aiwatetiamechitiaopua. ²³ Eeme Kapenau mochikameai, ¿Riosie aamo apechunapuamekosa maayame eemeai te'pa Riosi kahtiachio? ¡Ka'ii, ohsotia eemea kiisi wahjiame wichiwachi uhjurapuamepua, poanachi ki Riosi kahtiachi, wa'ao te'ta tukapachi! Neeea i'ka peenia tiame amochi iintoriao, Sooroma mochiwachi no'o iintokame enesoo, Sooroma mochikame ti'tijoeria,

paparamii puuuapa, wa'a iikaopua, ahjaka mochimeriipua pehgio. ²⁴ Nape eemea tetewikameaipua i'ka te'ta kaaweruma no'o peenia ihsiriao, kiisi nakika tetewikame eemea. Wa'a te'tiapa eemea, te'ta Riosi yooma ti'tijoeri katewiachio, epeche tisia kokosari aiwatepuame eemea Riosieo, epeche ki Sooroma Oomora tiame aiwatetiamechitia.

*Eesusi apochi resipupuawichio paayea
(Ruuka 10:21-22)*

²⁵ Eesusia yooma ti'tijoeri inamuachio, ahpo Noonoo nayewekaopua, cheekapua:

—No'no, aamoo tewekachi yomatiamye ye'kameopua i'ka weeechiopua tiame, aamo cheriwema ki'yame neeee, aamoo, i'ka ti'tijoeri weeechi mochikameo, kihtawichio aamo nakimia erakoamechiopua, ki aamo te'ta ma'chiame tetewitiamekopapua pu'kao, aapoeo aapoeche, ahpo ahsepari tiiame maayameopua, kaawe te'teriameopua; ohso kaawe muuua, tesawa te'tiamerakachi aamo tetewitiame muuua, te'ta aamo machika mochitonariamechiopua. ²⁶ Wa'a ihsiamu muuua No'noo, wa'a tiame iintomo e'rakamekapa.

²⁷ Wa'a cheesesapua Eesusia ahpo Noonoo, chaanekapua ti'tijoero:

—No'o Noonoa yooma no'o ki'yakamepua ahpo itapitiwao, yooma ihta itapiti iintuameopua tiame. Aaataai ki te'ta no'o machiyamepua, no'o Noonooche puuua, te'ta no'o machiyamea; no'o Noonooi, aaataai ki'tiamepua te'ta machiyamea, neeechepua, te'ta machiyameraa, pu'kao

neeeeaaataao, no'o Noono machitenaria.
²⁸ Pukaepa noochi e'enajeraninia. Aamo noochi e'enasoopua, aamo machitemania no'o Noonoo. No'o Noonoo te'ta machisaapa eemea, resipumeri eemea yooma itapiti amochi pehtiao, yooma aamo ki ka'karuma nokariaopua, cheriwetiame itipikapa. ²⁹ Noochi te'teresa naaju, yooma teitaipua waikao aamo resipuka yasitopuameo. Pepenipapuapua naaju no'o masitiao, kiisi tehki tiiame aamo masitema neeeeaa, kaawe e'raka. Kihta utewa cheeka aamo masitemeri neeeeaa, kaaweruma iikaeka.
³⁰ Neeeeaa aamo maakurakiao, kiisi pehtiamepua tehkii. Ihji aamo no'o nuuriaa, kiisi pehtiametiiamepua.

12

Eesusi masitewaraa resipuwa taaweichi, tiiriko muurara tehpucharia

(Marako 2:23-28; Ruuka 6:1-5)

¹ Piie taawe resipuniame taawechio Eesusia, tiiriko echitiachiami u'matoiopua ahpo ma'masitera ahjamao, ihji ma'masitewaraa cho'chorowame nokisiapaopua tiiriko pahchira koi'siriaipua okisikao. ² Nape parisero ti'tijoea wa'a nokisiopua pu'kao, chaanekapua Eesusio:

—Ne'neo aamo masiterao, resipuniachi taawechioipua, itapiti yooraka nokisinapua, ki reesisewa nokiwameopua.

³ Eesusia wa'a chaanetiapao nehjiakapua pu'kao:

—¿Ki iyonakame eemea Ehkoriami Iyoterichio ihtana iintorio Raawitaruo ki

anachapasaopua toore? ⁴ ¿Ki Riosi kaarirachi pakika paani iyoriwa ko'kakamepua, ahpo yeetoka inisia kipotekaopua tiame, pu'ka paanio tiopachi neeseriosiche reesiseniame, ko'komichio? ⁵ ¿Ki tetewakame eemea tiameo pu'ka Moisetaru Iyoterichio tiame chiaao, tiopachi pa'pamiratuameopua tiameo, itapiti yoorariopua, Moise nuurari resipuniame taawechioi, itapiti ki reesiseri yoorario? ⁶ Pu'ka resipuniame taawechiwichionia, aaata te'ta iyoriniame kahtiotinia pehjio, ki pu'ka tiopachi iyoriwachitia. ⁷ Eemea epeche no'o te'ta machiyame enesa, ki wa'a no'o chaanemii eemea i'ka ki reesisewaopua. Pahtiamen enesa eemea i'ka tiopachi iyoriniameo, pahtemii eemea tiamea, Ehkoriami Iyoterichi chiaopua, Riosio eee cheeriachiopua: "Neeea, ki oowera itapiti meritiame oowewari no'o u'yepaka no'o iyorijeraninia; neee aamo iikachikamera kaaweruma enepaniame, nakiyamenia, aamo aaataopua tesiwe e'remichiopua." I'ka Ehkoriami Iyoteri chia nokisiame enesa eeme, kihta chaachapamii eemea, i'ka ti'tijoeri kihta ki kaawe nokayameo. ⁸ Neee Apoe Tijoe Tijoetukamea, neee wa'api iintokamepua pu'ka resipuniame taaweo, yahchakao.

*Tijoe sekachi chookopakame
(Marako 3:1-6; Ruuka 6:6-11)*

⁹ Eesusia wa'a tiirkochi o'inia u'matosaopua napawikarichi pakikapua wa'api mochiwachio. ¹⁰ Wa'a tiopachiopua, wa'a tewitiapua piiripi tijoe sekachi chookopakame. Wa'aoi parisero

ti'tijoea, itapiti wenejipuame tewinariapua Eesusio, chaachapaka pu'kao:

—¿Reesisewa ohjoarepua, aaata resipuniame taawechi yachapatepuao?

¹¹ Nape Eesusia i'ka nayewaka nehjiakapua:

—¿Aatana eemea po'wa aamo puhkue tekorichi wichisoopua piiripio, ki ma'chipatapua, resipuniame taawechikoi? ¹² ¿Ki wa'achi iintotarepu aaataai tisia ahpo nakiyame enesaopua aaata tijoe? ¿Ki epeche nateyame ohjoarepu ti'tijoea oowerua ki po'wachitia? Wa'a teeresoo resipuniame taawechioiopua, aaataai tijoe ku'yamea oowitiameoiopua, kihta ki kaawe tiiame ihsiamepua.

¹³ Wa'a cheesaopua Eesusia, chaanekapua chookopakameo:

—Riisasipaomua aamo seekao.

Waikao chookopakamea, riisasipasaopua seekarao, ikanati saukame itipikapua seekarao, piire kaaweruma ahpo seekachitiaopua. ¹⁴ Nape parisero ti'tijoea kaawe e'remitioiopua Eesusi kaawe iintoriao, Eesusi meripuame ahpo kateweriapua wa'a puuyasao.

Eesusi ikipuame nayewatiame

¹⁵ Eesusia i'ka noonoimia nane'resaapua, sewinachi siimpatiapua waikao, muuwaeme taamo pukamina nokisiame ahjama. Eesusia ahpo pukamina nokisiameo, ki ookapi sautesiapua. ¹⁶ Eesusia ahpo sauteriao, ki aaata tuuyenuresiapua pu'kao, aatana ihsiriopua sauteriao. ¹⁷ Ihji Eesusi kaawe ihsika oiriaa, ehkoriami Riosi cheeria teetotiamepua, ehkoriami Isaia

tewaniamechi Riosi cheeria, Ehkoriами Iyoteri-chio puuua, eee cheeriai Riosia:

18 ¡Nee! Senawato yachamiitenia,
aaata no'owichio yorakemeripua;
puuua aaata no'o uuria tijoe enemeripua,
aaata te'ta no'o nakiya,

aaata no'oo, tisia kaawe e'raka tetewameria;
pukachi yasipameri neeee no'o Riosiwario.

Ihjia te'ta no'o Taana enemeripua.

Puuua yomachi weeechi mochikameo,
no'o chiiia cheesimeri enemeripua,
no'oe cheriwepuame tatakori tiameo.

19 Ihjia kaaweche nayewiame enemeripua
ti'tijoerio,

kaawe e'raka nakikache,
kihta uwatiame nayewaka nekayamechitia.

Kihta inamupuamepua, aaata tetewachioipua,
ihta ki oowe e'repuameopua, utewa cheeka
aaataao,

weeru nayewaka nekame cheekao.

20 Ihji no'o Taanaa, ki epeche erapatemapua
aaata,

ka'chi ikime e'raka kahtiameopua,
neeroturi kahponakachitiaopua,

aaata epeche koomorapatekaopua tisia yuuwe-sika yasitoameo.

Puuu no'o Taanaa tiameo,

ki wa'atia toimapua ki ku'ikao,

aaata noochi teesa paparawa moroyame choipatiame,

itapiti tahjera meechara choipatiamechitia.

Wa'a inisimeri no'o Taanaa, noochi enapame
ku'isikaopua,

ahkasi ahsepari teeremeriacisi noochi pa-parameriopua wa'asi,
ahkasi no'o Taana yawichituwachi,
no'oo mochitepasichi.

²¹ Wa'a pu'ka no'o Taana yawichituwachio,
yomatiamē wehjoarichi mochikame,
no'o Taanachi ahjachi erakoka, ohjoepameripua.

*Eesusi wenejiwa reemo utewarie ihsia
(Marako 3:19-30; Ruuka 11:14-23; 12:10)*

²² Wa'ao Eesusia, piiripi tijoe ni'o ki ma'chiriame u'yepatiapua. Ihji tijoea reemo apochi yahchapa wa'a teereriapua. I'kao Eesusia, reemo ma'chipasekaopua, saukame itipitekapua ki ma'chiriao, ni'ooi naewatekapua tiame. ²³ Yooma i'ka wa'a iikame tetewakamea, tahpítikatia peenia erakokaopua, ahpo iinatukiapua chaachapaka:

—¿Ki ekkoriami Raawichi enamerijuare ihji?
¿Ki ihjipu Riosie enamio tuutiame?

²⁴ Nape parisero ti'tijoea i'ka inamukapaopua, ahpo ihchi chaachaparepua:

—Ihji tijoea, Weseuchi eenamepua utewariraa, pukae ma'chipamepua reemonioo.

²⁵ Wa'a ahpo chaachapopa ihchio, Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Nape piiripi yawichiwachio, ka'chi iika ahpo wa'apichi nasiwametepua. Ahpo wa'apichi nasiwasaapua ooka pirenaturi enepakao, ahpo wa'api soopameripua. Ahkaoi mochiwachioi, ahkaoi ta'pechioi, ahpo wa'api nasiwasaapua, ahpo wa'api soopameripua tiameo. ²⁶ Satanasia ahpo wa'api utewarie aaata reemo ma'chipame

enesaa, ahpo wa'apichi nasiwame puuua. Wa'a tiiame enesaa, ¿ki ahpo wa'api me'yaka ihsiamepu? Ahpo wa'api merisaapua, ¿Aachin teeka teetotapua waikao ahpo yawichitua?

²⁷ Eemea no'ooi, Weseu utewarie no'o ma'chipame teewasoopua reemoo, ¿jhtana utewarie ma'chipame reemo, aamo na'naritoamea naaju? Puuu aamo na'naritoao, Riosi utewarie ma'chipame enesoopua reemo ki Weseu utewarie, se'wi chaachapai no'o wenejina eemea. ²⁸ Nape no'oo Riosi Riosiwari utewarie puuyachame enesoopua reemoo, amochi ihsiamepua wa'a teesoo, aaata Riosi ye'karichi muitiamea.

²⁹ 'Ihji no'o reemo puuyaka ihsiaa, Riosi seepurawa puraka ihsiniamepua. Ki Satanasi purisaa teeme pahchao, ka'chi iika upameriai teemea aaatao Riosi ye'karichio. Nee. Aawataai ki ichikuetare aaata karichiopua, ki pahcha purisaopua kariwaemeo. ¿Achini ihsika u'yetariapu aaata iinuwaraao tisia inatewa iinueme enesoopua? Ka'chi iika u'yetariare ki purisaapua pahcha.

³⁰ 'Ki noochi tiamea ku'itokao, no'o seepurapua. Ki no'owichio na'poamea, Riosi ye'karichi upapuameo, no'o chi'ripakiamepua, ki noochi e'enamichio.

³¹ 'Riosia, ahpo Riosiwarie paaeria apochi oowe e'reka e'nekameopua, cheriwiameriuua pu'kao. Nape aaata ki nakikameo ahpo Riosiwarie paaewao, kiisi cheriwepuamepua pu'kao. Nape ahpo paaeriao ahpochi paparameopua nakika, ihta ki kaaweruma iintorioipua pu'kao,

yooma cheriwemepua pu'kao. ³² Riosia, no'o Tijoe Tijoetukame na'aretioopua, cheriwemepua pu'kao pehjio, nape ahpo Riosiwari chiia kiisi apochi uunarekameopua, kiisi cheriwemepua pu'kao, ahkasi ki wahjamesi taawea, i'wa wehjoarichioi, Riosi weemera wehjoarichioi.

*Ihta kuuua, taakerachi machiwamepua ihtana
kuuukoo*
(Ruuka 6:43-45)

³³ Eesusia simiteka masiteka ti'tijoeo ooweruopua tiameo, chaanekapua:

—Eemea aamo nokayaa, itapiti kuuu taakiameka tiiamepua. Ka'karuma taakiame enesaa eemea, ka'karuma nokayame enema eemea. Nape ki ka'karuma taakiame enesaa eeme, ki ka'karuma enema eemea aamo yoorao. Ihtaoi kuuu taakiamea, taakiachi machiniamepua ihtanakoo, kaaweruma enesoo, ki kaaweruma enesooo. ³⁴ ¡Eeme pa'pariserooo, sayawe ti'tijoeee, kiisi ka'karuma eemea! ¿Achini iika ka'karuma naewata eemea kiisi ka'karumakaio? ¿Ki nane'riame eemea aamo iikachi tahpitika ki ka'karuma e'ra, nayewamekopua? ³⁵ Kaaweruma tijoea, ka'karuma ahpo iikachi e'ra, nayewamepua. Ki kaaweruma tijoea, ahpo iikachi ki ka'karuma e'ra, nayewamepua. ³⁶ Pukaepa neeee utewaeme aamo chaaniamepua, utewaeme aamo neesetomichioo, kiisi se'wika aamo masitemichioopua, ka'karumache. Wa'a te'teretomeri eemea, te'ta Riosi katewiachiopua taawechio, ahkasi nu'utioi ki kaawe chaachapa tiiameo, tuumerichekopua. ³⁷ Te'ta Riosi

katewiachio, yooma ihta aamo chaachaparia aamo noonowiria tiame katewemeripua. Yooma ihta aamo noonowiria teteiwachi iintapaka, chanimapua aamoo kaawerumakoo, aamo ki kaaweruma enesooiopua. Waika kateweniachio, ahpo chaachaparichi wa'a kateweniachi chapisipuamepua waikao, ihta ki kaawe iintokame enesoo, kaaweruma iintokame enesooiopua, wa'a nane'repuame eemea.

*Ti'tijoeri ki ka'karumaa, itapiti Riosi peenia ihsiwache tetewinarewa
(Marako 8:12; Ruuka 11:29-32)*

³⁸ Waikao pukeri e'enakame ookapi pariseroa iyoteri ti'tijoea tiame, chaachapakapua Eesusio:
—Masitari, aamo itapiti peenia ihsiwa tetewinare teemea.

³⁹ Nape Eesusia chaanekapua pu'kao:
—Ehpiami ehpe taawechiami mochikame ti'tijoe ooweru tiamea, no'o peenia ihsiwache tetewinariamepua, nape ihji ti'tijoeria, ki tetewitepuamepua wa'asi itapiti Riosi peenia ihsiwaeopua, naatiche tetewitepuame puuua, Riosi iintoriachiche, ehkoriammi Oonasichi.
⁴⁰ Ehkoriammi Oonasia, kiiya paika taawe tukawari tiame weruma pawesochi topachi yasariaipua ko'kotiameo, ahkasi yo'yotiaiopua eenechi ahjakame. ⁴¹ Niniwe ehkoriammi mochiriamea kateweniachi taawechio, Oonasi cheeria pichikekamea, Riosichi aamo wenejimapua, ki no'o pichikiopa Riosi paajutewaopua. Pichiwa aamo chaaniamenia, neeea aamo nayewiaa epeche ki nu'uti tiiamerapua, ki ehkoriammi Oonasichitia.

⁴² Wa'achi iintomeripu yawichi oowitiameai, yomatiame Tetuyachi weee yawichituka kahtiameripua, Riosichi aamo wenejimeripua, te'ta Riosi katewiachio; puuu oowitiamea kai waapi siinka Riosichi paparakamekapa, ahkasi ehkoriami Saromoni yawichi kahtiameripua, eenakamekapa, Riosichi kaaweruma tuuyewari i'yasikao. Nape eemea pu'ka oowitiame iintoria noonoimitiooi, kiisioi no'o keepunariamepua, no'oo, aamo nayewiameo, epeche tisia werumakoipua, ki puuu Saromonichitia.

*Achini ihsiameko na'arario
(Ruuka 11:24-26)*

⁴³ Eesusia ti'tijoeri simiteka nayewekaopua, chaanekapua pu'kao, nape wa'achitarichi naewakao, eee chaanekapua pu'kao:

—Aaata tijoechi oowitiamechiox machenasaan na'araria, wahka oiyai wakiwechi ooruchiamio, tisia aiwaka ki tewakapa ahpo ohjoeka resipumiachio, erapame puuua: ⁴⁴ “Ohso kaawe eenechi no'ramania, no'o yasariachi tijoechi.”

Waikaopua eenechi ahpo yasariachi enasapua tijoechio, kakupa ihpichitiachi enesoopua ahpo yasariachio, wa'a ohjoepamapua eenechio, ki Riosi Riosiwari enesoo wa'a ohjoemeo.

⁴⁵ Nape eenechi wa'a enasopua ohjoemiao, oowisani yeeka enameripua wa'a ohjoemiao, epeche nanaarame ki ahpochitia. Wa'a ikitiaa ihji tijoea, epeche teeremerri ihjia apochio na'ararieo, ki pukerichitia. Wa'achi ikimeri ehpe taawechiami tisia nanaaramea, ki apochi yachatoka ohjoamea Riosi Riosiwario.

*Eesusi yeeyera, poponira tiame
(Marako 3:31-35; Ruuka 8:19-21)*

⁴⁶ Eesusio, iiweta yooremina ihsioipua tijoe nayewekao, ma'chio, wa'a eenaria Eesusi yeeyeraa, Eesusi poponira ahjama pipinira tiame. Ihjia Eesusi ahjama nayewanariame eneriapua. Wa'a ajakoiopua pehjio ma'chi, tamochi eenakapua aaata Eesusi tuuyemeri. ⁴⁷ Puuua, chaanekapua Eesusio:

—Aamo yeeyea, aamo poponi aamo pipini ahjama weeriamepua ma'chi, aamo ahjama nayewamia puuyeka.

⁴⁸ Nape Eesusia ahpo tuuyekameo, chaanekapua pu'kao:

—¿Aatanakamerajuarepu te'ta no'o yeeyea, te'ta no'o poponia pipinia tiame?

⁴⁹ Waikaopua ahpo masiterakamera ma'majoekao, cheekapua:

—¿Ki ihjikosapu no'o te'ta yeeyea, no'o te'ta poponia, no'o te'ta pipinia tiame? ⁵⁰ No'o te'ta tetejimaa, yooma aaata no'o Noono yorajera yooraka mochitoamera puuua.

13

*Itapiti wa'achitarichi nayewatiame
(Marako 4:1-9; Ruuka 8:4-8)*

¹ Eesusia pu'ka wa'api taaweichiopua, wa'a wa'api ta'pechiopua, yooremina machenakaopua weruma neeroi maaniachimina yasipakapua, neerosuwe. ² Wa'aoi ki ookapi napawiriopa ti'tijoerio, pawekakerachi mooenakapua waikao ti'tijoeri nayewemiao,

puuu ti'tijoea oowerua tiamea, pa'wesuve
itipikapua. ³ Wa'a yasipasaopua waikao, ki
ookapi itapiti nayewekapua ti'tijoerio, itapiti
wa'achitarichi, puuua o'inekapua cheeka:

—Piiripi echayamea tiiriko echimia simiri-
ataipua. ⁴ Nape echimiaiopua, poowechi ruhji-
teriataipua ookapi iimorio. Pu'kao tuchikia wa'a
e'enakao, yooma pepeka ko'kariatapua pu'kao.
⁵ Wahjachi iimoria, tehteeekachi ruhjiriataipua
ki tunakame kahtiachi weee. Puuuai ikanati
yaupariatapua yaupao, nape waitiamekopua
weeee, ⁶ taaa taipasoopua, ikanati wakipateri-
atapua pu'kao, ki teeresi naawatakamekopua
pu'kao. ⁷ Puuu iimoria paikapichio, we-
hchaekachi ruhjiriataipua. Pu'kao wehchaa,
yaupakoipua weweripakao, wi'ropateka wakipa-
teriatapua pu'kao. ⁸ Nape wahjachi iimori
kaaweruma weeechi ruhjikamea, tisia kaawe
taakeriatapua; ihji piiripi pahchiraa, piie siento
pachitariatapua taakekao; wahjachi pahchiraa
kaawe taakekamea tiame, paika weerewa pahchi
taakeriatapua pipiripi pahchira iimori; epeche
ki weeka taakekamea, piie weerewa aampa
oosa mariki taakeriatapua, piiripi pahchiraa.
⁹ I'ka pahtenariamea, kaawe inataka i'yewa
nakiyamepua.

*Aatia wa'achitarichi nayewaniame
(Marako 4:10-12; Ruuka 8:9-10)*

¹⁰ Waikao Eesusi masitewaraa, naaepaka
iinatukekapua:

—¿Achinikai wa'achitarichi nayewekamua
ti'tijoerio?

11 Eesusia pu'kao, cheeka nehjiakapua:

—Eemea kiatiamepua pu'kao aamo nane'repuao, itapiti Riosi iinuekaopua aamowichioo, Riosi apoeo noriwi iinuekaopua pehjio, nape aaata ki no'o oowe e'rekache keepuamea, ka'ipua. **12** Aaata Riosichi simiyame nane'renariamea, epeche nane'retepuaamepua Riosieo, ahkasi ki ookapi Riosi oowe e'ria kiapuaopua. Nape aaata oowera no'o na'arenareka keepuamea, kihta pahtewari kiapuamepua; pu'kao, teesa ahpo pahteriao, u'yeplaamepua. **13** Pukaepa ki Riosichi te'terenariameo, wa'achitarichi masitiamenia pu'kao, pu'kao no'o keepuaio, oowera ki pahteka itipimichiopua; ne'niaio ki tetewika itipimichiopua, pahtewario. **14** Wa'a iikaopua ihji ti'tijoea, Isaia iyoterichi cheeriachitia ikiyamepua, ehkoriami Riosi nayewaturachi cheeriachitia; Riosia Isaiachi naewakaopua, cheeriaipua:

Nape ihji ti'tijoea keepuaio, ki pahteka ina-mumeripua;

ihji ti'tijoea tetewaio, kiisi pahteka tetewimeripua.

15 Ihji ti'tijoea kiisi pahtenariamepua; ihji ti'tijoea ahpo nakachio, to'peraemepua; ihji puichiopua tiameo, kiisi pahteka tetewame enepakamepua.

Wa'a te'tiapa ihji ti'tijoea, Riosichi simiyameo, kiisiki pahteka tetewamepua, tetewai; inamukai kiisi pahteka inamuamepua.

Ihji ti'tijoeri noochi e'enaka pahtekame ene-soopua tiameo,

cheriwemii neeee pu'kaoi, puhjekaopua tatakorirao.

16 Eesusia simiteka naewakao, taamo chaanekapua ahpo ajawariao:

—Nape eeme no'o pahtenariamea, te'ta kaawe te'terenariamepua Riosichio, no'o kaawe keepukamea masitiao, pahteka tetewinariamea pu'kao, pichikekamekapapua tiameo, noochi paparawao. **17** Ihjia tisia pichiwa tiiamepua, muuwaeme ehkoriam Riosi nayewatukamea, ka'karuma enepakamea tiame, waika taawechiami mochiriamea, tisia tetewinareka mochikaipua tiameo, i'ka ehpe no'o aamo tetewika mochikao, wa'atia wahjipakamepua ki no'o tetewika. I'kachi tisia inamunariame eneriaipua tiameo, i'ka ehpe taawechiami aamoo, aamo no'o keepuka mochitoao, nape wa'atia wahjipakame puuua, ki no'o inamuka masitia.

Echayame nayewatiameo, ihtana masiteka cheeria Eesusio

(Marako 4:13-20; Ruuka 8:11-15)

18 Wa'a cheeka kajusaapa Eesusia, taamo chaanekapua:

—Ehpeo echayamechi simiyame aamo ma'chitemania. Kaawe keepumitiao eeme.

19 Puuu iimori pooechi ruhjikamea, Riosi kaaweruma tuuyewari puuua, tijoe peewaeme iikarachi echitiame. Riosi ye'karichi simiyame inamukaipua, ki pahtekamepua riaorósie u'yetiapapua ahpo pahteriao, ahpo iikachi echitiameopua kaaweruma tuuyewari.

20 Puuu tehtekachi ruhjikamea iimori,

kaawe e'raka inamukamepua inamuao pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewario,²¹ nape ki pewatiame weritokamepua Riosichio, ki teeresi naawaekapa Riosichio; ikanati kokosa yooraka naanaritonipaopua, towayamepua Riosichi ahpo paparariao.²² Puuu wehchaekachi echitiamea iimori, kaawe e'raka inamuamepua inamuao Riosi kaaweruma naawesario, nape tisia ahpo toomituwa inatapapua i'ka weeechi iintuameo, ahpo si'ritiamepua pu'kaeo. Yooma ahpo Riosichi simiyame ahpo masiteretiaopua, wa'a iikapapua pu'kao yooma toayamepua. Wa'a iikapa puuua yooma Riosichi simiyame ahpo keepuriaopua penipaka, kihtawichio kaawe eenekame puuua.²³ Nape kaaweruma weeechi ruhjikamea iimori, puuua pahteka inamukamepua pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewario. Ihjia, ka'karuma weeka muuwewa iintomeripua Riosiwichioo, itapiti echitiame ki ookapi taakekamechitia. Ookapi ihji ti'tijoea, tiiriko muuraraka tisia muuwekameka teerekamepua, piiripi iimoriopua, piie weerewa aampa oosa mariki taakekamepua pipiripi pahchirakai, wahjachi ihji tiiriko iimoria, paika weerewa muuwekamepua pipiripi pahchirachiopua muurekao; epeche wahjachi wa'asia, piie siento pahchira pachitakamepua pipirepi muuraraa.

Ki kaaweruma to'iwe tiirikochi

²⁴ Eesusia piirechi wa'achitarichi nayewekao, chaanekapua:

—Riosi ye'karichi mochipuamea, tiiriko iimori echitiameka ikiyamepua. ²⁵ Aaata tijoe teekoraa kaaweruma iimori tiiriko echanurariataipua ahpo wasawachio, nape seepurawaa yoomahka kokochinioio, wa'a eenakao tukao, tiirkotui ki kaaweruma eecheriatapua tiirkochio. ²⁶ Waikao ihji ki kaaweruma tiirkotuiai tiiriko yaupariachio, wa'achi yaupaka weweri-pariatapua tiame. ²⁷ Waikao tiiriko ne'nemia enanioipua, pachitariatapu tiirkooapa, tiirkotuiapua tiame. Wa'a tiiame tewakapa ahpo teeko tekipanakiamea, ahpo teeko ne'nemia siimpariatapua tuuyemia, ahpo teekochi ajasisaapua chaaneriatapua pu'kao: “¿Ki ka'karumakosa iimori taamo ki'yakamemua echipuawichioo? Tahpitika tiiapu tiirkotuia tiirkochio, ¿aatia wa'a tiiarepua?” ²⁸ Waikao teekoraa chaaneriatapua: “Aa puuua, aaata no'o seepurawa iintoriapua, taamo echariao, tiirkotui ki kaaweruma pahchira ipasekao”, cheeriatapu teekoraa. Tekipanakiamea waikao chaachapariatapua: “¿Napotare teemea pu'kao?”, chaachapariatapua. ²⁹ Waikao teekoraa cheeka nehjiariatapua: “Ka'i, wa'atia toipuapua pu'kaopua pehjio, tiiriko ahjama po'tamaoipu —cheeriatapu teekoraa—. ³⁰ Wa'atia toipuapua pu'kao pehjio, ahkasi tiiriko i'ipapuachisi. Ahkasi waika, naponuremania pu'kao, pu'ka tiirkotuio, patuka purisa kosimania pu'kao, tiirkochi poanatasasaopua —cheeriatapu teekoraa—. Tiiriko ki tiirkotuiekachi i'ipatiameo, tiirijomachi katewemania pu'kao”, chaaneriatapu teekoraa ahpo tekipanakiao.

Wa'achi yoorapuame ti'tijoeai, Riosi
katewiachi taawechi, asisoopua.

Wacherai pahchira wa'achitarichi nayewati-ame
(*Marako 4:30-32; Ruuka 13:18-19*)

³¹ Eesusia i'ka wa'achitarichi nayeweekaopua
tiame, cheekapua tiame:

—Riosi ye'karia wacherai tewaniame kuuu
pahchiraka tiiamepua. ³² Ihji wacherai kuuu
pahchiraa kiisi werumakaipua pahchira, ki
nu'uti kuuu weripamekaitepua, ahkasi tuchikiai
muuwaeme ta'sotachi wa'a nu'nunti atowarachi.
Wa'achitia Riosi ye'karichi mochimeria, ki nu'uti
mehtamiitepua, ki ookapi enepakao.

Rewarurachitia wa'achitari
(*Ruuka 13:20-21*)

³³ Eesusia wa'a tiame taamo nayewesopua,
piirechi wa'achitarichi taamo nayewakapua eee
cheeka:

—Riosi ye'karichi nayewaniachio, Riosi
kaaweruma tuuyewaria rewaruraka
ihsiamepua. Aaata oowitiame teesa rewarura
yahcheka wesosoopua paatusio, rewaruraa
yomachi muika weruma a'potiamepua
paatusio. Wa'achitia Riosi tuuyewariai, yomachi
wehjoarichi mu'ipaka tuuyetowatiaopua, ki
nu'uti enepatiamepua Riosi ye'kario, Riosichi
paparakamheeopua.

Aatia tiiachipa Eesusi wa'achitarichi naewaria
(*Marako 4:33-34*)

³⁴ Eesusia yooma i'ka ahpo masiteria ti'tijoerio,
wa'achitarichiche ahjae masitekapua pu'kao,

ki wa'achitarichiopua, kihta. 35 Ihji Eesusia wa'achitarichi naewaniamea, Riosi ehkoriamti ahpo nayewaturachi cheetiamepua, waikataawechimio, cheeriaipua:
 Wa'achitarichiche nayewema neeee;
 itapiti nayewatupuame no'o noriwi teereriopua,
 ahkasi Riosi i'ka wehjoari mochiwachio,
 yahchariachisi.

Eesusia to'iwe wa'achitarichi nayewariao, ih-tanako tuunapua

36 Waikao Eesusi toisoopua ti'tijoerio, wa'api karichi mutiapua waikao. Wa'a muitioopa teemea, iinatukekapua Eesusio:

—¿Aachin cheeka chanikamua to'iwe naewakao? Naane e'renare teemea Masitari.

37 Waikao Eesusia taamo nehjiakapua cheeka:
 —Puuu kaaweruma iimoria, Riosi kaaweruma tuuyewari echayame puuua, echayamea neeepua, Riosi Tijoe Tijoetukame. 38 Waasa echiwachio, yoomatiame wehjoarichi ti'tijoeri puuua. Puuu ka'karuma iimoria, ti'tijoe puuua Riosi ye'karichi mochitoame. Puuu ki kaaweruma to'iwea, ti'tijoeri nanaarame puuua, ki Riosi ye'karichi mochimeri, Satanasi ijinuwarakapa. 39 Puuu ki kaaweruma to'iwe echakamea, riaorósi puuua. I'paniamea, i'ka yomatiame weee kajuyachi teeremeru puuua, te'ta Riosi katewiachi wa'asi. Puuu echitiamie i'ipameria, tewekachi Riosi ku'iwari e'enameri puuua. 40 Puuu ti'tijoeri ki ka'karumaopua, to'iwe ki ka'karumachitiaopua, yooma patuka poanatasaoopua, ihpapaka na'ichi kosimapua pu'kao, ki teesa aiwaniachiopua. Wa'asa

teeremerikapua i'ka yomatiame wehjoari kajuyachiopua. ⁴¹ Neee Tijoe Tijoetukamea waikao, tewekachi mochikame no'o ku'iwaro, yomatiame wehjoarichi uhjuramania, no'o ye'karichi ki ka'karuma ti'tijoeri wa'a mochikameo, yooma puuyanamichiopua, ti'tijoeri ka'karuma tatakoritameopua. ⁴² Wa'a ikisaopua, yooma pu'ka nanaarame aaata tatakoritameopua tiameo, na'ichi ihpapamapua ooronachi. Wa'ao puuua, tisia aiwameripua tajakao, tisia naarakomeripua tisia aiwapao; kiisi anachapa aiwakaopua wa'ao, tahpitika chanimapua taamera ki'sukao, ki teesa tiiame aiwapa puuua Riosi kokosario. ⁴³ Waikao Riosi te'ta weruma katewiachi u'matosoopua, yooma ti'tijoea ooweruaiopua tiamea, Riosi te'ta nakiyachitia noonowikamea, yooma te'ta Riosie piipatetiamea, tisiwa kaawe erakomeri puuua, taaachitia peenia tiame tajayamechitia, no'o ahjama mochikapapua no'o Noono ye'karichio. Epeche pahtenariame enesaa yooma aamo no'o nayeweriao, tisia kaawe inataka i'yepuapua pu'kao, tisia pahtewari nakimerikopua aamoo, aamo masiteka ohjoachiopua.

*Wehtere inasotiamē toomi wa'achitarichi
nayewatiame*

⁴⁴ Pu'ka to'iwe ki kaaweruma wa'achitarichi nayewaka kajusaapua, eee taamo chaanekapua ahpo ajawariao:

—Riosi ye'karia, wee toomi majitiame tisia nateyame iiinuemeka tiiamepua. Aaata nane'resaapua tisia nateyamekopua pu'ka weeee, ahpo ta'pe no'rakaopua, yooma

nehjimapua ahpo iinuekao, ahkasi ahpo kariwaoipua tiame. Pu'ka nejisaapua pu'ka toomitutiameopua, pu'ka toomituttiame i'toka siimapua, pu'ka tisia nateyame weee ahjae tarimiaopua. Pu'ka weee tarisaopua, tisia kaawe eramapua waikao, ahpo tarariachi yasakao. Wa'achi iiintomeri aaataa, ki teesa te'ta nateyamechitia tetewamea, Riosi ye'karichi yasiwao. Te'ta Riosi chiiia e'weka yasitoma puuua, Riosi ye'karichi ahpo yasipoa reesisepuawichioopua.

Perera ki teesa nateyame nayewaniame

⁴⁵ Eesusia weee wehtere toomichi simiyame kajusaapua nayewakao, chaanekapua taamoo:

—Riosi ye'karia, perera ki teesa nateyamechitia tiiamepua. Aaata perera tarayame, ⁴⁶ perera tisia nateyame tewisaa, ahkasi yooma ahpo iinueka toomichi nehjisaopua, tarimeripua pu'kao. Wa'achitia aaata tijoea oowitiameai, tisia nateyamechitia tetewikameapua Riosi ye'kario itapiti pererachitiao, yooma Riosi ahpo nuuria yooraka yasitoma puuua, Riosi ye'karichi yasipoa kiapuawichioopua. Wa'a tiiame inatari masitemitia eemea, ahkaoi aamo masitiachiamio.

Sochichaira wa'achitari

⁴⁷ Perera wa'achitaka nayewasaopua, sochichaira wa'achitarichi taamo nayewekapua, eee cheeka:

—Riosi ye'karichi muimeria, sochichairae pa'wechi chapiwameka ikiniamepua. Yooma ka'karuma so'chi, ki ka'karuma ahjama

tiame chapisaopua, ⁴⁸ suuwerachi upasaopua, poanataka uuka ka'karumara, ihpapaniamepua ki ka'karumao. Yooma ka'karuma uusaopua, weruma waarichi toaniamepua. ⁴⁹ Wa'achi ikipuamepua, i'ka wehjoari kajuyachiopua. Waika taawechio yomatiame wehjoarichi ti'tijoe ooweruopua tiameo, Riosi ku'iwari tewekachi e'enakamea, yooma ka'karumara uusaopua, ⁵⁰ ki ka'karumao na'ichi ihpapamapua pu'kao ooronachi, wa'ao tisia naarakomiachio, na'ie tajaka ki anachapaopua, tahpitika cheemeripua taamera ki'sukao, tisia kokosa tiame aiwakaopua.

Oochetiamē masitēwa, weemera masitēwa tiame

⁵¹ Wa'a cheesaapua Eesusia, taamo iinatukekapua ahpo ajawariao:

—¿Pahteka inamukame eeme i'ka no'o cheeriao?

—Eje'e —chaachapakapu teemea.

⁵² Waikao Eesusia ki ka'karuma toiwamechi simiyame taamo nayewekapua, piirechi wa'achitarichi. Puuuu pu'ka wa'achitarichio, eee taamo chaanekapua:

—Aaata Riosi ye'karichi tiiame masitiamea, aaata kariwaemechitia tiiamepua, ahpo ijinuwa to'wachi ka'karumache poanataka uuyamechitia, ki ka'karumao ki uuka. Wa'achitia Riosi kaaweruma tuuyewari ma'masitariai, poanatameripua oochetiamē Moisetaru masiteria nokiwameopua, Riosichi te'tereretiao, weemera Eesusi masitiachitia, te'terepuawichioopua, pu'kakamera masitemeri

Riosichi simiyame ma'masitaria, oochetiam
Riosichi te'tereretiaopua, toaka.

*Eesusia ahpo weripariachi eenani
(Marako 6:1-6; Ruuka 4:16-30)*

⁵³ Eesusia kajusaapa yooma pu'ka wa'achitarichi taamo nayewekao, wa'a Ooriwo roomosachio, wa'a chaachapaka taamo masitenurakapua, ahkaoi taamo masiteka ohjoachiopua. Waikao Ooriwo roomosachi o'iniao, Eesusi nu'utikai weripariachi, nonoratiapua Kapenau tewaniachi. ⁵⁴ Eesusia Kapenau ajasitioopua, wa'a napawikarichi pakikapua, i'isaeri napawikarichi. Wa'a masitekapua waikao weesa, senepi taawechi. Wa'a napawikarichi nanapawiamea, tisia peenia erakokaopua, chaachapakapua ahpoo:

—¿Akacia penipakamejoarepua, ahpo tisia peenewariopua, ahpo tisia peenia ihsiaopua tiame? ⁵⁵ ¿Ki ihjipu tijoe, i'wa mochiwachi ma're sipaka itapiti neteyame, taanara? ¿Ki Maaria tewaniamepu yeeyeraa ihji? ¿Ki puuu poponirapu Saantiaoa Oosea tiame, Siimonia Uurasia tiame? ⁵⁶ ¿Ki i'wa ohjoepu pipiniraai, i'wa taamo mochikachi? ¿Achini ihsika tisia machiyame enepariarepu?

⁵⁷ Pukaepa Eesusia ki ahpo yoorenariopao e'wekao, chaanekapua pu'kao:

—Riosi nayewatuamea, yomachi kaawe tetewiniamepua, nape te'ta ahpo mochiwachiopua, ka'i.

⁵⁸ Ki apochi pichikiopa wa'a ti'tijoerio, paikapi ki weeka peenia ihsawa wa'api ihsikapua wa'ao.

14

*Waani Paatori mukuria
(Marako 6:14-29; Ruuka 9:7-9)*

¹ Pu'ka taawechiamio Eeroreo, Arireasi yawichikoio, tísia peenia ihsíame inamukapapua Eesusio, ² Eeroreea cheeriapua ahpo nuurewao:

—Puuu Eesusia, Waanitaru puuua eenechi ahjakame, weruma utewari yahchaka eenakame. Pukaepa peenia ihsika oiyamepua —cheere Eeroreea.

³ Eeroreea me'yakamekapapua Waanio, eenechi oijenakame maaeriapua, apoe kaarenae o'yaeka yahchakamekapapua karichio. Eeroreea wa'a iintokame Waanio, i'ka Waanio ahpo wenejika naewakopa, kiisi kaawe iintorio tuukaopua Riosichio, ahpo pa'chi uupira ahjama neewikaopua. Eeripea Eerore pa'chira eneriaipua, Eroria kuanaraa. ⁴ Waania chaaneriaipua Eeroreeo:

—Muuua aamo pa'chi uupira uupitariapao, kiisi yoorekamemua Riosio, tísia tatakorikamemua Riosichio.

⁵ Eeroreea pukaepa waika taawechiami merimo o'rariaipua Waanio, nape ki me'yariaipua pehgio, majawiapa Waanimina ti'tijoeriopua, Riosi nayewaturachitia tetewameopua. ⁶ Nape Eerore paamupari paamuachiopua pahkochio, ahpo piisimarara machenasoopua yawimia yooma paajutetiate mochikachiopua tetewachi, tísia pu'serekaopua ahpo piisimaraao, u'matome chaacharepua tísia teekupakao. ⁷ Pukaepa ahpo piisimaraopua, chaanerepua:

—Nee, ihtaoi no'o itanekooio, aamo kiamache neeee, kiisi wihtuka chiamenia.

⁸ Waikao piisimararaa ahpo yeeye cheerewachio, chaanerepua Eeroreo:

—Waani Paatori merisa no'o kiamitia naaju, pehtorichi yachasa mo'orao —chaanerepua Eeroreo.

⁹ Waikao Eerore yawichia wa'a chiamme yoomae inamutiapao, yuuwesiparepua erapakao: "Ki wa'a cheeme teeeriainia naaju." Nape Eeroreya yooma ahpo paajuteria tetewachi wa'a iintomo tuukapao, kiisi wa'a iintomo e'raipua, wa'a iintoriapua. ¹⁰ Waikao Eeroreya yeetepatiame yahchaipua Waanio kaarenae o'yaekao, mo'ora tehpunasa u'yepanurarepua, itapitichi oowatoka. ¹¹ Waikaopu piisimararaa pu'ka u'yepatiao, ahpo yeeye ki'yarepua.

¹² Wa'a iintosoopua Eeroreo Waanio, wa'a e'enaka Waani na'naritoamea meritiachio, i'ka weerekwara i'tokao, wetemajirepua. Wa'a noonoisaapua, Eesusi tuuyemria siimparepua.

*Mariki miiri ko'kotena Eesusia
(Marako 6:30-44; Ruuka 9:10-17; Waani 6:1-14)*

¹³ Eesusia Waani ikiria nane'resapao, tisia yuuwesipakaopua poanachi siimo orapakapua piineri tiiachi. Waikao pawekakerachi mooenasaopua, pukachi simitiapua. Nape ti'tijoea nane'rekapao, muuwaeme na'naritoriapua pa'we suuwerachikoopua ma'chi, ahkaoi yooma mochiwachiami ahpo yeetopasikao, muuwaeme enepasiriapua. ¹⁴ Eesusi tekimiachi asisaapua, ki ookapi

muuwekame mochiriapua wa'ao, ti'tijoeri. Waikaopua wa'a noonowiriame tewakapaopua, tisia tesawa e'repakapua pu'kao, wa'a erapakaopua, yooma kokoriame u'pariaopua, sautekapua. ¹⁵ Aari enepasoopa wa'ao, teeme Eesusi ajawariaa Eesusi naaepakao, chaanekapua pu'kao:

—Paamira, ariwatonapa wa'asi, mehka ki'tiachi mochiwachi i'wao. *č*Ki kaawe ohjoare ti'tijoeapa nonoraputia, aapoe kooame i'yamichiopua mochiwachiamio?

¹⁶ Nape Eesusia taamo chaanekapua:

—Ka'i, ki nonoramerinia pu'kao. Eeme wa'api ko'kotemeripua pu'kao.

¹⁷ Waikao teemea Eesusi masiteraa, chaachapakapua:

—Nape teemea, mariki paani wa'api itipitiamepua, ooka so'chi tiame.

¹⁸ Waikao Eesusia taamo chaanekapua:

—Ehsoo, no'o u'yepaopua pu'kao.

¹⁹ Wa'a cheesapa Eesusia, wehchi mochipa-nurakapua ti'tijoeo ooweru tiameopua, paachi. Waikaopua, pu'ka mariki paani uusaopua ooka so'chiopua tiameo, te'pa ne'nepaka cheriwema kiasaopua ahpo Noonoo, taamo ki'yakapua pu'kao, taamoo naachutamichiopua. Wa'a ikitiaapua yooma ti'tijoeri naachutekapua. ²⁰ Waikao yooma ahka ko'kakapua ahkasi poposaniachisi. Ehjepao ko'kotiame soparakameo, oosa mariki aampa ooka weeweruma waari na'poatiapua pehji, chi'wapame. ²¹ Wa'a ko'kakame ti'tijoea, mariki miirikapua, ki ihtetaka ooweruopua kukuchioipua tiame.

*Nerojampa ihortia Eesusi
(Marako 6:45-52; Waani 6:16-21)*

²² Waikao pu'ka muuwari ko'kotesaopua Eesusia, taamo paonamina uhjurakapua pa'wechyo, pawekakerachi taamo mo'moenapuka. Wa'a taamo uhjurasaopua apoeo, ti'tijoe nonorapuka itipikapua pehjio. ²³ Yooma nonorapusaapa Eesusia ti'tijoerio, teewi kaawitiachite akipari-apua ahpo Noonoo ahjama nayewamia. Tukapasipoiopua pehjio, iiweta wa'a ihsiriapua pi-ineri. ²⁴ Wa'a keenakoopua teeme masiteraa, paaomi nokisiiniapua wa'asi. Nape tisia ekayopao, tisia pe'kosiopa pa'weopua tiameo, tehki nokisiapua wa'apoo. ²⁵ Marikarowaopua Eesusia, taamo nokisiachipo eenakapua nerojampa weritoka. ²⁶ I'kao nerojampa weritopao, tisia majakao chaachapatiapua:

—¡Wéiii, naayuripu puuua!

²⁷ Nape Eesusia taamo sisinamukao, taamo chaanekapua:

—¡Ka'te majakoo, oisa erapasa! ¡Ka'te tahpitika erakoo!

²⁸ Waikao Peeroa sisinamukapua tiame:

—¡Paamiraaa, pichiwa Eesusi enesaa no'o Paamira, nerojampa weritoka no'o aamo natepatemitiapuaaa!

²⁹ —¡E'esaaa iiyetasao wa'anaaa! — chaanekapu Eesusia.

Waikao Peeroa pawekakerachi o'inia niipakao, nerojampa o'inekapua simika, Eesusi natepamia.

³⁰ Nape Peero nerojampa ihtoaiopua tisia ekayopao, tahpitika erapakaopua piwiteme teetoapa. Waikao sisinamukapua Eesusio, cheeka:

—¡Yaapitiii, no'o ku'isaaa! —cheeka sisi-namukapua. ³¹ Waikao Eesusia, Peero inisiachi asikaopua, ikanati sekachi chapitokapua, chaanekapua Peeroo:

—¿Kiisi noochi paparame muuua teesaoi?
¿Achini iika wekakame muuua noochi paparao?

³² Wa'a cheesoopua Eesusio, wa'a pawekakerachi mooenasacheopua Eesusia, teewetekapua tisia ekayao. ³³ Eesusio teewetesoopua eekao, teeme pawekakerachi mochikamea, chopokorieka ajapekao Eesusio tisia iyorikao, chaanekapua Eesusio:

—Muuua pichiwa tewekachi o'inia eenakamepua, Riosi weeechi eenaka Tijoe Tijoetukame.

Eesusia, Eenesare mochikame yachapateka kokoriame
(Marako 6:53-56)

³⁴ Wa'a neerochi paonasaapua teemea, Eenesare weeechi tetekitiapua. ³⁵ Waikao wa'a ohjoemea Eesusikoopua wa'a eenakameo, muuwaeme u'yepatiapua kokoriame. ³⁶ Eesusio tesiwa chaachapopa, ahpo wisasori suuwerachioi ihchepapua itanekapua. Wa'ao waikao, yooma Eesusi wisasoriwachi ihchepakamea, saukame nonorakapua ahpo ta'pechiamio.

15

Itapiti taamo eiwepua ohchorewapa ikitewa
(Marako 7:1-23)

¹ Ookapi Eerusareni e'enakame parisero ti'tijoea, ookapi iyoteri ti'tijoeapua tiamea wa'achi e'enakame, Eesusi naaepaka iinatukekapua:

² —¿Achinikai ki paanikosa koayame aamo masiteraa, taamo pa'pamiratuameo masitiachitia?

³ Wa'a chaanetiapao Eesusia tiame, iinatukekapua pu'kao:

—¿Achinikai eemea aamo pa'pamiratuamekamera nokaya, inatamepua yoorepuameo, ki Riosi nuurari yoorepuamekamera? ⁴ Riosi nuuraria eee chiiamepua: "Yooreka yasitopuapua aamo yayawao; ki yooreka yasitokamea pu'kao, mukimachepua." ⁵ Nape eemea chaachapamepua aaatao, ahpo yayawao chaachapamichiopua: "Yooma no'o iinuekao Riosichechiopua, wa'a tiiapa neeee ka'chi iika aamo ku'imetenia." ⁶ Wa'a chaachapakao eemea, wehchi ipaka tetewame eemea Riosi nuurari iyoriwao, aamoe wa'apiche nokiwa yoorepuawichiopua na'naritoka. ⁷ Eemea, ¡"wisikuarikamera erakoai"!, chaachapamepua aamo masitiao. Wa'a aamo nokimiao, ma'chiamer cheeriai Riosia, ehkoriami Isaia iyoterichiopua, eee cheeriaopua:

⁸ Ihji mochiwaria no'o kaawe chaachapanipua chaachapao,
nape oowera chuwaeché,
nape ahpo iikachiopua kai waapi mochikai
chaachapamepua noochio.

⁹ Puuua wa'a nokayamea, kihta no'o iyoriwa
nokayamepua,

oowera ti'tijoeche nokaya masitiamepua,
ki Riosichi eename nokipua.

¹⁰ Pu'ka kajusaapa naewekao Eesusia,
ahpo wapichuri ajapanuresaopua ti'tijoe
ooweruopua tiameo, yoomahka taamoo,
chaanekapua:

—Pahteka inamumitiapua i'kao: ¹¹ Aaata
chu'wachipo rupituniamea, kihta ki kaaweruma
chuhkiamepua aaatao; aaata chu'wachi chia
machenakamera, na'atamepua pu'ka aaatao,
tatakoriwatekao.

¹² Neipa taamoche ahjama kahtioi Eesusio,
teeme masiteraa chaaneka iinatukekapua Eesu-
sio:

—¿Nane'rekamua pariseroo, aamo wa'a
chaanesoo, nekamuka inamurio?

¹³ Nape Eesusia cheeka nehjiakapua:

—Pe'yachipua. Yooma puuu ki no'o Noono ah-
powichio uuriao, ihpapameripua, itapiti to'iwe ki
ahpo echariachitia, po'tanaka ihpapaniamechi-
tia. ¹⁴ Ka'te pichikemitia eemea pu'ka parisero
ti'tijoe masitiaopua. Puuua ki mamachiriai,
aaata tukapachi ohjoameo, neesetoka panitonar-
iamepua. Wa'a te'tiamea aaata panitoaiopua
wichipasaa, whichipatemapua tiame ahpo pani-
toaoi.

¹⁵ Waikao Peeroa chaanekapua Eesusio:

—Kaawe taamo tuuyeyomua pu'kao,
chu'wachi machenamechi simiyameopua, aamo
naewariaopua.

¹⁶ Nape Eesusia taamo chaanekapua:

—¿Naakona iiweta ki pahtiame eemea pe-
hji? ¹⁷ ¿Ki nane'rena eemea yooma chu'wachi

rupituniameo, topachi eenamekopua, wa'a ikisaopua eenechi machenamekopua weerewachio? ¹⁸ Nape chu'wachi machenamea taamo nayewa, iikachi eenamepua, puuukamerapua taamo na'aratiamea. ¹⁹ Ihji na'arari itapiti, tijoe iikachi o'inia machenakamea ijhipua: ki kaaweruma e'raniamera, tijoe ko'inarewa, suwepori nokinarewa, ooweru ikotuwa eraniame, ichikonarewa, wihtunarewa eraniame, na'ara chaninarewa. ²⁰ Yooma puuupua ti'tijoerio ki ka'kaweruma enepatiamea; puuu ki paanikosa koi'wamea, kihta na'ara ikiwamepua iikachio.

*Piiripi seenu oowitiame, Eesusichi
paparakame*
(Marako 7:24-30)

²¹ Neipa wa'a o'inia puuyasaapua Eesusi ah-jamao, Tiiro weeechiami e'enatiapua Siironi weeechi tiame. ²² Wa'ao piiripi oowitiame Kaanani weeechi ohjoemea, Eesusi sisinamukapua:

—¡Paamira, ehkoriami Raawitaru oochiwaraa, no'o tesiwa e'remitia muuuaaa!
¡Reemoikamekapu no'o kuteweee!

²³ Nape Eesusio kihta nehjiakopa pu'kao, teeme masiteraa, naaepaka utewaeme terijerakapua pu'kao:

—Paamira, ¿achinikai ki te'yanimua pu'ka oowitiame aamo pukamina kichiwa cheesiameo?

²⁴ Nape Eesusia taamo nehjiakapua chaaneka:

—No'o Noonoa, isaeri mochikamechiche no'o uhjurakamepua, apochi simiyame

tuuyemichioo, wa'ao po'wa wewekakamechitia, te'teriamekopa.

²⁵ Nape puuu oowitiamea, Eesusi ihsiachi ah-sesaopua, tisia ahpo tesiwa cheeka ahpo saute-jerakao, chaanekapua Eesusio:

—Paamira, taamo cheriwemitiapua no'o kutewe yachapatekao.

²⁶ Nape Eesusia chaanekapua:

—Ki kaawe iintomaoi neeee aamo ku'isaa, no'o Noonoeo no'o tetejimarichikamera uhjuratiamekapa pahcha, ku'imichiopua pu'kao. Kiisi kaawepu kukuchi ko'komiao, u'yesa chuhchuri kianiaapua pahchao.

²⁷ Wa'a chaanetiapa oowitiamea, nehjiakapua:

—Wa'atepua tiiao, nape chuhchuriai meesatere ruhjikameo, koayamepua.

²⁸ Wa'a chiipa oowitiameo, chaanekapua Eesusia:

—Ai muuua, tisia paparamemua noochio! Muuua noochi paparakapao, te'ta aamo itayachitia ikimamua.

Wa'a cheesoche Eesusiopua, saukame itipiripu puuu kuteweraa.

Eesusia muuwaeme yachapatena kokoriame

²⁹ Eesusia Tiiro weeechi machenasaapua, Arirea e'enatiapua pa'wechi. Wa'a pa'wesuweo, suuwerachitetu uumatotiapua. Wa'atetu nokisinioio roomosachite mo'moenatiopua, yasipaka Eesusia. ³⁰ Wa'aoi muuwaeme napawikapua ti'tijoe ooweru tiame, chookopakame kokoriame u'yepaka, ki mamachiriame u'yepaka, rojomika ohjoame, ti'tijoe ni'o ooweru no'oopua tiameo,

wahjachi ki ookapi itapiti kokoreniamē tiame. Yooma pu'kao Eesusi chokichi upatioopua, Eesusia yooma sautekapua pu'kao. ³¹ Wa'a iintokopao Eesusio, ni'oo nayewatioopua, rojomio kaawe ohjotetioopua, chookopakameo sautetioopua, ki mamachiriameo tetewitetioopua tiameo, wa'a napawikame muuwaria, ki nu'uti kaawe erakoapua Riosio, tisia peenia Riosiopa Eesusio, isaeri Riosiwachio.

*Eesusia, naao miiri ti'tijoeri ko'kotena
(Marako 8:1-10)*

³² Eesusia ahpo kahtiachi taamo paaesapao masiterao, chaanekapua:

—Tisia tesiwe e'renania i'ka ti'tijoerio, i'ka muuwari taamo ahjama nokayameopua, paika taawe i'toamekopaopua, kiisi iinueka kooameo. Ki wa'atia uhjuranaarenia i'kao, ki ko'kotesao, toore wahjipamerikopua wahka pooechi nokisi-aiopua.

³³ Waikao teeme Eesusi masiteraa chaachapakapua:

—¿Nape aatia nokaka tewitare teemea kooameo, i'wa kai waapi ki tijoeekachio, ki ookapi ti'tijoewichio ko'kotepuawichioo?

³⁴ Eesusia waikao iinatukekapua ahpo masiterao:

—¿Ihkina paani to'ame eemeapa?

—Oowisani paani wa'api, ookapi nu'nunti so'chi tiame —chaachapaka teemea.

³⁵ Waikao Eesusia yooma ti'tijoerio, wehchi mochipanurekapua. ³⁶ Wa'a cheesaapua oowisani paani uusaopua ookapi so'chiopua tiame, te'pa ne'nepaka cheriwema kiasaopua

ahpo Noonoo, chi'wanasa ki'yakapua taamoo masiterao. Waikao teemea masiteraa, ahkasi yooma ahsepachisi naachuteka teemea, pu'ka muuwariopua. ³⁷ Ihjia yooma ahsepari poposatioopua. Ko'kotiame soparakamea, oowisani weeweruma waari pochiwatiapua, yooma chi'wapameopua soparakame. ³⁸ Kehki wa'a ko'kotiamea, naao miirikapua ti'tijoe, ki ihtetakaopua ooweruopua kukuchioi. ³⁹ Neipao Eesusia nonorapuso muuwario, pawekakerachi mooenatiapua waikao. Pukachi mo'moenasaopua, Makarani weeechi siimpatiapua.

16

Pariseroa saruseoa tiame, Eesusi peenia ih-siwa itani

(Marako 8:11-13; Ruuka 12:54-56)

¹ Parisero ti'tijoea, saruseo ti'tijoea tiame, Eesusi ne'nemia e'enariaipua, oowera Eesusi peenia ihsiva teewinaria. Puuua oowera itapiti ki kaawe iintowachi chapinariapao, chaanekapua Eesusio:

—Riosi peenia ihsiva taamo tetewitepuapua, wa'a aamo iintosoomua, nane'reme teemea, pichiwa tewekachi eenamekoopua.

² Nape Eesusia chaanekapua pu'kao:

—¿Achinikai epeche tiiame tetewinare eemea no'oo naania ihsiwao, tisia machika tete-wameko tuuyameai itapiti uurapario, ariyachi sehtanasipasoopua tewekachio, kaaweruma

ma'chirepamio tuuyameai, ³ eemea, cheraya-chitepa sehtanasipasooi ki nu'uti yukimio tuuyameai tiame? Yooma pu'ka uurapari machika tetewameai eemea, ¿kiisi machika tetewame eemea, ehpiami no'o naania teetao no'o yoorao, ihtana ikipuame ohjoare ehpe taawechiamio? ⁴ Ehpe taawechiami ki ka'karuma ti'tijoeri ki Riosi yooreka mochitoamea, no'o peenia ihsiwachee nane'renariamepua no'o aatanatawao; nape eemea ki tetewitepuamepua wa'asio, no'o peenia ihsiwae no'o aatanatawao, no'o ikimiache tetewitepuamepua no'o aatanatao, puuu enemeripua no'o naaniatiwatamea. Puuu no'o ikimiaa, ehkoriами Oonasi ikiriachitia teeremeri, pu'kao, ki nu'nuti so'chie ko'kotiaio, simiteriamechitiaopua ahjakao.

Wa'a cheesoopua Eesusio, uumatotiapua wa'ao.

*Parisero masitewara rewarurachitia ihsieme
(Marako 8:14-21)*

⁵ Paonamina pa'wechi ajasitioopua Eesusia, taamoo ki uparioiopua nutukao, paani ki rewarurarachi simiyame taamo nayewekapua.

⁶ Pu'kachi wa'achitarichio, taamo chaanekapua:
—Nee, kaawe aamo inateka ohjopuapua parisero rewarurawarachio, saruseo rewarurachiopua tiameo, yoomachi paatusichi mu'ipameka nokayamechiopua.

⁷ Rewarura nayewatioopua, taamo nutuka ki u'pario ijinatepaka teemea. Waikao taamoo, chaachapaka teemea:

—¡Aa e'enone, natakepare teemea nutuka!
¿Ihtana noonita teemea ehpeo?

8 Waikao Eesusia taamo wa'a chaachapame inamukapao, chaanekapua taamoo:

—Ai eeme, ¿kiisi oowe erakoame eemea noochio? ¿Achinikai paani nutuka no'o nayeo erakoame eemea, aamo nutuka natakeparia?

9 ¿Kiisi pusakona eemea no'oo aatanakoo? ¿Ki inatepame eemea no'oo, mariki paanieo mariki miiri ti'tijoe ko'koterio, ki ihtetaka ooweruo kukuchiopua tiameo, kehkina weeweruma waari popochiame na'poatiamekoopua soparakameó? **10** ¿Ki inatepani eemea neipamioi wa'achi no'o iintoriopua, oowisani paanieoiopua tiame, naao miiri ti'tijoe no'o ko'koteriopua tiame, wa'a soparakameopua kehkina weeweruma waari apeechunatiopua? **11** ¿Ki nane'reka inamukame eemea, no'o rewarura naewakoio, pariserochi simiyameo saruseochiopua tiameo, ki paani rewarurara no'o nayewaka cheerioiopua?

12 Ahkasi waika wa'a chiiopa, inatepare-pua Eesusio ki rewarura nayewaka cheeri-opiaopua, pa'akachiopua. Parisero masite-wakamera naewaka cheeriopua, saruseopua tiame, ki paanikamera rewarurara.

*Peeroa Eesusiko tuunapua Riosie Weratiameo
(Marako 8:27-30; Ruuka 9:18-21)*

13 Makarani weeechi puuyasaopua, Sesareami e'enaka teemea, Iiripo yawichi ye'karichi. Wa'ami ohjonioio, taamo ahpo masitiao, iinatukeka Eesusia:

—¿Aatanako no'oko tuuna ti'tijoeria, no'oo Tijoe Tijoetukameo?

14 Teemea chaaneka nehjiakapua pu'kao:

—Ookapi ti'tijoea, Waani Paatoriko aamo tuunapua; wahjachi ti'tijoea, ehkoriami Eeria aamo maayamepua; epeche wahjachia, ehkoriami Ereemiako tuuyamepua aamoo; epeche wahjachia pehji, aaata piirechi ehkoriami Riosi nayewatukame maaenapua.

15 —¿Eemepe, aatanako no'o tuuna eemea? —chaanekapua taamoo.

16 Siimoni Peeroa, nehjiakao chaanekapua:

—Neeea aamoo, Riosie Weratiamekotipua, Riosi te'ta ahjarichi eename.

17 Waikao Eesusia, chaanekapua Peeroo:

—Wa'a e'rakekapa muuua, tisia kaawe yorapuame muuu Siimonia, Oonasi taanaraa. Ki aaata amochi iintokamepua, aamo wa'a tiiame inatakekaopua, no'o Noonokamera iintokamepua wa'a eratekao, apoe te'pa kahtiamera. **18** Wa'a cheeriopua aamoo no'oo, Peero teewa aamo yahchiame neeea, e'pe, cheeka chaniwame. Peero aamo teewame neeea, pu'ka aamo noochi simiyame cheeriao, e'pechitia pewatiamekopa. Pu'ka e'pechio neeea, yooma noochi paparakame wa'a mochiwama neeea, no'o tewekachi tiopachio, ki teteiwame pusieopua. Wa'a no'o tiopachi mochikame ti'tijoe ooweruopua tiameo, aaataai ki no'o u'yemapua, te'ta mukiwari utewariraai apoe Satanasiai. **19** Aamoonia Peeroo, aaata yeetapura ki'yamechitia Riosi ye'karichiopua, muiniame. Puuu yeetapura no'o aamo kiamiaa, no'o aamo aatanakoo cheeriapua. Pukae aaata Riosi ye'karichi pakinariameo, pu'kae aamo wahjopurae reesisemerimua pakimichioo,

aaata aamochitia no'o aatanakoo ma'chitame enesoo; nape aaata ki aamo cheeriachitia ma'chitakameopua no'o aatanakoo, ki reesimerimua pu'kao, Riosi ye'karichi pakimichioo.

²⁰ Wa'a cheesaopua Eesusia, utewaeme taamo chaanekapua ahpo masiterao, kiisi tuumichiopua ahpoo, Riosichi ahpo eenamekoopapua, Tijoe Tijoetukao, ehkoriam i'inia Meesia tewaniame.

Eesusia mukimio tuunapua

(*Marako 8:31-9:1; Ruuka 9:22-27*)

²¹ Waika o'inia Eesusia Eerusareni enasaopua, tisia aiwamio tuutuwisikapua, yooma wa'a Eerusareni isaeri pa'pamiratuameopua, pukaeo, ki teesa ahpo aiwatepuameko tuukapua, ahkasi mukiwachisi ahpo aiwatewachisi, nape meritiatiopua, paika taawechi oijenamio tuukapua eenechio. ²² Waikao Peeroa kiisi inamunariapao Eesusi chiaao, poanachi i'tokaopua te'ya cheekao, chaanekapua:

—¡Kiisi mukimerimua! ¡Riosiai kiisi wa'a aamo ikijeramepua!

²³ Nape Eesusia ku'rikao, chaanekapua Peeroo:
—Waamiami se'wisa noochio. Satanasi muuua wa'a chiiapao. ¿Ki no'o Noono Riosie ikika itipimeriche tuutiame, eerinatame muuua? Puuu wa'a chaniwamea, oowera tijoechitia inataka chaniwame puuua, kiisi Riosi inata.

²⁴ Wa'a chaanesaapua Peeroo Eesusia, eee cheeka masitekapua masiterao:

—Aaata noochi paparaka no'o na'naritonariamea, aiwaka ahpo yasitomia eramete puuua, ki ta'iriache ahpo yasitopo

inataka. ²⁵ Aaata ki aiwanariamea noochi paparawawichioo, ki uumapua weemera ahjario, ki pichiwarikapa puuua noochio, ahpo paparao. Nape ki seewiamea ahpo aiwamiao noochio, kiapuame puuua weemera ahjario, pichiwaka noochi paparakamekapapua. ²⁶ ¿Ihtatia kaawe enetapu tijoea, ki ookapi paarasatekaipua toomio, ki uumeri teeresaapua weemera ahjario? ¿Kehkina toomi aamo ahsepamia maaena eemea, weemera ahjari taripuao, tariniame enesoopua? ²⁷ ¿Aachin teeretapu naaju puuu ki weemera ahjari iinuemea, no'o Noono tisiwari teetokae enasoopua, yooma tewekachi ku'iwari ahjamao? Waika taawechio neeee, yooma aaata kiapuame i'toka enameri neeee, yooma aaata noochi paparamewichioo. ²⁸ Pichiwa chaaninia, ki wa'atia itipimerikopua aamo ookapiopua, ki tetewikaopua no'o o'iniameopua no'o ye'kari yawichitukao.

17

*Eesusi ahpo sewina tiame ikiria
(Marako 9:2-13; Ruuka 9:28-36)*

¹ Puhsani taawechi neipao Eesusia, Peero yeetokapua, Saantiao, Waani Saantiao poonira tiame, pu'ka yeetokao teewi kaawichite siimpakapua, kai waapi te'pa weeriachi kaawi. ² Wa'a kaawichi asisaapa Eesusia, sewina tiame eneparepua, yooma pu'ka paika ahpo yeetoria tetewachiopua. Wa'ao Eesusi nanariraa, taaachitia tajayame eneparepua, puuu wisasoriwaraa, tisiwa tohsaname eneparepua, tisiwa

tohsaname, kiisi ne'neme eraniame, tatapara ihsiam. ³ Pu'ka wa'apichioi, wa'achi ajakame tetewiriapua tiameo, Moise Eeria tiame, ehkori-ami ahjariame Eesusi ahjama nayewaka. ⁴ Pu'ka wa'a tetewapa Peeroa, senawato kihta inatasa chaanerepua Eesusio:

—;Paamira, kaawechupena aamo ahjama e'enakame teeme! Aamo erasoo, paika ekapora ajawama teeme i'wa, piiripia aamowichio, piirea Moisewichio, piirechia pehji, Eeriawichio.

⁵ Wa'a chiioi Peeroo, paawi tajayame eenaka, yooma mo'poreparepua Eesusi ahjama ajania-chio. Waikao pu'ka toomarichi o'iniao, eee chiiame inamuriapu puuu paikaa, Eesusi ahjama siimpakamea, Eesusi masiteraa:

—Eeme yooma weeechi mochikame, ihjipu no'o taanáá, ki teesa nakika no'o uuriaa, pukachio no'oo, tísia kaawe e'reka yasitoaaa. Yooreka mochitomitiapua pu'kao, e'weka keepuka tiame.

⁶ Wa'a chiiame inamukapa Eesusi masite-waraa, tahpitika erapakaopua, ki nu'uti yoorewa e'reweka Eesusio, chopokorieka ajaparepua, ahkasi wehchisi koomorasipaka. ⁷ Waikao Eesusia wa'a te'tioiopua pehjio, wa'a te'tiachi pehji eenakao, ahjachi seekarepakao chaanerepua:

—Ajasia. Ka'te majako wa'asi.

⁸ Waikao Eesusi masitewarao ajapaka ne'nepoio, Eesusiche wa'a weeriame tetewarepua, ahpo chokichi.

⁹ Ehjepao kaawichi o'inia tetekiaiopua Eesusia, chaanerepua ahpo yeetoria masiterao:

—Ka'te aaata tuuyemitia eemea, i'ka aamo teewi tetewiriaopua, ahkasi no'o Tijoe Tijoe-tukameo, no'o meritioi oijenachisi.

¹⁰ Wa'a chiiopua Eesusio, iinatukeria puuu paika masitewaraa:

—¿Achinitio yasipameri muuua naaju aamo ye'karichio, iyoteri ti'tijoer ke'chu Riosie Wera-tiame yawichi yasipoio, Eeriakamera enameriko tuuyamekopua pahchao?

¹¹ Wa'a chaachapopa ahpo masitewarao Eesu-sia, chaanerepua pu'kao:

—Pichiwa chaachapame puuuua, Eeria pahcha enameriko tuuakao, puuupua, iintomerikoo ti'tijoeri Riosichi te'terepuame katewemeria. ¹² Nape puuu Eeriaa, eenakamekaite puuuapa, nape ti'tijoea ki machika tetewikamepua pu'kao, ohsotia a'chikoi yoorarepua na'arekao. Wa'achitia yorapuame neeeai Tijoe Tijoetukamea, pu'ka ti'tijoeri nanaarameeo.

¹³ Wa'a chiiopua Eesusio masiteraa, pahteka inamure puuuua, Waani Paatori nayewaka chi-iamekopua, Eeria yoorari simiteriopa Waanio yorasikao.

Eesusia temari, na'arari tijoeturi yahchame yachapatena

(Marako 9:14-29; Ruuka 9:37-43)

¹⁴ Wa'a kaawichi o'inia tetekioipua Eesu-sio, taamo Eesusi masitera toaria mochikachio, muuwaeme e'enakame mochikame tewakapua wa'ao. Wa'ao piiripi wa'a e'nakamea, chopoko-rieka weripaka Eesusi natepakao, chaanekapua:

15 —Paamiraa, taamo tesiwa e'rejerani neeea, no'o taanaa, mumukipamekapu na'ararie. Tisia aiwamekapu wa'a tiiapao, weesa na'ichi wiwichipateniamepua reemoeopua, neerochiamioipu tiame. **16** Pukaepa i'wa aamo u'yepakamenia aamo sautemichio. Aamo masitera sautenurekainia nape ki kajukapua yoorakai.

17 Eesusia nehjiakapua:

—¡Ai eeme kiisi ahjachi erakoame Riosichio! ¿Akanasi aamo chaaneka neeea, aamo noochi paparapamichioo? ¿Akatiasi aamo anachata neeea, aamo ki noochi oowe erakoao? Ehsóó, no'o u'yepao pu'ka temario.

18 Waikao Eesusia pu'ka temario, pu'ka na'arario, te'yaka ma'chipakapua temarichio. Pu'ka na'arari ma'chipasetiaapua temaria, ikanati kaaweruma kahtiapua, saukame.

19 Neipao Eesusi piineri kahtioio taamo ahjama ajawariacheo, iinatukeka teemea:

—¿Achinikai ki kajukame teemea, pu'ka tijoe reemo na'arari yahcha ma'chipasekao?

20-21 Wa'a chaachapaniopao, taamo chaanekapua Eesusia:

—Ai eeme, ¿ma'chipamekosa erakokame eemea, kiisi Riosichi paparaka itayame enesaa? ¿Ki aamo wa'api utewariekosha ma'chipasemo erakokamekosa eemea? Ihjia tisiwa pichiwa tiiamepua: Eemea teesaoi te'ta Riosichi parakame enesaa, mohtasa pahchirakoi ke'hchuma ki weruma, Riosia aamo kajutemiipua pu'ka na'arari aamo ma'chipasenariaopua; ih-taoi aamo yoranariao, teesaoi Riosichi aamo

paparasoo, Riosia aamo kajutemerikoipua kajutekao, ahkasi i'ka kaawioi ikicha weripanurekooi.

*Eesusia eenechi tuunapua ahpo mukimia
(Marako 9:30-32; Ruuka 9:43-45)*

²² Neipao Arirea weechiami ohjoniaiopua, Eesusia taamo chaanekapua:

—Neee Tijoe Tijoetukamea, tijoe nanaaramechi nehjipuamepua. ²³ Neeea pukaeo, meripuamenia me'yao nape paika taawechi oijenamerinia eenechio. Wa'a chiiopa Eesusio, tisia yuuwesipaka teemea.

Yawichi koparoawa i'isaeri tioparawichio

²⁴ Eesusio Kapenau asisoopua taamo ahjamao, wa'a tiopachi koparoamea, Peerochi e'enaka chaanekapua:

—¿Aamo masitariwaa, ki natetiamepua tiopachi koparowaniameo?

²⁵ —Eje'e, natetiamepua tiame pu'kawichioo — nehjiakapua Peeroa.

Ehjepa petechi pakioi Peeroo, Eesusia ke'chu nayeoii inatukekapua:

—Siimonii, ¿achini chiamemua?
¿Aatanakamera koparoame ohjoare i'isaeri ya'yawichia, ahpo tiopawichioo, i'wa wa'api ohjoemekosa, ma'chikosa o'inia enapamekosacheoi?

²⁶ Peeroa nehjiakapua:

—I'wa ohjoemeraa, ka'i.

Eesusia waikao aampachi cheekao:

—Wa'a teeresoo teemea, kihta natetemetepua pu'kawichioo. ²⁷ Nape ki seesenukai nateten-nia kaawepua, ki aaata ki kaawe erami-chiopua. Wa'a teesoo, wiit u siinka weruma neerochi, so'chi po'wachupuapua. Pahcha so'chi aamo ma'chipariachi, ne'nepuapua chu'wachio wahjoneka, wa'a tewimamua piiripi toomi. Pu'kaeche ahsepameripua, yawichi koparowa natetepuameo, taamo na'pawichio koparowani-ameo.

18

*Aatana ohjoare epeche tiiamea weruma
(Marako 9:33-37; Ruuka 9:46-48)*

¹ Waikao pu'ka wa'api taawechi, aaata Eesusi masitia pepenipanariamea, Eesusi naaepakao, iinatukekapua:

—¿Aatanakamera ohjoarepu, epeche weruma enemeria tewekachi ye'karichio?

² Waikao Eesusia piiripi kukuchi paaesapaopua, taamo naasipa werapakaopua, ³ cheekapua yooma inamuachio:

—Tisia pichiwa ijhia: Aaata ki i'ka kuitachitia tiiamea apochio, ka'chi iika pakimeri puuua tewekachio, no'o Noono ye'karichiopua.

⁴ Epeche weruma teerenariamea tewekachi ye'karichio, i'ka kuitachitia teeremeripua, yooma ahpo noono chilia pichikiame. ⁵ Aaata kuitachitia noochi paparamea, pakimeripua Riosi ye'karichio, te'pa tewekachio.

*Tatakorichi wichiwa eeyowa
(Marako 9:42-48; Ruuka 17:1-2)*

6 Nape aaata kukuchichitia noochi paparakame tatakorichi wichekamea, ohso kaawe kutachi o'yesa tusura matasurara, pa'wechi ipaniame nakiyamepua, pu'kao kai waapisi teere piwitewika, si'rika mukimichiopua. **7** Eesusia pu'ka nayewaka kajusaapa, taamo tatakorichi wicheipua, eeyowa tiia taamo nayewekapua. I'ka naewakaopua, eee taamo chaanekapua:

—I'ka wehjoarichi taamo mochikachio, tahpitika tiiamepua itapiti, taamo wicheiteme tiiame. Wa'a tiiachi i'wao, ki ookapi mochikamekopa ti'tijoeri ki ka'karuma taamo tatakorichi ruhjitenariame. Nape ;ai puuu wa'a aaata iintokamea!, kiisi cheriwepuamepua Riosie.

8 'Pukaepa neeee, aamoo chaaniamepua, aamo seeka aamo taaraoi tatakorichi aamo wicheitesoo, ohso kaawe tehpunasa ipania kaawepua, nape mehkkaa. Epeche kaawepu piiripi seekaeka, piipiri taaraekaoi, ki wahjiame ahjarichi pakiniamea ohso kaawe, ki na'pa seekaekao, na'pa taaraekaoi, ki teesa aiwaniachi pakiniamechitiao. **9** Aamo puusioi ki kaawerumachi aamo wicheitenaresoo, ma'chipasa mehka ipapuapua pu'kaoi. Epeche kaawepu piiripi puusiekai Riosi ye'kari ahjarichi pakipuua, ki ooka puusieka ki wahjiame na'ichi ahpo ipaniamechitia.

*Po'wa wekakamechi wa'achitaka nayewatiame
(Ruuka 15:3-7)*

10 Pu'ka naewaka kajusaapa Eesusia, po'wa wekakamechi simiyame nayewakapua. Pu'ka nayewakao o'inekapua cheekao:

—Ka'te ki kaawe chaaneka tetewi aaataoi u'utichitia noochi paparakameo, no'o te'pa te'ta Noonoo, ahpo tewekachi ku'iwarie neesetoamekopapua pu'kao, noochi ahpo paparao ku'ika ki toitemichiopua, ihta keenakooi ku'ipamichio ahpo ku'iwa nakiso. ¹¹ Neee Tijoe Tijoetukamea, pu'ka po'wachitia wewekakame, i'yamia eenakame neeee, noochi e'enamichiopua pu'kao, noochi paparaka.

¹² 'Ijhia, aaata piie siento po'wa iinuemeka ti-iamepua. Puuua, piiripioi ahpo tepuya wekasoo, ikanati simika i'yamepua pu'kao, wahja ahpo tepuyao toisa ku'itapioi. ¹³ Pu'ka wekakame teisaa, ¿ki epeche kaawe e'retarepua pu'kao, ki wahjachitia naao weerewa oosa mariki watani ahpo toariaopua ku'itapi, po'wa?

¹⁴ Wa'achitia no'o Noonoai tisia kaawe erapamepua, aaata ki kaawerumachi oyai, apochi upatioopua, nu'utichitia apochi paparakopao. Tisia kaawe erapame puuua, aaataai i'ka nu'utichitia apochi paparakameo, wekakame itipijerapapua, ki kaawerumachio.

*Achini teeka ahpo cheriweka mochitoniam
(Ruuka 17:3)*

¹⁵ Neipao Eesusia, taamo poponiwa cheriwewa nayewakapua. Puuua pu'ka nayewakao cheekapua:

—Aaata Riosichi paparame ki kaawe iintosoopua amochio, piineri ihsioi amoe simika katewepuapua pu'ka ahjamao. Kaawe teereka itipinariaapua amochio, ahpo cheriweneruramapua. Wa'a iintosoopua, ahpo kaawe e'reka itipima eeme. ¹⁶ Nape ki

katewenaresoopua aamo ahjamao, i'yapuapua ooka paikaoi pu'ka iintoria tetewikame, pu'ka pichiwatarie aamo katewepuapua pu'ka iintoriao. ¹⁷ Ki e'wesoopua pu'ka aamo ku'yame katewekaopua, Riosichi paparame pirenaturichi i'topuapua pu'kao, aamo ku'ika ne'neweka katewemichiopua pu'kao. Nape pu'kao ki e'wesoo Riosichi paparame pirenaturio, wa'asi waikao, wa'atia toipuapua pu'kao. Nape pu'kachepta pu'kao, ki Riosichi paparame tetewipuapua pu'kao, tijoekoio oowitiamekoioopua, pu'kao ki ka'karumachiche oyamekopao.

¹⁸ 'Ihji no'o chiiaa kiisi se'wi ikimeripua: i'ka weeechi aaata ahpo kateweka cheriwesoo, wa'achitia cheriwepuamepua tewekachioi; nape ki aaata ahpo kateweka cheriwesoo, wa'achitia ki cheriwepuamepua taamo Noonoo te'pa kahtiampeeopua tewekachi.

¹⁹ 'Eenechio chaaninia: Aaata eeme ookaoi paikaoi aamo ki kaawe noonoiria katewemia napawisoopua, aamo cheriwepua itasoo Riosichio, no'o Noonoo tewekachi kahtiamea, aamo cheriwemapua. ²⁰ No'o Noonoa aamo cheriwemapua, neee aamowichio tatakori natetekamea, aamo napawiriachi ihsiopa tiame.

²¹ Waikao Peeroa Eesusi naaepakao iinatukekapua:

—Paamira, aaata no'o Riosichi poponiwa ki kaawe iintosoopua noochio, ¿kehkinasi anachetania cheriweka pu'kao, oowisanisi?

²² Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Muuua ki oowisanisi cheriwemerimua pu'kao, ahkasi paika weerewaoi oosa marikisi o'owisanisa, cheriwemerimua pu'kao.

Yawichichi tekipaname ki cheriwekame aaata

²³ Ahpo cheriweniame naewaka kajusaapua Eesusia, Riosi ye'karichi simiyame nayewakapua wa'achitarichio. Pu'ka naewakao, eee cheeka o'inekapua:

—Aaata yawichia, yooma ahpo tehkiwa neesetoamee wikirieka koparoamo o'rariataipua. ²⁴ Pukeri o'ichoi wikiriewa ne'neka, pahcha puuu u'yeparia aaata wikiria ne'niaopua, ki ookapi toomi wikirewakatapua, oosa mariki miiriahka. ²⁵ I'kao teekoraa, ka'chi iika natetemio tiiopa wikiriemeo, toomichi nehjinuremo o'rariataipua wikiriemeo, yooma pu'kao iiueka ahjamaopua, uupiraopua, tatanaraopua tiame, pukae nehjitiameeo, natetetiame itipimichiopua wikiriaraa. ²⁶ Wa'a yoranarewaopua wikiriemea, chopokorieka weripaka tisia naaracheriataipua ahpo teekoo, tesija cheeka ahpo cheriwenureka: "Muuu no'o teekoo, ka'te te'ta yaapi no'o e'remitiamua aamo no'o wikiriekawichioo; no'o puuyemitiapua pehjio paikapi taaweo, yooma aamo natetemiitenia pu'kao." ²⁷ Waikao teekoraa tisia tesija chiiopa pu'kao, tesije e'repakaopua pu'kao, yooma cho'weriatapua wikiriarao. Wa'a ikisaopua wa'atia toariatapua no'ramichioo. ²⁸ Nape puuu wa'api cheriwetiameaio, ahpo ta'pechi no'raio, aaata wa'achi tekipanameopua tiame, piie siento wa'api wikiriekoipua

pu'kao toomi, pooechi natepakaopua, kutachi chapikaopua chaaneriatapua: “¡Ehpe wa'api no'o natetepuapua aamo no'o wikiriekao!”
29 Waikaopu wikiriemea, chopokorieka weripaka tisia tesawa cheeriataipua chaaneka: “Ka'te ikanati aamo natetejeramua no'o wikiriekao, yooma aamo natetemitenia, aamo wikiriekao.”
30 Nape ihjia ki puuyenareriatapua pu'kao, ohsotia karichi pachariatapua pu'kao, ahkasi yooma ahpo natetiachisi.
31 I'kao wahjachi wa'api tekipanamea, wa'a iintokopa pu'kao, ahpo teekochi wenejiriatapua pu'kao. Nekamuchiapapua pu'kao, yooma i'ka iintoria tuoyeriatapua ahpo teekoo.
32 Waikao teekoraa paaeriatapua wa'a wenejitiameo, enasoopua pu'kao, chaaneriatapua: “¡Ki tisia na'arame muuua? No'oo yooma aamo cheriwekoipua aamo wikiriao,
33 ¿ki wa'achi iintomo teereriamua naaju, no'oo aamo cheriweriachitia?”, chaaneriatapua.

34 Waikao teekoraa tisia nekakao, karichi yachanurariatapua pu'kao, wa'a yoorakaopua ahkasi wikirieka nateteriatapua.

35 Eesusia cheekapua aampachi pehji:
 —Wa'achitia no'o Noonoi ki cheriwemapua aaatao, ki ahpo iikachi e'raka cheriwiameopua ahpo piirechio, aaata ahpo cheriwenuresoopua.

19

*Nenewikai poanatuniame masitewa Eesusie
 (Marako 10:1-12; Ruuka 16:18)*

¹ Neipa pu'ka wa'achitarichi naewasoopua Eesusio, puuyatiapua Arireao. Oorani akichi paonamina e'natiapua waikao, Uurea ye'kari nenekuwachi. ² Ki ookapi wa'ami taamo na'naritokameo Eesusia, yooma sautekapua kokoriameo.

³ Wa'a ohjonioio ookapi pariseroa, iinatukekapua Eesusio, itapitichi wicipatenariapapua, eee chaachapaka:

—¿Reesiseri ohjoarepua ahpo uupichi poanatuniamea, ihta itapitiwichiooi?

⁴ Eesusia nehjiakapua:

—¿Ki iyoname eemea Ehkoriami Iyoterichio, pukeri Riosi tijoe neterioio, eee chiaachio, "piiripi tijoe neterepua, piiripi oowitiame tiame", chiaachi? ⁵ Riosia pirenachi Iyoterichio, cheriaipua tiame: "Pukaepa tijoea, ahpo yayawa toayamepua, ahpo uupi ahjama neewisaapa, na'pa pirena piiripi enepamiapa."

⁶ Wa'a tiiachipa no'o Noono Riosia, ki ooka-chitia tetewanipua nenewikameo, piiripichtia enepakamekopua pu'kao. Pukaepa Riosi pirenaturia nenewika, aaataai ti'tijoeria, kiisi poanatametepua pu'kao.

⁷ Wa'a chiiopa Eesusio, eenechi iinatukekapua pa'pariseroa:

—¿Nape aatia Moise Nuurari Iyoteria chiiamepua, reesisewako tuuka pu'kao, iyoterichiche poanatari iyotesa kiasapua nenewikameo?

⁸ Wa'a chaachapopa, Eesusia cheeka nehjiakapua:

—Moisea wa'a iintorepua pu'kao, ti'tijoerio kiisi e'waka mochitonariopa Riosi nuurario, wa'a tiame aamo tisia itariopua aamoo. Pukaepa wa'a iintorepua poanatuwa reesisekao, nape no'o Noonoa pukeri o'iniachisio, kiisi reesiseriaipua wa'a tiameo. ⁹ Pukaepa neeee aamoo chaanenapua, aaata ahpo uupichi poanatukamea, kihta suwepori iintokame enesoo, wa'a iintosapa pii'rechi oowitiame ahjama neewisaapua, apoekamera suwepori iintoamepua.

¹⁰ Waikao teemea Eesusi ma'masitewaraa pu'ka wa'a tiame inamukapao, chaanekame teemea Eesusio:

—Wa'a teeresoo ohso kaawe ki nenewinia nahkipua.

¹¹ Waikao Eesusia, taamo chaanekapua:

—Ihji no'o chiiaa, ki yoomawichio puuua, nenewiniamewichioche puuua, puuua, Riosi chiiia te'ta iyorika mochitonariamewichiochepua.

¹² Nenewiniame nayewaniachi tiiamea, ki yooma ti'tijoe nenewime te'teriamepua. Iintuame ti'tijoe ahpo naawariachisi o'inia ki tatanatame te'tiamekapa. Wahjachi ti'tijoe tiamea, ki nenewiamepua, kaponitatiamekapapua. Wahjachi ti'tijoe tiamea, ki nenewiamepua, Riosi tehkiwachiche ki wahjiame teetonariapa. Wa'a tiiachipao, ihji no'o chiiaa, te'ta Riosiwichio iyorikache yasitonariamewichiopua.

*Eesusia, Riosi kaawerumari yahchenen kukuchi
(Marako 10:13-16; Ruuka 18:15-17)*

¹³ Piie taawechi Eesusi u'yepanioi kukuchio, i'kawichioo kaawerumari itamichiopua Riosio, Eesusi masiteraa te'yariaipua Eesusi

u'yepapuaichioo. ¹⁴ Nape Eesusia, chaanekapua masiterao:

—Toowa pu'ka kukuchio noochi e'enamichio. Ka'te wa'ine pu'kao, pu'ka kukuchi tiiamekopua no'o Noono ye'karichi muimeria, puuu kukuchi ahpo noonoo ihta chiaoi ikanati pichikiamekopua.

¹⁵ Waikao Eesusia, pu'ka kukuchichi seekarepaka, ahpo Noono paparaka kaawerumari yahchesoopua, uumatotiapua wa'a.

Aaata ki paamira pehji tisia paarasatiame, Eesusi ahjama nayewani

(Marako 10:17-31; Ruuka 18:18-30)

¹⁶ Piie taaweo aaata tijoe eenariapua Eesusi ne'nemiao, puuua chaanekapua Eesusio:

—Kaaweruma Masitari, ¿ihtana iintotarenia ki wahjiamesi ahjari no'o iinuepuamichioo?

¹⁷ Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—¿Ihtana tiiachipa no'o tisia kaaweruma tee-wamemua? Te'ta kaawerumaa, piiripi wa'apiche puuua, Apoe tisia te'pa kahtiame Riosiche. ¿Wa'a tiiamekosa no'o e'riame muuua? Weeh, pu'ka aamo ki wahjiamie ahjari iinuenarewachi simiyameo, no'o Noono nuurarira e'weka yasitopuacheapua.

Waikao tijoea cheekapua nehjiakao:

¹⁸ —¿Ihtanapu nuurari no'o e'wemiaa?

Waikao Eesusia chaanekapua:

—Ka'te me'ya, ka'te suwepori ihsi, ka'te ichiko, ka'te wistumitia muuua aaatao, ki kaawe yorapuawichioo, ¹⁹ aamo yayawao yoorepuapua,

aamo piirechioi kaawe e'raka tetewipuapua tiameo, aamo wa'apichitia.

20 Wa'a chiropua Eesusio puuu tijoea, chaanekapua:

—Yooma pu'kao neeee, yooraka yasitokame neeeeapa, temarikai o'inia. ¿Ihtanajupu no'o toitiaa naaju pehjio?

21 Eesusia wa'a chiropua pu'ka tijoeo, pu'ka pichiwarira nane'renariaapa, chaanekapua:

—Te'ta kaaweruma enenariaa, yooma nehjipuapua aamo iinuekao, wa'a iintosaapa muuua, te'ta tooremuka mochikamerao, pu'ka ihkokepuapua wa'a iintosaapa waikao. Wa'a iintokame enesaamua, tewekachikamera iinuemirimua aamo te'ta pichiwari paarasario, pu'ka ki wahjiame ahjario, aamo i'yáo. Yooma pu'ka iintosaapa muuua, noochi enapuapua waikao, no'o yeetowa enepaka.

22 Wa'a chaanetiapa puuua, yuuweeme akipakapua, no'rakao, ki ookapi tomiwae-mekapa puuua, kihta wekateme e'rakekapa puuua.

23 Pu'ka no'rasoopua Eesusia, chaanekapua ahpo keepuameo:

—Ihjia tísia pichiwapua: aaata tísia tomiwaemea, tísia eerina tiiame puuua, ahpo Riosi ye'karichi pakimiao. **24** Eenechi aamo chaaniamenia: aaata ihtaoi te'ta paarasatiamea, epeche ki tehki tiiame piiripi tumusari animari i'ikia puusirachiami u'matoteniamaa, ki aaata te'ta tomiwaemechitia ahpo Riosi ye'karichi pakimiáo.

25 Masiteniamea wa'a tiame inamukapao, epeche tahpitika erapakao, chaachapakapua Eesusio:

—¡Aa, naakona! ¡Wa'a teesoo aatanakamera newimeripua?

26 Waikao Eesusia kaawe ne'nepakao, chaanekapua:

—Ihji newitoniamaea ti'tijoewichioo, kiisi ah-sepame tiiamepua, neape Riosiwichioo ka'i.

27 Wa'a chaachapatiopua Peeroa, chaanekapua Eesusio:

—Kaawechupena teeme aamo masitewaraa, yooma taamo iinueriao, toakamepua. Wa'a tiao uumeri teemea pu'ka paarasario, ¿nape ihtana paarasaripu puuua?

28 Waikao Eesusia, cheeka nehjiakapua Peeroo:

—Kiisi wehchi wichimeri ihji no'o chiaa: Yooma ihta weemeratatiachi taawechi asisoo, neee Tijoe Tijoetukameo yasipasoopua tiame, no'o tisia peenia tiiamechi ye'karichio, neeea aamoo no'o ku'ika katewemeri ajawamania, pu'ka i'isaeri oosa marikichi aampa ooka tetejimarichio, kateweri enemichio. **29** Yooma aaata ahpo iinuwa toakamea no'owichioo, naatichitia: ahpo kariwao, ahpo papachi, ahpo pipini, ahpo yayawa, ahpo tatana, ahpo weewa tiame, epeche ki ahpo toariachitia kiapuamepua Riosieo, u'matoame piie sientoo si'siento paarasari kiapuamepua, wa'a kehki ki'yakameaipua pehjio, weemera ahjari kiameripua tiameo, ahkasi ki wahjamesi.

30 Wa'a Riosi weemeratariachiopua, yooma

napati wa'achitia paarasateka mochipuamepua,
napati te'terewa tiiame, ki i'wa weechitia.

20

Tekipaname noonowiriachitia wa'achitari

- 1 Eesusia, Peero nehjiaka kajusaapa, yooma taamo wa'a keepuameo, piirechi wa'achitarichi taamo nayewekapua, ahpo ye'karichi simiyame. Puua eee cheekapua: Ihji Riosi ye'karichi kiapuamea, aaata tekipanakame nateteniameka tiiamepua. Aaata teekoa echakamea, pa'a piari werisika simiriataipua aaata tekipaname i'yamiaopua.
- 2 Ihjia tekipaname teewisaapa, piie taawe yowiwame yowitemio tuuka uhjurariataipua tekipanamichioo.
- 3 Watanichi keenakoopua wa'asi tiame, eenechi simiriataipua wahjachi tekipaname i'yamiao muuwaeka nehjiwachi, wa'amiahka ajariatapua wahja kihta yorame.
- 4 Pu'kaoi chaaniatapua: "No'o echiwachi siimpamitia eemeai tekipanamiao, kaawe aamo natetemane", chaaneriatapua. Puuuai, wa'achi siimpariatapua tiame, tekipanamiao.
- 5 Oowetawe asitoio wa'achi iintoriatapua, arikiriopua tiame, tekipaname i'yamiao.
- 6 Marikichi simiyachiopua aario, wahjachi wa'ami ahka oowera ajakame tewakatapua. Pu'kao chaaneriatapua: "¿Achinikai ki tekipanakame eemea, ehpe taawechio?"
- 7 Ihjia chaachapariatapua: "Ki aaata takewakopa", chaachapariatapua. Waikao takewameraa chaaneriatapua: "Siimpamitia eemeai no'o

echiwachi tekipanamia.”⁸ Neipao teekoraa cheeriatapua ahpo tekipanakiame paamiratiao, nateteniacchi asisoopa aario: “Natetemitiamua no'o tekipanakiao, pipiripi paaesika, neipa e'enakamechi o'ineka.”⁹ Marikichi keenako aari tekipanamia e'enakameopua, ahsieme piie taawe yowiwame sotateriataipua pu'kao.¹⁰ Pahcha piari e'enamea epeche ahpo natetepo orakoriataipua, nape wa'api kehki piie taawe yowiwame kiatapaopua.¹¹ Wa'a ikitaapua, kiisi kaawe erakokao, chaachapariatapua ahpo teekoo:¹² “¿I'ka ku'itapi wa'api tekipanakameoi, wa'achi kehki natetere muuuu tamochitia, taamoo yooma taawe tekipanakoipua, tatae aiwakao?”¹³ “Eje'e —chaaneriatapu teekoraa—. ¿Ki piie taawe yowiwamewichiokosa e'enakame eemea aamo tekipanamiao? —chaaneriatapu teekoraa pu'kao—. Ahsieme aamo natetekamenia aamoo.¹⁴ Natetetiame muuuapa, yaapi no'rasa. I'ka neipa e'enakameopua, nooe wa'a kehki e'rekapa, wa'a kehki natetekamenia.¹⁵ ¿Ki no'o iintonaria iintotarenia naajuo, no'o wa'api tomiwaeo? ¿Tísia ikotuchiamekosamua naaju, i'ka nooe no'o oowe e'reria nateteria toomi?”

¹⁶ Wa'a cheesespa Eesusia, cheekapua:

—Wa'achitia no'o Noono ye'karichi muimeria, neipa kuwachi wa'asi e'enakamea noochi paparamiao, pukeri o'iniachi pahcha e'enakamechitia noochi paparamia, wa'achitia napati kiapuameopua, no'o Noono tewekachi kahtiampeeopua.

*Eesusia paisa simiyame tuuya ahpo mukimiao
(Marako 10:32-34; Ruuka 18:31-34)*

¹⁷ Eerusareni siimpapooio Eesusia, taamo ahpo oosa mariki aampa ooka masiterao poanachi i'tokao, chaanekapua:

¹⁸ —Née, Eerusareni siimpani teemea ehpeo. Wa'ao neee Tijoe Tijoetukamea, isaeri tioparachi neeseriosie nanaaramechi nehjipuamepua, iyoteri ti'tijoechi. Puuu ti'tijoea, no'o merinuremapua. ¹⁹ Wa'a noonowitioopua tísia no'o na'aresao, tísia no'o wepisaopua tiameo, ki isaeri ti'tijoechi kiapuame neeea, kurusichi chuhchaka merimichiopua. Nape wa'a yooraka meritiaenia, paika taawe i'toio, oijenamerinia eenechi.

*Saantiaoo Waani tiame yeeyera Eesusi itaria
(Marako 10:35-45)*

²⁰ Eesusio Eerusareni siimpanioiopua taamo ahjameo, Sewereo uupiraa, ooka ahpo tatana ahjama eenakaopua, Aakowo Waaniopua tiame Sewereo tatanaraao, Eesusichi eenakaopua chopokorieka weripakapua Eesusio, tesawa cheeka nayewekaopua, itapiti itanareka.

²¹ Eesusia wa'a iiintokopao, iinatukekapua cheeka:

—¿Ihtana eratoame muuua?

Waikao puuu oowitiamea chaanekapua Eesusio:

—Paamira, neeea aamo itamia eenakamepua, i'ka ooka no'o tatanao, aamo ye'karichi yasis-pasaamua, aamo kahtiachi nenekuo, chokichi mochitejeraninia, piiripi ahjamina, piireo owemina.

22 Eesusia wa'a chiiopa pu'ka oowitiameo chaanekapua:

—Muuua kiisi inatamemua aamo itayao.

Wa'a cheesaopua Eesusia, oowitiame tatanara iinatukekapua:

—¿Anachamerikosa eemea naaju, no'o paasowachi iijimiao iijika, tisiwa chihpuameoipua pu'kao?

Aapoeo chaachapakapua:

—Eje'e —chaachapakapua—, anachaka iijima teemea.

23 Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Eemea kajutarepua kajuya pu'ka iijikao, nape pu'ka no'o nenku mochihuameo, ki neee iintomeripua pu'kao, apoe no'o Noono iintomeripua pu'kao.

24 Waikao teeme oosa marikia, wa'a chaachapame inamukapa pu'ka tehtemario, nekumeka teemea pu'kao. **25** Wa'a iikopa taamoo Eesusia, taamo chaanekapua:

—Eemea tetewamepua weeweruma tiiarieme ya'yawichio, tisia e'raka yooraka tetewamekopua ahpo yoorewachi mochikameo, tisia ahpo utewarieo saaeteka. **26** Nape amochio eemea, ki wa'a erakoka mochimetepua Riosichi iyoriamea. Ohso kaawe eemea, aaata paamiratuame enenariamea, eemekamera yorakiamera enemeripua aaata aamo ahpoo, kihta aamo weruma uuka. **27** Eemea amochio epeche weruma enenariamea, yorakiamera enemeripua. **28** Wa'a teeremeripua, neeeai Tijoe Tijoetukameai ki no'okamera yorakepuawichio, eenakamenia. Neeea Tijoe Tijoetukamea,

ohsotia aamokamera yorakemia eenakamenia, ahkasioi no'o ahjarioi nehjimia, mukiwachisi, ki ookapi ti'tijoewichioopua, pejana nateteteka kokosapuameopua, tatakoririawichioo.

*Eesusia, ooka ki mamachiriame yachapatena
(Marako 10:46-52; Ruuka 18:35-43)*

²⁹ Taamo Eriko o'inia puuyatioio, ki ookapi Eesusi ahjama e'enatiapua. ³⁰ Pooechi nokisinioio, ooka ki mamachiriame tetewitiapua pooesuve mochikame. Puuua wa'ami taamo u'matopoio, Eesusi sisinamukapua, wa'ami ihtoame inamukapa. Puuua chaachapakapua:

—¡Muuu ehkoriami Raawitaruchi eenameee!
¡Taamo tesiwe e'resa pahchuu, tisia tesiwa erakoka chaachapame teemeaaa!

³¹ Waikao ookapi wa'a nokisiamea taamo ahjamao, ihchi mochinuriaipua pu'kao ta'omaka. Nape aapoeo ohsotia epeche weeru sisinamukapua Eesusio, chaachapaka:

—¡Paamíraaa, Raawítaru ehkoriamichi eenámeee, Taamo tesiwa e'resa pahchúuu!

³² Waikao Eesusia paaekapua weripakao, wa'a ikisaapua iinatukekapua pu'kao:

—¿Ihtana aamo yorajerani eemea?

³³ Waikao ki mamachitiamea, muuenati naewakaopua wa'asio, chaachapakapua:

—Paamira, taamo ki mamachiria sautejerani teemea.

³⁴ Waikao Eesusia tesiwa e'repakaopua pu'kao, puichi seekarepakao, sautekapua pu'kao. Ikanati kaawe ma'chiriame itipitekapua. Waikaopu ki mamachiriame sautetiameai wa'a, Eesusi ahjama nokisikapua tiame siimpaniachi.

21

*Eesusia Eerusareni pakina
(Marako 11:1-11; Ruuka 19:28-40; Waani 12:12-19)*

¹ Eerusareni ke'chu asinioio, Wepaje tewaniachi ajasitioopua Ooriwo roomosachi mo'moenakao, Eesusia ooka ahpo masitera uhjurakapua chaaneka:

² —Eemea paaō siimpamitiapua, ma'chiachi mochiwachi. Wa'a teimeri eemea piiripi uuru ye'ira, oowira taanaeme. Pu'ka uuru taanarao o'yaeka chuhkuao, na'sonasa no'o u'yepapuapua.

³ Aaata aamo wa'inesoo, chaanepuapua pu'kao, aamo Paamirae i'yetonuretiamekopua, ku'itapi, ehjepa upapo tuutiamekopua eenechio.

⁴ Ihji uuru upatiamea, ehkoriami chanitiame pichiwa eneriapua, waikami Ehkoriami Riosi cheeriaopua, ahpo nayewaturachiopua Iyoterichio. Eee cheeriaipua:

⁵ Siioni muuwari mochiwachio, chaanepuapua pu'kao:

“Ne'neo eemea aamo Yawichio;
tesiwa teetoka yasitoamepua uuru taanarachio.”

⁶ Puuu ooka Eesusi masitewaraa waikao, yooma wa'a noonowirepua waikao, Eesusi uhjurariachitia. ⁷ Ehjepao Eesusia pu'ka uuru taanara i'yepatiaapua, wisasori ipeteka yaasetokapua. ⁸ Waikao muuwaeme puuyeka ajakamea uumatopuachio, wisasori ipetesiapua u'matomiachio. Wahjachi puuua, kuhsisawa ipekesiapua, u'matomiachio. ⁹ Waikao pahcha nokisiamea, pukamina nokisiamea tiamea, weeru chaachapasiapua siinasikao:

—¡Nee tetewísaaa, ehkoriami Raawi yawichichi o'inia enamériii! ¡Te'ta kaaweruma Yawichi Riosichi eenámeee! —chaachapaka siinakosiapua simipakao.

¹⁰ Eesusi Eerusareni pakisoopa, yooma weeru noonowikapua muuwari mochiwachio, ijhia chaachapakapua:

—¿Aatana ijhia naaju?

¹¹ Eesusi ahjama nokisiamea chaachapakapua:

—Eesusi ijhia, Riosi Apoe nayewatura, Nasare ohjoeme tijoe, Arirea weeechi.

Eesusio i'isaeri tiopa piipateria

(Marako 11:15-19; Ruuka 19:45-48; Waani 2:13-22)

¹² Eerusareni enasaapa Eesusia, i'isaeri tiopachi eenaka yooma puuyanakapua wa'a nejhameo, yooma tarayameopua tiame. Meesa toomi naakuriwaniachiopua tiameo, yooma yakana ihpapasekapua, koro nehjiwaopua korokariraopua tiámé. ¹³ Eesusia chaanekaopua pu'kao:

—Ehkoriами Iyoterichio no'o Noonoa, chiamepua: “No'o kariwao, no'oche ahjama nayewapauawichio netetiamepua”; nape eemea ichikuame teesowara enepaterepua.

¹⁴ Wa'a i'isaeri tiopachio, ookapi ti'tijoe ooweru tiame Eesusi naaeparepua, ki mamachiriame, chookopari kokoriame tiámé, puuua Eesusie ahpo sautemichio e'enariapua wa'ao. Waikao Eesusia, yooma sautekapua pu'kao. ¹⁵ Nape wa'a i'isaeri pa'pamiratuamea, Eesusi ki maaepori iintokopao, kukuchiopua eee chaachapaka

siinako chaachapachaniopua tiopachio: “;Ee, taamo newipateri Eesusiii, ehkoriami Raawitaru yawichi o'inia eename oochiwaraaa!”, tisia nenekapu pa'pamiratuamea. ¹⁶ Wa'a ijikikaopua, chaanekapua Eesusio:

—¿Ki inamuame muuua kukuchioi ihtana aamo chaachapachanio?

—Eje'e, inamuamenia —nehjiaka Eesusia—. ¿Naakona ki iyonamekosa eemea, Ehkoriami Iyoterichi chhiao, i'ka kukuchichitia teereniame, nayewaka chanitiameo, eee chiachio?:

Ahkasi kukuchiai, nu'nunti chhiaameai pehji, aamo kaawe chaachapamapua.

¹⁷ Wa'a chaanesopa Eesusio pu'kao, uumatiapua waikao Wetania mochiwachi. Wa'a ajasisaapa, wa'a che'repatiapua waikao.

Eesusi chuuna kuuu wakipateria

(Marako 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Piario eenechi Eerusarenite e'enapanioio, Eesusia chorowapariaipua. ¹⁹ Puuua, chuuna tetewikapao poechiami u'matoaiopua, ahseka ne'nekaipua, taakaekoipu e'raka. Nape puuua ki taakaeme eneriapua, saawarache weeriam. Wa'a tiiopa pu'kao Eesusia, chaanekapua pu'kao:

—;Kiisi taakemeri muuua wa'asio!

Waikaopu chuuna saawaraa, ikanati waaropakapua. ²⁰ Waikao teemea ikanati wa'a iikopa pu'ka chuunao, iinatukekapua Eesusio:

—¿Achinikai ikanati wakiparepu?

²¹ Eesusia taamo nehjiakapua:

—Neeea pu'ka chuuna wakipatekane, itapiti ki kaaweruma iinueriopa, ki toayame taakemichoo. Pichiwa chiiame neeeia i'kao: Wa'achitia eemeai, aamo pichiwa Riosichi paparaka no'o itasoo, ihta itapiti ki kaaweruma amochi iinue-meo, pujime tiiamemua amochio, Riosi utewari-raeo, kaaweruma taakiame aamo enemichiopua, Riosiwichio. A'chitia kehchumaoi aamo eerina tiiapua Riosiwichio aamo taakemiaopua, i'ka kaawi kehchumakooi, kajuyamenia aamo puh-jenekao, aamo i'ka kaawi chaanekooio: "Waami pa'wechi wichime", wa'a iintotekaoio, kajumania. ²² Yooma ihtaoi amochi eina tiiame Riosichi paparaka aamo puhjenurewa itanesoo, aamo ahsieme puhjetiame itipimamua amochio.

*Aatana nuurewachi iintoria Eesusi
(Marako 11:27-33; Ruuka 20:1-8)*

²³ Ajasisaapa Eerusareni taamo siimpachio, Eesusia i'isaeri tiopachi pakikapua wa'ao. Wa'a yooremina masitioio Eesusio, neeseriosi pa'pamuratuamea Eesusi naaepakapua, puuu Uurio o'ochetiamechitia uuniame tiame. Puuua iinatukekapua Eesusio:

—¿Aatana nuurewachi ihsina muuua i'kao?
¿Aatana aamo ki'yakamepua i'ka aamo iintomichoo?

²⁴ Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Nape neee aamo iinatuketao pahchao. Pu'ka kaawe aamo nehjiasoo, aamo nehjiama neeeai waikao, aamo iinatukiao. ²⁵ ¿Aatanakamera iintokame Waani uhjuraka paatomichoo, Riosikosa puuua, aaata ti'tijoerikosaoi?

Waikao ihchi ahpo nayewekaopua, chaacha-pariapua:

—Riosiko tuusoopua taamoo, taamo chaanemapua: “¿Achinikai ki pu'ka pichikeka eeme waikao?”²⁶ Aaata ti'tijoerioiopua ka'chi iika uhjurario chaachapamete teemea, pu'ka yooma ti'tijoeria Waanio, Riosi nayewaturamekoo, erakoamekopua pu'kao. Wa'a tiiachio, maapori tiamepua taamowichioo, tamochi nenekamiopa puuua.

²⁷ Wa'a erakoamekapaopua, chaachapaka ne-hjiakapua Eesusio:

—Kiisi nane'riame teemea pu'kao.

Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Wa'a teesoo neeeai ki chanimapua, aatana no'o nuurekamekopua, yooma i'ka no'o ihsimichioo.

Ooka tatanachi wa'achitaka nayewatiame

²⁸ Eesusia iinatukekapua waikao i'isaeri pa'pamuratuameo:

—Ehsoo, ¿ihtana chaachapata eeme i'ka wa'achitarichi no'o aamo nayewamiao? Piiripi tijoea ooka tatanareriatapua. Ihji noonoraa chaaneriataipua piiripi ahpo taanao: “Taamo panijuwari eechichi siimitia tekipanamia.”

²⁹ Ihji taanaraa nehjiariatapua ahpo noonoo: “Ki siminarenia tekipanamia”, cheeriataipua. Nape wa'a cheekaipua simiriataipua. ³⁰ Ehjepao piire ahpo taanaoi wa'achi chaaneriataipua. Ihjia nehjiariatapua: “Siimania.” Nape wa'a cheekaio, kiisi simiriataipua. ³¹ Ehsoo no'o tuuyemitaio, ¿aatanakamerapu ihji

ooka tatanaraa, kaawe noonoikamepua ahpo noonochio?

—Pahcha simiyamera, ki siimo tuusa simikamera —chaachapakapua i'isaeri pa'pamuratuamea.

Waikao Eesusia, chaanekapua pu'kao:

—Eemea pu'ka pahchachitia te'teriamepua, ki e'weka mochikamekapa te'pa kahtiamē no'o Noonoo. Kiisi wehchi wichiheri ihji no'o chiaa: Rooma yawichiwichio ko'koparoamea, ooweru suwepori nokayamea tiame, i'kao ki Riosi ye'karichi muimeri enesoo, eemea epeche ki muimeripua. ³² Eemea Waani Paatorio, Riosi kaaweruma tuuyewari aamo masitemia eenarioio, kiisi pichikere eemea pu'kao, naape yooma Rooma kahtiamē yawichiwichio koparoamea, suwepori tekipanamea tiame oowerua, pichikerepua pu'kao, Waani chiaa; puuu koparoamea, suwepori tekipanamea tiame, pichikekamekapaopua Waani chiaa, ahpo ki kaawe nokaria cheriwejerarepua no'o Noono te'pa kahtiameo. Nape eemea pu'ka no'o Noonoe cheriwetiamē tetewikaio, kiisi sewina erapakame eemea kaawerumachio, Waani Paatori cheeria pichikekaopua.

*Panijuwari wa'achitarichi nayewatiame
(Marako 12:1-12; Ruuka 20:9-19)*

³³ Eesusia kajusaapa pu'ka ooka tatanachi simiyame nayewakao, piirechi wa'achitari o'inekapua nayewakao. Puuua pu'ka wa'achitarichio cheekapua:

—Aaata tijoea, panijuwari echariataipua. Echisaapua, ko'reteriataipua pu'kao, wa'a

ikisaapa, satuneropuachi neteriataipua tiameo. Wa'a iintosaapua, kai waapisi weeriame ne'nesori neteriataipua wa'a werika inatepuawichioopua yomachi ma'chiachi echitiachio.

'Wa'a ikisaopua tiameo, ti'tijoe tekipanameri takewariataipua. Yooma wa'a iintosaapua waikao, wahka simiriatapua mehka, seenu weeechi. ³⁴ I'ipaniachi asisoopua, aaata uhjurariataipua waikao ooka ahpo seekaraeka kahtia, ne'nemichiopua pu'kao, kehkina ahpo yowiria i'patiameo. ³⁵ Nape eechi neesetoka toitiamea wepiriatapua pu'kao, piireo me'yariatapua, piirechi pehjio wa'api pasipuka kahsinariatapua mo'orao. ³⁶ Ehjepao teekora eenechi uhjurariatapua epeche weeka, nape pu'kaoi, wa'achi yoorariatapua tiame.

³⁷ 'Neipaopua wa'asio, ahpo taana uhjurariataipua waikao: "Pu'kao no'o taanakopao yooremakoipua", e'raka. ³⁸ Nape ihji tekipanamea pu'ka taanarakopao pu'kao, ahpo chaachapariatapua: "Ihji tijoea, taamo teeko taanarapua, ihjipua, yooma ahpo noonoo iinuekao, yooma ahjama itipimeria; meritaria pu'kao, teeme yooma ahjama itipiuawichiopua noonora iinuekao." ³⁹ Wa'a erakosaapua, chapisa me'yariatapua pu'kao.

⁴⁰ Waikao Eesusia iinatukekapua pu'kao:

—Eemeia i'ka noonowiriawichioo, ¿ihtana iintomio maaena eemeia teekora enasaa, pu'ka tekipanameo?

⁴¹ Waikao aapoeo nehjiakapua Eesusio:

—Kiisi cheriwemapua pu'kao, tisia na'ara noonoikamekopa. Wa'a iintosaapa teekoraa, piirechi ajawamapua ahpo eechichio, ahsieme nehjame ahpo i'ipariaopua ahpo teekochio.

⁴² Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—¿Ki iyonakame eemea Ehkoriammi Iyoteri chiao, eee chiiame?:

Puuu tehte ahjae karitaniame ki nakitiameo, epeche te'ta nateyame enepakamepua, te'ta kaari naawarachi yachaniamechitia.

I'ka wa'a tiame iintokamea apoe Paamirapua, wa'a tiiachipa tisia peenia e'riame teemea pu'kao.

⁴³ Pukaepa aamo chaanenania aamoo, pu'ka no'o Noonoe aamo kiaretiaopua u'yepuame eemea, pu'ka ahpo chiiia ye'karichi simiyame masitepuameopua ti'tijoerio, ki kaawe noonowiriopua neesetokao. Pukaepa wahjachi ti'tijoeri kiameripua pu'kao, te'ta ka'karumara, kaawe taaketiamera ahpowichioo, pichiwa paparameopua apochio, te'ta iyorka mochitoame. ⁴⁴ Nape aaata no'o Noono ahpo karitachi naawarachi yahcheria tehtechi motochikamea, pihtumeri puuua. Puuu tehte aaatachi wichisaa, piwyame pihtunamapua pu'kao.

⁴⁵ Puuu ne'neseriosi pa'pamiratuamea, i'ka chiiia keepusaapua, nane'reriapua Eesusio, ah-pokamera nayewaka chiiio. ⁴⁶ Pukaepa chapimo o'rariaipua Eesusio, nape wa'atia toakapua majawiapa ti'tijoerio, pu'ka ti'tijoeo ooweruopua tiameo, Riosi nayewatura erakoamekopa Eesusio.

22

Nenewiwa pahkotawa wa'achitarichi nayewatiame

¹ Eesusia eenechi wa'achitarichi nayewekao, chaanekapua pu'ka keepuameo:

² —Riosi ye'karia naatika tiamepua, aaata yawichi ahpo taana nenewiwawichio, pahkotakameka tiamepua. ³ Ihjia ahpo ta'pechi weweripateriao, yooma ti'tijoe ooweru tiameo, aaata ahpo paajutenariakamera paajuteneriataipua, nape paajutetiamaea, kiisi aaata e'enareriataipua. ⁴ Waikao wahjachi ahpo weweripateriapichi uhjurariatapua tiame, eenechi paajutemichiopua aaata wahjachi. I'kao chaanresa uhjurariatapua: "Chaanemitiapua ti'tijoeri paajutekao: No'o teekoa, kooame wasikame weerotiapua wa'asi. Wakasi wi'wiyame pasuriapu ko'issa, aamo paajutiapu, wa'a siimpaka ko'komichio, ahpo nenewiwa pahkotaniachiopua." ⁵ Nape puuu paajutetiamaea tiameo, kiisi e'enariatapua aaataoi. Nape puuua ookapio, ahpo wasachi ne'nemia siimpariatapua; wahjachia ookapi, ahpo tehkiwachi uupariatapua ohso kaawe. ⁶ Wahjachi pehjia, yawichi uhjurariao, chapisa wepika ko'yariatapua pu'kao. ⁷ Waikao yawichia tisia nekakao, ahpo soontarowa uhjurariatapua waikao, pu'ka ti'tijoe ko'yameo, ko'imichiopua; wa'a ikisaopua yooma ko'isaopua wa'a mochirachio, kosinureriataipua pu'kao. ⁸ Waikao yawichia, chaaneriatapua ahpo weweripateriao: "Yooma yoratiame iinuemenia iinuemeko

nenewipuameopa, nape pu'ka ki e'nakameopua te'ta paajutetiaio, kiisi reesisemania pu'kao, no'o neewiwa pahkochi muimichio.⁹ Ohso kaawe eemea, ahkaoi pooechiami ajapasikao, aaataoi paajutepuapua", cheeriatapu yawichia.¹⁰ Waikaopu yawichi weweripateriaa, wa'a noonowiriatapua waikao, yooma aaataoi paajuteriatapua waikao, ka'karuma ti'tijoeri ki ka'karumaoipua tiame. Waikao yooma aaata paajutetia e'enakamea, apoche puuua pochiriatapua nenewiwachio.

¹¹ 'Ehjepao Yawichia wa'a eenaka ne'niaio yoorekoo, aaata tijoechi ne'neka itipiriatapua, pu'kao ki nenewiniachi wakirataniame chuhchaka eenariopa.¹² Pu'kao chaaneriatapua: "¿Achini ihsika pakikamua i'wasio, ki nenewiwachi enapaniame wakiraekai?" Nape puuua kihta nehjiaka ihchi itipiriatapua.¹³ Waikao yawichia chaaneriatapua wa'a neesetowao ko'kopuachio: "Purimitia pu'ka tijoe sekachi tonochi tiame, wa'a ikisa ma'chi ipamitiapua pu'kaopu tukapachi ki ma'chiachi, wa'ao te'ta naarakoniachi; wa'ao tahpitika chaniwachi taameraopua ki'sukao."¹⁴ Riosi ye'karichi muimichio paajutetiamaea, ki ookapipu, nape wa'a muimichio uutiamea, paikapi wa'apipua, piipakame wakiraemeche.

*Yawichiwichio koparoaniame iinatukewa
(Marako 12:13-17; Ruuka 20:20-26)*

¹⁵ Pa'pariseroa, neipa apochi utewaeme nayeweretia Eesusie, puuu pa'pariseroa Eesusi ahpo chapimia kateweriapua.

Puuu pa'pariseroa, itapiti iinatukemo o'rariaipua Eesusio, Eesusi nehjiarichi chapinariapua pu'kao, ahjae wenejipuameopua.
16 Wa'a chaachapasaapua ahpominakamera te'tiameopua, aaata ti'tijoe uhjurariapua Eerore yawichichi te'teriame ahjama, Eesusio chaanemichioopua:

—Masitari, nane'rena teemea aamoo tisia pichiwari chiiamekopua, pichiwa te'ta Riosichi simiyame taamo masitiamekopua aamoo, aaataoipua napati wa'achitia tetewamekopua, ki aaata epeche werumaka tiiame tetewika.
17 Wa'a tiiopua aamoo, taamo tuuyemitiapua, ¿kaawe ohjoare nateteniaopua Rooma ohjoeme yawichiwichioopua, Seresa tewaniamepua?

18 Nape Eesusia nane'riapa pu'ka erakoao, ahpo itapitichi wichijeraka chaachapopao, chaanekapua pu'kao:

—Wihkuame eemea. ¿Achinikai itapiti chairachi no'o wichitenare eemea? **19** Ehsoo, no'o ki'yaopua piiripi toomi yawichi koparaoa.

Eesusia u'yepatiaapa pu'kao ne'nesaa,
20 iinatukekapua pu'kao:

—¿Aatanajupu ihji toomichi kahtiame nanari-raa, aatanapu teewaraapua tiame i'ka toomichi iyotetiami?

21 Aapoeo chaachapakapua:

—Seresa yawichi —chaachapakapua.

Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Wa'a teesoo pu'ka yawichio, ahpo kiajerakamera kiapuapua, toomikamera; Riosio ahpo kiajerakamera kiapuapua, iyoriwakamera.

22 Waikaopua Eesusio wa'a tiame inamukapaopua, tisia inatamekoopua, tahpitika era-pakaopua, nonorakapua wa'asi.

*Eenechi ahjaniamechi simiyame iinatukewa
(Marako 12:18-27; Ruuka 20:27-40)*

23 Pu'ka taawechei wa'apioi, ookapi saruseo ti'tijoe wa'a e'enakaipua Eesusi ne'nemia, ki'tio tuuyamekapua eenechi ahjaniameo. Ihjia i'ka iinatukekapua Eesusio chaachapaka:

24 —Masitari, ehkoriami nuurarichio, Moisea cheeriaipua: Aaata tijoe pa'chira neewikai ki taanaeka mukisoo, wa'api poonira ahjama neewinuriamepua, pa'chi uupirao, ahpo tatanao ahpo pa'chi tatanarachitia enemichiopua.

25 Wee, aamo tuuyemane aachin teeeriaopua aaatao i'wao taamo mochiwachio. Piie taaweo, oowisani ahpo poponiemea, pahcha simiyame pa'chiraa, neewisache wa'atia mukuriataipua ki tatanataka. **26** Wa'achi ijikiriataipua wahjachi poponiraai, ahpo pa'chi uupira ahjama nenewikaméa, wa'atia ki tatanátaka yooma pipiripi wahjipariatapua, ahkasi yooma oowisanisi kajuka, kiisi tatanataka wahjipakao.

27 Yooma i'ka wahjipasoo, oowitiameai mukuriataipua waikao. **28** Wee, ihji oowitiamea, yooma pu'ka oowisani ahjama neewikame enesaa, ¿aatanakamerapu te'ta kuunaraa i'ka oowitiameo, i'ka oowisani ahpo poponieme ahjama nenewikamea, pichiwa enesoo eenechi ahjapuameo?

29 Waikao Eesusia nehjiakapua:

—Eemea sewina chaachapanipua, kiisi machiyapa eemea Ehkoriami Iyoterichi chiaao, ki machiyapa tiameo, Riosi utewarario. ³⁰ ¿Ki nane'riamekosai eemea wahjipakameo, eenechi ahjarichio, kiteremerikopua nenewiniameo? Wa'a eenechi ahjatiachio, ti'tijoea oowerua tiame, Riosi ku'kuira tewekachi ohjoemeka te'teremeripua. ³¹ Nape pu'ka eenechi ahjaniamechi naewaniachio, ¿ki iyonakamekosa eemea pu'ka Ehkoriami Iyoteri chiaao? Riosia eee cheeriaipua: ³² "Neee puuu Apoea, Aurani Riosiwaraa, Ihsa Riosiwaraa tiame, Aakowopua tiame Riosiwaraa wa'achi." Riosio pu'ka Riosiwarako tuuyoiopua pehjio, wahjipakame eneriaipua wa'asio. Riosia wa'a cheekao, simitiameko tuukamepua ahjaniameo, nape ki weeechi weerewa weerewaeka. Wa'a teeresoo ki aamo chaachapachitia tiiame puuua, wahjipatooo ki eenechi ahjaniameko tuuyao.

³³ Wa'a tiiame inamukapa yooma wa'a napawikamea, ma'chiame chiiopua Eesusio, tisia peenia tiiame chiiopao, ki teesa pu'sereka inamukapua waikao.

*Moise kiaretia nuuraria, aachin tiamerakopu te'ta nateyameraa
(Marako 12:28-34)*

³⁴ Waikao parisero ti'tijoea nane'riapa saruseo ti'tijoeo, newitoriopua Eesusio, ahpo poanapuka teesa, kateweriapua ihtanachi chapipuameopua Eesusio. ³⁵ Wa'a ahpo katewesaapua, aaata te'ta peeniamera Moise nuurari, uhjurariapua waikao Eesusi iinatukemichioo:

³⁶ —Masitari, yooma puuu Moise Riosie kiare-tiaa nuurari, ¿aachin tiamerajuarepu epeche nateyameraa?

³⁷ Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Epeche nateyameraa, ihjipua: “Aamo Paamira Riosio, yomatiame aamo iikae nakipuapua, yomatiame aamo e'rae iikachi, yomatiame aamo inatarie.” ³⁸ Puuupua epeche nateyameraa, te'ta weruma te'terepuamea.

³⁹ Ookachi simiyamea nuurari, ihjipua tiameo: “Aamo piirechiopua, aamo wa'apichitia nakipuapua tiameo.” ⁴⁰ Yooma Riosi nuuraria Moiseo, ahpo naewaturachiopua tiameo, ihji ooka nuurari nokipua ahsepari teereniamepua yorapuameo.

¿Aatanachi machenakamepu Riosie Weratiame?

(Marako 12:35-37; Ruuka 20:41-44)

⁴¹ Pu'ka nehjiasapa, iiweta wa'a mochikopua pehjio, iinatukekapua pariseroo:

⁴² —¿Ihtana erakoame eemea, Riosie Weratiameo? ¿Aatana ojochiwarachi eenameko maaena eemea pu'kao?

Waikao pa'pariseroa nehjiakapua:

—Raawitaru —chaachapakapua.

⁴³ Waikao Eesusia chaanekapua:

—Wa'a teesoo, ¿aatia tiiachipa Raawitaruai ahpo Paamira teewarepua Riosie Weratiameo, Riosie ahpo iyoteteniaio? Ehkoriami Raawitarua ahpo Iyoterichio, eee cheerepua:

⁴⁴ Te'ta no'o Paamiraa, chaanekapua no'o Paamira Weratiameo:

“No'o ahjamina yasipamitia muuua,

ahkasi no'oo, yooma aamo seepurawao,
aamo taratere toapachisi."

⁴⁵ Wa'a cheekame enesoo Raawitaruo ehkoriamio, ¿achini teeka Raawichi eename enetapu Riosie Weratiamea, Raawitaru wa'apioi ahpo Paamira teewakamekoopua pu'kao?

⁴⁶ I'ka wa'a chiia Eesusio, aaataai pa'pamuratuame wa'a keepuamea, ka'chi iika nehjiame erakokapua. Waika taawechi o'inia wa'anao, aaataai ki iinatukeme erakoapua Eesusio.

23

Eesusia ki kaawe nokayo tuunapua pa'pariseroo

(*Marako 12:38-40; Ruuka 11:37-54; 20:45-47*)

¹ Neipa i'kao Eesusia chaanekapua ahpo masitia ti'tijoeriopua, taamo ahpo masiteraopua tiame:

² —Iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoea tiame, Moisetaru nuurari neesetora enepakamepua.

³ Wa'a iikamekopa pu'kao, pu'kakamera e'weka mochitopua, Moisetaru nuurarichi simiyame nokisika, nape kihta aampachi na'roetiameo nokisipuapua, pu'ka ahpo na'roeriaopua, pu'ka aapoe ahpo na'roeriaopua, aapoe wa'apioi ki ajasepa yoorakao. ⁴ Tahpitika pehtiamē tiiamekoopua yorajerawa, aaataoi ki chewame tiiameopua yoorakao; Aapoeo sutueoi ki ihchepame erakoamekopua pukachio yorapuaichio, tisia pehtiamēkopaopua pu'kao yorapua. ⁵ Yooma ihji i'ka yooraa, ahpokamera kaawe tetewipuawichio

nokayamepua, weeweruma iyotetiamē
 Ehkoriamī Iyoteri e'wewa chia, kutachi
 chuhchaka ohjowa pu'seriamepua, ramakachi
 tiame. Ihjia tiameo, ahpo wisasoriwa
 suuwerachio, itapiti peenia tiiame chucheraeme
 ohjoamepua.⁶ Pahkochi koi'rachioi epeche
 kaaweruma yasirachi mochinariamepua
 puuua, napawikarichioi tiame epeche peenia
 yoratiamechi momochinariamepua tiame.
⁷ Ihjia wahka ahpo natepaniachioi poowechio,
 kaawe ahpo yooreka teepotajeramepua masitari
 teewaka.

⁸ 'Nape eemea te'ta yoorekao, aaataoi
 ki masitari tewapuapua, yooma eemea
 Riosichikamera aamo poponiemekapaopua, te'ta
 pichiwari Masitari iinuemekapa, piiripi wa'api,
 Riosie Weratiame Eesusi. ⁹ Ka'te aawataoi
 aamo noono teewamitiapua eemea i'ka weeechi
 mochikameo, te'ta iyoriwa yoorekaopua; te'ta
 aamo Noonoa, te'ta te'pa kahtiamerapua
 tewekachi, káii waapisi te'pa. ¹⁰ Eemea aawataoi
 ki aamo ne'netosiame tewapuapua, i'ka weeechi
 mochikameo, neechekopua Riosie Weratiamea,
 aamo ne'netesiamea aachin teeka aamo
 teetomiachiopua. ¹¹ Amochio eemea, epeche
 weruma tiiameraa amochio, apoe inisiame
 enemeripua itapiti aamo yorakewao. ¹² Puuu
 ahpo wa'api werumatamea, yooma tesawa
 erapatepuamekaitepua; nape ki ahpo weruma
 uuyameraa, puuukamera werumatapuaitepua.

¹³ 'Ai eeme iyoteri ti'tijoea, parisero
 ti'tijoeopua tiame, kiisi ahjachi kaawe
 simiyamechi chaachapamepua! Eemea wa'a

chaachapakao, aamo wa'api yeetepamepua Riosi ye'karichi muipua. Eemea ki muinarepua muiyao, nape kiisioi ki toinariamepua eemea aamo piirechio, Riosi ye'karichi muimichoo.

14 'Ai eeme iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoeapua tiame, kiiisíoi aamo inata chaachapame eemea! Eemea, ooweru kukunara kariwara u'yamepua. Eemea tiameo, ti'tijoeeo kaawe aamo tetewipuawichoo, ki e'nekuma ni'ochame eemea. Eemea wa'a aamo nokariawichoo, tísia kokosa yorapuame eemea Riosieo.

15 'Ai eeme iyoteri ti'tijoea parisero ti'tijoea tiame, ki kaaweruma inatameai chaachapame eemea! Ahkaoi ohjopamepua weeechiamio pa'wechiopua tiame, ahpo na'naritomeri i'yakaopua amochitia nokayame enepámichiopua. Wa'a nokaka eemea aamo te'ta kokosa aiwapuame epechetame eemea.

16 'Ai eeme! ¡Ki mamachiriameai eemea, aaata piirechi ki ma'chiriame neesetoka panitonariame eemea! Eemea chaachapamepua aaatao: "Aaata tiopae pichiwata ahpo iintomiao, kihta nateyo tuuyame eemea; nape tiopachi maaniamee o'ro ahpo pichiwasoo, tísia nateyameko tuuyame eemea." **17** ¡Kiisiji-natame eemea! ¡Kiisikoi mamachiriame eemea! ¿Ki tiopachi upatiamekapapu o'roa, epeche nateyame enepakamepu? **18** Eemea tiameo, chaachapamepua: "Riosi tepawetiamechi natewataka iintomo tuuniamea, ki nateyameko tuuna eemea; nape wa'a oowewa towatiamechi aaata ahpo iintomo tuuya pichiwasoo,

nateyameko tuuyame eemea.” ¹⁹ ¡Kiisi machiriame! ¿Ihtanakamera epeche nateyam-era maaena eemea, Riosi tepawetiachi toatiam-era oowewari, naatikosaoi, Riosi tepawekamera? ¿Ki puuu oowewaria epeche nateyamepua, Riosi tepawechi toatiamekapa? ²⁰ Riosi tepawetiae ahpo iintomo natewatamea, ki Riosi tepawetiachiche nayewaka chiiatepua. Yooma wa'a maaniame to'wetiamechi ahpo natewatai chiiamepua. ²¹ Puuu Riosi tiopachi ahpo nateyatata ahpo iintomochamea, ki tiopachiche ahpo natewataka chiiai chiiamekaitepua, Riosie ahpo natewatai chiiamepua, Riosiai wa'a yooremina kahtiamekopua tiopachio. ²² Tewekachi ahpo natewataka itapiti iintomo tuuyamea, Riosi yasirachi ahpo natewatai chiiamepua tiameo, wa'a ikisaopua tiame, wa'a Riosi yasirachi kahtiameopua tiame, Apoe Riosichi.

²³ ’Ai eeme iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoea tiame, kiisi aamo erakoa chaachapame eemea! Eemea oosa marikio, piiripi poanatakiameai, Riosiwichioo, yooma itapiti echitiame pahchiraopua, meenta pahchirachitiaopua, aanisioipua pahchiraoi, koomino pahchiraoipua tiameoio, ki e'waka mochitoame eemea epeche nateyameopua Riosi nuurario, i'ka te'ta kaaweruma masiteniamechitiaopua: tisia kaaweruma eneniame ahpo wahjachiopua, tesiwewa e'reniame aaata, te'ta Riosi nuurari iyorika yasitoname. I'kakamera yooraka mochimete eemea aamo wahjawichioo, kiisi wahjiame teewetoka. ²⁴ ¡Eemea ki mamachiriameai,

aaata neesetonariame eemea! Eemea ti'tijoerio, ihta nu'uti ki kaawe tiiamekoi tisia teripo chaachapamepua; nape eemea wa'a chaachapaio, epeche ki nu'uti ki kaawe nokayame eemea, Riosiwichoo.

²⁵ 'Ai eeme iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoea tiame, ki ahpo masitia nokayame! Eemea pehtori tisia ohchorewaemeka te'tiamepua. Aampache aamo papakoame eemea, nape aamo yooreminao tisia ohchorewaeme itipitekaopua, aamo ki kaawe nokaka ichikoriaeo, eemea tiameo, aamochewichio tahpitika erakoamepua yooma ihta itapitichio. ²⁶ Eeme pa'pariseroa, kiisi mamachiriame ti'tijoe: aamo yooreminakamera papakopapua pahchao, wa'atiao ma'chioi papakotiamē itipimapua. Wa'a tiiame papakotiamē enesaa eemea, yooma aamo yooraai ka'karuma enemapua waikao.

²⁷ 'Ai eeme iyoteri ti'tijoe, parisero ti'tijoe tiame, sewina erakoai chaachapame eemea ki kaawerumachi! Eeme wahjipame toaniachika te'tiame eemea aamo yooreminao, ma'chio peenia yooraka tosawetiame, nape yooreminao, tahpitika tiiamekaitepua pikakameo, oowera tisiwa eiwepua tiiame. ²⁸ Wa'a te'tiamekai yooreminao, ma'chio ka'karumaka te'tiamepua, nape aamo yooreminao pochikame kahtiaipua aamo wihkuariao, aamo na'ararioipua tiame.

²⁹ 'Ai eeme iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoeapua tiame, kiisi kaaweruma erakoai wa'a chaachapame eemea! Eemea wahjipame wetemajira wejayamepua, aaata Riosi nayewatuame meritioopua, kaawe

erakoamekapa. Wa'a te'tiameai eemea, tesawa yoraretupua me'yakao chaachapamepua chaachapao, nepe amochio ki wa'a erakoamekai.
³⁰ Ahkasioi eemea, chaachapamepua tiameo: "Teeme ehkoriami mochiriame enesaa, ki ku'imii teemea pu'ka Riosi nayewatura ko'yakao, pu'ka eerara wi'sutekao."
³¹ Nape wa'a chaachapaio eemea, pu'ka noonowiria Riosi ehkoriami nayewatura ko'yakame, pu'ka ojochiwarasisikameko tuuyamepua.
³² ¡Ki wa'achikosa nokayame eemeai, ehpiámikosaoi!

³³ ¡Eeme siinowi iikamepua! ¡Sayawe ti'tijoe! ¿Aamo newipamio maayame eemea Riosi aamo kokosamiachio, ki teesa tiiame aiwapiuameo?
³⁴ Pukaepa amochi uhjuremania, te'ta Riosichi simiyame nayewatura, te'ta ma'machiyamera masitekao, te'ta pepeneka ye'kamera, aamoo Riosichi oowe erapatemichiopua. Nape eemea pu'kaoio, ko'imerapua tiame ookapio; wahjachi pu'kaopua tiameo, kuruwichi chuhchaka ko'imerapua; epeche wahjachiopua pu'kao tiame, aamo napawikarichiamio, wepika kokosa aiwatemerri eemea, yomachi mochiwachiami wa'achi nokimeripua naanaritoka.
³⁵ Yooma pu'ka aamo ehkoriami ki kaawe noonowiriawichioo, yooma aamo ki kaawe noonowiriawchioopua tiameo, te'ta kokosari iintomeri Riosia amochio. Yooma eemea Riosie kokosapuamepua, Riosi na'nayewatura ko'yakamekapa, ehkoriami Aaweri taawechisi o'iniaopua, ahkasi Sakaria Werekia taanara taawechisi, pu'kao eemea, naasipa Riosi iyoriwachi Riosi tepawetiachi ihsioiopua.
³⁶ Neeea

i'ka kokosari Riosi iintomerio, ki nu'uti pichiwa chiiamenia, kiisi wa'atia itipimeripua kii iintokao, yooma aamo ki kaawe nokayamechiopua.

*Eesusia Eerusareniwichio nanaranipua
(Ruuka 13:34-35)*

³⁷ 'Ai muuu Eerusareni! Muuu Riosi na'nayewaturaо papaka ko'yakamea, aamokamera no'o uhjurekoipua, Riosi te'ta ka'karuma nayewaturaopua! Kehkinasa aamo na'poanarekame neeea aamo tatanao, nu'nunti pipilochitia no'o masatere koominarekaopua, aaata totori yeeyera ahpo tatana koominariachitia! Nape muuu Eerusarenia ohsotia aamo wa'inekamepua. ³⁸ Pukaepa wa'a te'terekamekapa eemea, aamo te'ta iyoriachi tiopaa, ooruchi itipimeripua. ³⁹ Aamo chaaniamenia tiameo, ki no'o tetewipuamekopua, ahkasi taawechi chaachapaniachio: "¡Nee, Riosi te'ta taamo Paamira Tijoetukamea, kaawechupena tamochi eename puuuapa!"

24

*Eesusi Eerusareni tiopao ru'mimio tuuria
(Marako 13:1-2; Ruuka 21:5-6)*

¹ Eesusi Eerusareni tiopachi machenaso nonoraka nokisinioiopa, teeme Eesusi masitewaraa tisia peenia tiiame peeniatewetiame tetewapa tiopa ka'kariwarao, chaachapasiai teemea:

—¡Néee! ¡Ne'neo achini yooraka tisia peeniatewetiamepua tiopaa!

² Nape Eesusia poanachi sewina tiame e'rapao, chaanekapua taamoo:

—Wa'a tiiame tiao ihjia, nape ihji wa'a tiiame aamo tetewaa ehpe, meeriamahkaopua taawechio, kiisi raampata itipimiitepuu tehte to'weraa. Yooma pihtuame itipimiitepuu ru'mikao.

I'ka wehjoari kajuyachi naaniatiwa
(Marako 13:3-23; Ruuka 21:7-24; 17:22-24)

³ Wa'a muuwarichi puuyaasaapua, Oorio roomosate e'enatiapua waikao. Teeme masiteraa wa'a yasipasoopua Eesusio, naaepaka iinatukekapua, piineri kahtioio:

—Paamiraa, wiiitu i'isaeri tiopachi taamo cheeriao, ¿achinitio wa'a ikimeri puuua? ¿Ihtana enetapua naania teerewaa, i'ka wehjoari kajuyachi aamo eenechi enamiachiopua?

⁴ Taamoo nehjiakapu Eesusia:

—Waika taawechiami mochikamea, yooma noochi paparakamea amochitia, tisia kaawe ahpo inatemetepua, ki aawata ahpo wisikuemichiopua. ⁵ Waika taawechiamio ki ookapi e'enamerikopua: “Neeepua Apoe Riosie Wera-tiame”, chaachapame. Wa'a chaachapakao puuua, ki ookapi ti'tijoeri wihkuemeripua, ti'tijoe, ooweru tiame. ⁶ Waika taawechiamopua tiameo, ki nu'uti nasiwaniame inamupuamepua ahkaoi. Nape wa'a teetoipopua pehjio, ki te'ta majapuamepua pehjio, ki te'ta kajuyachipuapua pehjio. ⁷ Piiripi ti'tijoeturia piirechi ti'tijoeturichi nasiwari mehtameripua. Piiripi yawichitunamechi nasiwasimeripua, ahpo soontarowae. Waika taawechiamio tisia

toorewi aiwapiuamepua, waikamio ihji wehjoari weechiamioi tiame, ahkaoi ki muenati noonomeripua. ⁸ Nape yooma i'ka ikiyoipua pehjio, pukeri o'icharichi enemapua tisia iinya tiame aiwapiachiopua, ki teesa kokosa tiiame aiwapiuachio.

⁹ 'Waika taawechiamio amochitia noochi parakameopua, tisia nekamuchepuame puuua, yomatiame i'ka wehjoarichi mochikameeopua; pu'kaopua chapisaoi tisia na'ara kokosa yorapuamepua, ahkasioi merinarekaopua. ¹⁰ Wa'a yoraniapa puuu noochi paparamea, ki ookapi noochi paparamea toimeripua, ahpo noochi pararao. Waikaopua, noochi paparamea nekamuchiamekapaopua, ki ookapi noriwi wenejimapua pu'kao. ¹¹ Waika taawechiamlopua tiameo, ki ookapi Riosi nayewatuame puuyamapua, kiisi pichiwa chaachapame Riosi pichitarirao, puuua wa'a chaachapaka wihkuekao, ki ookapi ti'tijoe ooweru tiameo, sewina erapatemapua. ¹² Pu'ka taawechiamioi, tisia muuweemapua tiameo, na'ara nokayameai, ahpo piirechi kaawe e'riameai, wekamapua ahpo piirechi kaawe e'riao. ¹³ Nape noochi wa'api teetokamea paparakao, kiisi sewina erapaka ahkasi kajuyachio, newipatepuamepua no'o Noono Riosieo. ¹⁴ Ihji kaaweruma tuuyewari Riosi ye'karichi simiyamea, yomachi wehjoarichi tuuwitopuamepua, ke'chu wa'a ikinioiopua, yomatiame i'ka wehjoarichi, nane'reka mochitopuamichiopua; waika enemer, i'ka wehjoari kajuyachiopua wa'asio.

¹⁵ 'Ehkoriами Riosi nayewatura Raanieriai,

itapiti eee tuuwame cheeriaipua iyotekao, wahka ihtorichio, itapiti tisia iinya tiiame werapuamekopua Riosi te'ta iyoriwachiopua, tiopachio. (Aaata i'ka iyoteri iyonamea, Raanieri cheereria pu'ka iinya tiiamechi simiyame iyotekao, ahkasi ikisopa nane'remapua pehjio, ihtanakoopua pu'ka iinya tiiame ahpo iyonariao.) ¹⁶ Waika wa'a tiame ikiyopaopua, pu'ka te'ta iinya tiiame te'ta Riosi iyoriwachi yachatiame naaniatiwariaopua, Uurea mochikamea ti'tijoeria, tisia majaka kaawichiami ujumeripapua waikao. ¹⁷ Te'pa karijampa ihsiamaea, ka'te tekimitiapua itapiti ma'chipamiaopua ahpo petechio, ohso kaawe wa'atia toisa ujumameripua. ¹⁸ Ahpo wasawachi nokayameai tekipanakao, ki ahpo ta'pechio e'enametioi teeremeripua, ahpo wisasoriwaoi ma'chipamiaopua. ¹⁹ ¡Ooweru petetiamea, kohja chuitiamea tiame pehjio, tisia tesiwa te'teremeripua waika taawechiamio! ²⁰ Pu'ka taawechiamio, yomatiame ti'tijoeri mochikamea, Riosichi itaka mochimetepua, ki tuuroi enemichiopua pu'ka kajuyachi taawechiamti ikinioiopua, resipuniame taawechioiopua. ²¹ Waika taawechi aiwaniamio, ki teesa kokosa tiiame aiwaniame teeremerikopua, ihta taawechioi naayachisi o'iniao, ka'chitia aiwatiamechitiaopua, neipamioipua ki iintumeriopua wa'a ikiniameopua aiwario. ²² Pu'ka aiwari ki ku've teewetesoopua Riosio, ki aawata newimeriaipua, nape Riosia pu'ka aiwario, ahpo uuriachi ti'tijoerio, ki tehpe teewetemeripua pu'kao, yooma ahpo uuriao,

apochi newipateka.

²³ 'Pukaepa wahka ihtoriachi ahjaka mochitoameopua, aamo chaaniamenia, aaata wa'amahka enasoo aamo chaanekao: ¡"Nee, i'wa kahti Riosie Weratiamea"!, ¡"Waamiami ihtonapua"!, aamo chaanesooiopua, ka'te pichikemitiamua pu'kao, wa'a chaachapoio.

²⁴ Aamo mochikachio e'enamiitepuu aaata ki pichiwa chaachapame, Riosie Weratiame ahpo teewaka. E'enamitepuu tiame, wisikuaka Riosi nayewatura ahpo teewaka, ki nu'unti peenia ihsixa nokimeripua tiame, ahkasi Riosi uriaoi wisikuemeripua.

²⁵ I'ka

aamo tuuyamenia, kaawe aamo neesetoka mochitomichiopua pukachio, ke'chu enapoiopua pu'kao,

²⁶ aaata aamo chaanesoo: "Nee, Riosie Weratiamea, waami ihsiamepua ki tijoeekachi", ka'te siimpamitiapua wa'ao; seenekachiooio aamo chaanesoopua aaatao:

"Nee, waami kahtipua yooremina", ka'te pichikemitiapua pu'kaoi.

²⁷ Ka'te pichikemitia pu'kao, no'o enameria yomatiame ma'chiame weeechi tetewiniame enameripua, kuhjipari tahjepakamechitia, cherayachisi o'inia ahkasi ariyachisi.

²⁸ Yooma pu'ka wa'a tiiame ikiwame no'o aamo chaaneriachitia teetoopapua, kihta toiyame enemapua wa'asio, no'o enameriopua wa'asiopua, oonori ruhjiame tetewapachitia eemea, wa'a po'ipu mukukamea erakopapua.

*Tijoe Tijoetukame eenechi enameri
(Marako 13:24-37; Ruuka 21:25-33; 17:26-30,
34-36)*

29 'Waika taawechiamio, neipa te'ta
 tisia aiwari u'matosoopua, ikanati taaa
 tukapasipamapua, meecharai choipameripua
 ahpo mechatajenao, so'poriai ruhjimeripua
 waikao tewekachi o'iniao; ahkasi tewekachi
 ohjoeme nanaarame utewariraai, chachapia
 noonoimapua majaka. 30 Waikao te'pa
 tewekachio, no'o Tijoe Tijoetukame
 enameriopua wa'asi, tisia naanieremeripua,
 tahpitika tiiame. Waikao yomatiame
 weeechi ti'tijoeturi ki Riosichi paparakamea,
 naarakomapua chaachapakao: "¡Ai teemea,
 kiisiki ahjameripua!", chaachapaka, no'o Tijoe
 Tijoetukameo ki nu'uti utewarieo tajitoame,
 toomarichi weritoka no'o tekioio. 31 Waikao
 weeechi tekisaapania, no'o ku'iwari ki ku'ita
 chiiame kusutenumanaria ahpo turupuchario,
 yomachi weeechi inamumichiopua, ahpoo
 yooma na'poapuamekoopua noochi upapua-
 chiopua, yooma te'ta noochi paparakameopua,
 pu'kao yooma no'owichio uuriaopua, yomatiame
 i'ka wehjoarichi naomina ohjoemeopua.

32 'Pahtemitia eemea, i'ka wauri echiwamechi
 simiyamechi nayewaniame, wa'achitarichio:
 Eemea i'ka wauri uuyoiopua sawatakao,
 nane'rema eemea amori asiyamekopapua
 paamunio. 33 Wa'achitia teeka no'o enamiachi
 taawechiopua, yooma i'ka no'o cheeria
 tetewapa ikiwameo, nane'remapua no'o Tijoe
 Tijoetukameo, tisia waapi ihtoamekopua wa'asi,
 ahpo petechi pakiwachi weeriamechitiakopua
 wa'asi. 34 Yooma ihji no'o aamo chaaneria
 ikipuameo, ikikache itipimapua, ke'chu wahjipo

i'ka no'o cheeria tetewikameopua, waika taawechiamio. ³⁵ Tewekaa weeea tiame kiterepamapua, nape yomatiamo ihji no'o aamo chaaneriaa, kiisi wa'atia itipimeripua, kiisi ikikao.

³⁶ 'I'ka wa'a tiiame ikimeriopua keenakoo, aawataai ki nane'riamepua pu'kao, ihta taawechioi ikipuameo, tewekachi ohjoemeai Riosi ku'iwari, kiisi nane'riamepua, neeeai tijoechitia nane'rewao, apoeche nane'riamepua pu'kao, te'pa tewekachi kahtiamemeche no'o Noono.

³⁷ 'Ehkoriami Nooe taawechiamichitia ikitiameka teeremerri no'o eenariwaa. ³⁸ Ke'chu i'ka weeechi si'riwa neeroiopua, natakeka mochitoriaipua tiameo, pu'ka taawechiami itapiti ta'iria pahkotaka, nenewiwa ta'iria pahkotaka tiame, ahkasi ehkoriami Nooeo, tisiwá ki nu'uti pawekakerachi pakiriochisi. ³⁹ Senawato yu'ki wawasora eenakaopua, yooma si'ripurepua. Wa'achitia no'o enamio taawechiopua, wa'achitia senawato enameripua; wa'a teeka enameri neeee, neee Tijoe Tijoetukamea. ⁴⁰ Pu'ka taawechio, ooka nokayachio, piiripi wa'api apechunapuamepua. ⁴¹ Ooka ooweru nokayamea tusuka, piiripi apechunapuamepua, toaka piireo.

⁴² 'Pukaepa ki nane'riapa achinitio no'o enamericopapua, no'o aamo Paamiraopua, ka'te kochika mochitomitia eemea no'o enamiao. ⁴³ Eemea inataka keepusaomua i'kao: Aaata kariwaemeraa, nane'riame enesaa ahpo ichikopuao, ki kochika yasimii puuua, te'ta taawechi ahpo ichikuepuachiopua. ⁴⁴ Pukaepa eemea

ka'te kochika mochitomitiapua, i'ka no'o Tijoe Tijoetukame eenoiopua, neeee, senawato enam-erikaitenia.

*Kaaweruma seekaerewa, ki kaaweruma seekaerewa tiame
(Ruuka 12:41-48)*

⁴⁵ Wa'a cheesaapua Eesusia, eee taamo chaanekapua:

—¿Aatanakamera ohjoare te'ta kaaweruma seekaerewaa? Kaaweruma seekaerewaa ihjipua: aaata teekorae toitiame ahpo ta'pechi neesetomichio, kaawe koi'teka yasitokamepua ahpo teeko ta'pechio, yooma kaawe yooraka yasitokameopua, ahpo teeko weweripateriao ahpo ta'pechi, ahkasi ahpo teeko eenachisi. ⁴⁶ Waikaopua, ihji Teekoraa eenechi eenasaapa, tísia kaawe yoramapua pu'kao, ahpo ta'pechio tísia kaawe neesetoka yasitoriopua pu'kao. ⁴⁷ Puuu teekoraa, kaawe neesetokame enesoopua ahpo ta'pechio, ¿ki epeche tiiame tehki kiatarepua neesetomichioo, ahkasioi yooma ahpo iinuewachiopua? ⁴⁸ Nape pu'ka neesetoame ahpo toariao, na'ara iïntokame enesoopua ahpo ta'pechio, ⁴⁹ wepikame enesoopua ahpo ta'pechi weweripakameo, oowera yasaka koaka nawajikame enesoopua, ⁵⁰ teekoraa senawato enasaa, tísia kokosa yoramapua pu'kao. ⁵¹ Wa'achi yorameri Riosiai aaatao, ki ahpo chilia e'waka yasitosoo. Poanatamapua pu'kao, ki ahpo chokichi yasitomichiopua pu'kao, tísia aiwaniachi ipamapua pu'kao,

ki teesa naarakoniachi, tahpitika cheeniachi taameraopua ki'supakaopua, tisia aiwakao.

25

Oosa mariki kutewe wa'achitaka nayewaniame

¹ Waikao Eesusia, pu'ka ooka seekaerewachi simiyame wa'achitari naewaka kajusaapua, oosa mariki kutewechi simiyame, wa'achitarichi o'inekapua taamo naewekao, eee cheekao:

—Nee, no'o Noono tewekachi kahtiamē ye'karichi muimeria, kaawe ahpo katewetiamē mochitomeripua no'o eenachisi puuyekao, aaata nenewiwachi noonowitiachitia. No'o keepumitiao i'ka wa'achitarichi no'o chanimiao, i'ka eee tiiameo: Piie taawechio, oosa mariki kutewe eneriataipua, muuwaeme napawiriachi nenewipuachio. Wa'a nenewiwachio puuu oosa mariki kutewe, neewimeri natepamerikataipua tahjetokao.

² Puuu oosa mariki kutewe mariki puuua, ki ne'niame eneriataipua ahpo ikitariao, nape mariki puuu oosa mariki kutewe, kaawe ijinatame eneriataipua ahpo ikitariao.

³ Ihji mariki ki ahpo a'chi ikimia inatakamea, ki soparamē i'toriataipua aasieteo,

ahpo tahjewa to'emiaoopua.

⁴ Nape piire mariki kutewe ki kochika te'terekamea ahpo tahjetomiao, u'matoame soparamē i'toriatapua ahpo ahjae tahjemia aasieterao.

⁵ Nape wa'a neewimeri puuyeka mochinioio, tehpe eenepakopa neewimerio, kokochipariataipua

ki anachapakapa kochirewao.

⁶ Nape naasipa tukaoopua, sisinapuretiatapua

tahjera tahjemichiopua, eee cheeka: “¡Née, wa'a ihtonaa neewimeriapaaa! ¡Tahjetoka natepasaaa!”⁷ Waikaopu yooma puuu kutewe, mochisiriatiapua waikao yooma ahpo tahjetomia tajenatemia.⁸ Nape puuu mariki kutewe ki ahpo ikimia inatakamea, yooma soopasaapua ahpo tahjetoa aasieterao, chaachapariatiapua ahpo wahjachi mariki kutewe, ahpo ikipua inatakameopua: “Eemea, taamo rewemitia ku'witaoi aasiete, amori choipatiameka teeme taamo tahjetao, wakipamekapua wa'asi aasietera.”⁹ Nape puuua kutewe aasiete i'toamea pehji, chaachapariatiapua pu'kao: “Ka'i, ki aamo kiama teemea. Aamo kiasaa teemea, ki ijinueka itipimeri teemeai. Tarimitia eemea ohso kaawe.”¹⁰ Nape pu'ka kutewe aasiete tarimia siimparioiopua, puuu kutewe ahsepari aasiete i'tokamea, ahjama muiriatapua neewimiachio, pahkochi. Pu'ka ahjama muisoopua neewimeria, yeeteparetiatiapua muiwachio.¹¹ Puuu kutewe aasiete tarimia siimpakame e'enasaapa, chaachapaka sisinamuriataipua muirachio: “¡Taamo paamiraaa, taamo wahjonesaaa, muinariame teemeee!”¹² Nape apoe neewimeria nehjiariatiapua pu'kao: “¡Ka'i eemea! ¡Kiisi aamo machiyamenia aamoo!”

¹³ Eesusia kajusaapa i'ka wa'achitarichi naewakao, taamo chaanekapua ahpo masitewao:

—Pukaepa eemea kaawe aamo neesetopua-pua, no'o enamiachi taawechisiopua, no'oo senawato enamerikopapua.

Teekora tomiwara wa'achitarichi nayewatiame

¹⁴ Pu'ka oosa mariki kutewe noonowiria nayewasaopua, teekora iintoria ahpo tomiwae, wa'achitarichi taamo nayewekapua eee cheeka:

—No'o enamiaa i'ka wa'achitarichitia teere-meripua. Piie taawe aaata teekoraa, aaata ahpo tekipanatia ahpo toomi tekipanamichio toowesa simiriataipua wahka, seenu weeechi.

¹⁵ 'Piiripi pu'ka toomi tekipanamerio, mariki miiri apoche o'ro toomi ki'yariataipua. Piireopua pu'kao, ooka miiri. Piirechi pehjiopua tiameo, piire miiri toomi tooweriatapua pu'kao. Ihji toomi kiatamea, yoomahka tekipanaka muuepumichio eneriataipua, ahkasi ahpo ye'kachisiopua pipiripio. ¹⁶ Waikaopu mariki miiri apoche o'ro toomi kiatamea, oosa mariki miiri iintapariataipua pu'kao, tekipanakao. ¹⁷ Puuu ooka miiri apoche o'ro kiatamea, naao miiri iintapariataipua pu'ka toomio, wa'achitia ooka miiri yowiteriatapua ahpo teekoo. ¹⁸ Nape piie miiri apoche o'ro toomi kiatamea, kihta muuwepuriatapua, oowera wa'amiahka majisa yasariatapua pu'ka toomio.

¹⁹ 'Tehpe neipamio teekora enasaapa, ne'neriatapua i'ka noonowiriaopua ahpo toomiwaeo, kehkisa ahpo yowika machenariaopua ahpo toomiwaeo. ²⁰ Waikao mariki miiri tooetiamea, pahcha naaepakaopua ahpo teekoo, chaaneriatapua pu'kao: “Íya, i'wa maani aamo toomiwaa mariki miiri, i'wachi maaniamepua tiameo, mariki miiri toomi no'o yowiteria tekipanakao.” ²¹ Waikao

apoe teekoraa chaaneriatapua pu'kao:
 "Kaawe iintokame muuua no'o tekipanakiaa,
 kaawechupena aamochi oowe e'rere neeee.
 Kaawe tekipanatekamemua no'o toomiwao,
 wa'a aamo iiintoriawichioonia, epeche weruma
 aamo kiamaania tehkio. Kaawe e'ramitia muuua
 noochio, wa'achi erameri neeeeai amochio."

²² Ehjepa neipao, wa'achi eenariatapu ahpo
 teekoe ooka miiri tooetiamekai toomi. Puuua
 wa'achi eenakaopua chaaneriatapua ahpo
 teekoo: "Paamira, i'wa maani ooka miiri toomi,
 aamoo no'o tooeria tekipanamichioo. I'wachi
 maanipua tiame ooka miiri, aamo toomiwae
 yowiteria tekipanakao." ²³ Pu'kao teekoraa
 chaaneriatapua: "Tisia kaawe iintokamemua
 tiameo, kaawechupena kaawe iintorenia
 aamochi e'rarenia. Kaawe neesetoremua no'o
 toomiwao, wa'a aamo iiintoriawichioo neeee,
 ehpeche epeche tiiame aamo toowemania
 yowitemichioo. Kaawe e'ramitia muuuai
 noochio, neeeeai wa'achitia e'ramepua amochio."

²⁴ Waikaopu piie miiri toomi toowetiamea,
 ahpo teeko naaepakao, chaaneriatapua
 pu'kao: "Paamira, i'wa maani piie miiri aamo
 no'o tooweriaa. Neeea nane'riamekapa ki
 cheriwiamekopua ki kaawe machenatioo, aamo
 majawekania, aamoo ki echakamekaio, muuu
 i'ipamekopua, aamoo oritiameo ki ekasuwakai
 ekasuwatiame uuyamekopa. ²⁵ Pukaepania
 aamo toomiwao, kihta muuwepukania, wehtere
 majika katewekania ohso kaawe. Pukaepa
 wa'api kehki aamo no'rawenania toomio, i'wa
 maanipua wa'api kehki." ²⁶ Nape teekoraa

wa'a iintoriopua pu'kao, chaaneriatapua pu'kao: "Kiisi kaawe iintokamemua, oowera nahsinaka yasakamemua, kihta yooraka pu'ka toomio, itapiti muuetekao. ²⁷ Muuwejerame e'rakame enesaamua pu'ka toomio, toomi yowiteniachi toamii muuua, pu'ka toomio ehpe taawechi no'o eenoiopua, yowika manimichiopua paikapioi, paikapioi yowikame no'o teimichiopua eenioi." ²⁸ Wa'a chaanesapa teekoraa, ahpo tekipanatiameoopua chaaneriatapua pu'kao: "U'yemitiapua pu'kao pu'ka piie miiri no'o ki'yaria toomio, naatikamera kiamitiapua pu'kao, oosa mariki miiri muuwepukamera tekipanaka. ²⁹ Wa'achitia Riosichi tekipanameai, epeche kaawe iintokamea Riosie ahpo oowetiao yorajera, epeche kaawe yorapuamepua wi'suamesi; nepe kiisi yoorakamea Riosi ahpo ooweria teesaoi Riosi nakiya yorajerawao, teesaoi ahpo oowe e'rеретиа wekatemapua, kihta yoranarekapapua Riosi tehkirao. ³⁰ Waikao Riosia pu'kao, ki apochi teerenarekopaopua apochi tekipanakao, pu'kao, tukapachi ipamapua pu'kao, wa'ao te'ta naarakoniachi, tisia kokosa tiiame aiwaniachi, wa'ao tisia aiwakao, ma'chi cheeniachi taamerao ki'supaka."

Yomatiame wehjoarichi ti'tijoeri katewewa

³¹ Waikao Eesusia teekora ahpo tomiwae iintoria kajusaapua, wa'achitarichi naewakao, i'ka wehjoarichi mochiniame katewerichi simiyame, taamo nayewekapua wa'achitarichio, eee cheeka:

—Neee Tijoe Tijoetukame een aio, norikame tajitoka enamerinia, no'o tewekachi ku'iwari ahjama; wa'a teetoka enamerinia, no'o ye'karichi yasipamiao wa'asi. No'o ye'karichio, tahpitika teeremeripua wa'ao, te'ta peenia tiiario. ³² Waika taawechionia, yoomatiame wehjoarichi mochikame ti'tijoe ooweruo tiameo, no'o kahtiachi upanuremania pu'kao, yooma ahpo nonowiriaopua, katewepuawichiopua. Waikaonia Tijoe Tijoetukamea, ti'tijoe ooweruopua tiameo, poanatamania pu'kao, aaata tepuyamechitia po'wao, poanatamechitia chiiwachio. ³³ Waikaonia pu'ka po'wachitia no'o poanatariao, no'o ahjamina mochiwama neeee. Pu'ka chiiwachitia no'o poanatariaopua ti'tijoe ooweruopua tiameo, no'o oweminakamera iintapamania pu'kao. ³⁴ Waika wa'a iintosaania, no'o ahjamina mochiwariao chaanemania pu'kao: "Yooma eeme no'o Noonochi piipakamea, no'o Noono ye'karichi mochimeripua, no'o kahtiachi ahjama. Ihji no'o ahjama aamo mochimiaa, ke'chu naayachikoi o'inia eratiamepua no'o Noonoeo, waika o'inia aamowichio nuuteweniame. ³⁵ I'ka no'o wa'a iintomiaopua aamo no'o ahjama mochimiao, no'o chorooi eeme ko'koteriawichiopua; no'o paramukoioopua no'o nerojiteriopa; no'o pooechi ihtoio aamo ta'pechi no'o asipuriopa, no'oo aamoo, kaawe noonowiriopua pu'kao; ³⁶ no'oo wisasori nakiyoio, no'o ki'yariopua pu'kao; no'o kokorioioopua, no'o ne'nemia e'enariopua aamoo; no'o perekarichi kahtioio, wa'achi e'enariopua aamoo, no'o ne'nemia." ³⁷ Waikao no'o ahjamina

ajawariaa, chaachapamapua: “Nape Paamira, ¿achinitio wa'a noonowikame teemea, aamo chorooio aamo ko'koteriao, aamo paramoi nerojiterioio? ³⁸ ¿Achinitio aamo kaawe yoorakame teemea taamo ta'pechi i'tokao? ¿Achinitio aamo ku'ikame teemea, ki aamo wakiraekoio ki'yakao? ³⁹ ¿Achinitio siimpakame teemea aamo ne'nemia kokorioio? ¿Achinitio aamo ne'nekame teemea aamo karichi kahtioio?” ⁴⁰ Waikao neeee Yawichichitiao, nehjiamapua: “¿Ki no'okosa ku'ikai iikame eemea, aaata no'o poponichitia tetewao no'o pipinichitia tetewaopua tiame, tesawa te'terioio aamo ku'irioiopua?”

⁴¹ 'Waikao no'o owenamina ajakameopua chaanemania pu'kao: “Eemea se'wimitapua noochio, eemea Riosieo, te'ta kokosarichi uhjurapuamepua, te'ta aiwaniachi na'ie tatae, kiisii seenampa choipachi na'i, Satanasi ipapuachi na'itiachi, wa'a aiwatepuachi pu'kao yooma ahpo ku'iwari ahjama. ⁴² Wa'a yorapuame eemea no'o chorooio, kiisi ko'kotekamea, no'oo tisia paramoio, kiisi nerojitekameo; ⁴³ no'o ki machiwachi oiyoio, kiisi no'o asipuriopua aamo ta'pechio; no'o wisasori nakiyoio kiisi no'o ki'yariopa; no'o kokorioiopua kiisi no'o neestoriopa, no'o karichi kahtioio kiisi e'nariopa no'o ne'nemiao.” ⁴⁴ Waikao no'o owenamina ajakamea chaachapamapua: “Nape teemea Paamira, ¿achinitio aamo tetewikame teemea chorowameo, paramuameoio, ki machiwame oiyoio, wisasorioi nakiyoio, kokoriameoi po'yoio, karichi kahtioiopua tiameo? ¿Achinitio ki aamo

ku'ire teemea?" ⁴⁵ Nape neeee Yawichichitia kahtiaio, aamo chaanemapua: "¿Ki nane'riame eemea aaata tesiwa te'tioio ki ku'irioo, ki nane'riame eemea no'okamera ki ku'irioo?" ⁴⁶ Wa'a teesoo no'o owemina poanatatiamea, riisaka aiwaniachi uumpamapua, ki wahjika aiwaniachi; puuu no'o ahjamina poanatatiamea, ki wahjiame ahjaniachi itipimapua.

26

*Eesusi noriwi chapipua ahpo katewewa
(Marako 14:1-2; Ruuka 22:1-2; Waani 11:45-53)*

¹ Neipa yooma pu'ka taamo cheesaapa Eesusia, taamo chaanekapua ahpo masitewao:

² —Nane'riame eemea ooka taawe toiyamekopua wa'asio, Semejenato pahko enemiachio. Wa'a pahkochi neee Tijoe Tijoetukamea, kurusichi meripuamenia, nanaaramechi ki'yaka.

³ Pu'ka taawechiami ne'neseriosi pa'pamiratuamea, Uurio pirenaturi o'ochetiamea tiame, Kaija te'ta neeseriosi paamiratuame kahtiachi napawiriaipua, te'ta weruma tiopachi. ⁴ Ihjia Eesusi ahpo chapipua katewemia napawiriaipua, a'chikoi yooraka meripuaichiopua, wistuka. ⁵ Puuua ahpo katewekao chaachapariapua:

—Nape pahkokokoio ki chapima teemea pehjio, ki tahpitika noonoimichiopua pu'ka na'naritoao nenekaka.

*Oowitiame, Eesusi peeniajuwa to'wekame tarachi
 (Marako 14:3-9; Waani 12:1-8)*

⁶ Eesusi Wetania ihsioio Siimoni reperaeme teewataniame ta'perachio, ⁷ wa'a eenaka piiripi oowitiame sewajuya i'tokao, puuua piire riimeta pochikame u'pariapua pu'kao, tísia nateyame. Ihji oowitiamea wa'a enasa, meesa chokichi kahtioipua Eesusio, moochi to'wepakapua ahpo sewajuya u'pariaopua. ⁸ Teemea wa'a iintokame tetewapao, kiisi kaawe erakokao, taamo chaachapaka teemea:

—¿Achinikai ihji oowitiamea na'atanipua pu'ka sewajuya, tísia nateyameoiopua?

⁹ ¿Ki ookapi toomichi nehjime teeeriaipua ohso kaaweo, kihta ko'kome tiamekoopua ihkokepuuaichio?

¹⁰ Nape Eesusia inamuriapaopua taamo chaachapao, taamo chaanekapua:

—¿Achinikai wa'a aamo chaachapani eemea i'ka oowitiame wa'a ihsiametetewikapao? Ihji oowitiame noochi iintoriaa, káátisia kaawe iintotiamepua. ¹¹ Kooamewichio tesawa te'tiamea, senepi taawechi tetewimeri eemea pu'ka ku'ipuawichioo, nape no'oo ki senepi taawechi tetewimeri eemea. ¹² Ihji sewajuya no'o to'wetiamea, no'o weerewa kateweka ihsitiame puuua, ke'chu no'o mukuyoio, no'o weerewa ki iinyajuwa ujuremichiopua. ¹³ Pichiwa chiiamenia i'kao, ihji oowitiae no'o yoorariaa, ahkasi wahka ihtoriachi i'ka Riosi kaaweruma tuuyewari nayewatuniachisi, nayewapuame ihji oowitiamea, inatepasikao.

*Uurasi noriwi iintoria Eesusi
(Marako 14:10-11; Ruuka 22:3-6)*

¹⁴ Waika taawechiamio piiripi taamo Eesusi oosa mariki aampa ooka masiteraraa, Uurasi Ihkarióte tewaniame masiteraa, ne'neseriosi pa'pamiratuamechi simiriaipua. ¹⁵ Pu'kao chaaneriaapua wa'a eenakao:

—¿Ihkina no'o kiatare eemea Eesusi no'o amochi nejisoo?

Aapoeopua chaachapariapua:

—Ahkasi piie weerewa aampa oosa mariki tataparasi toomi.

¹⁶ Waikaopua, pu'ka toomi ahpo kiatiachisi wa'anao, o'ineria Uurasia i'yakao, aachin teeka noriwi nehjimiaopua Eesusio.

*Taamo Paamira Aari Koi'wa ko'karia
(Marako 14:12-25; Ruuka 22:7-23; Waani 13:21-30; 1 Koorintio 11:23-26)*

¹⁷ Pahcha taawechi pahkochio ki rewaruraeme koi'wachiopua paanio, teeme masiteraa, iinatukekapua Eesusio:

—¿Akana aamo yorakejeranimua Semejenato koi'wariopua?

¹⁸ Wa'a taamo chaanesoopua puuua, taamo chaanekapua:

—I'ka muuwarichi siimpamitia eemea i'ka ti-joe ta'perachi, pu'ka wa'a ta'peemeo chaanemitiapua: “Taamo Masitariaa, eee aamo chaanemichio taamo uhjurakapua: Waapi toinapua no'o kiteremiachio; wa'ami simiyamekane aamo ta'pechi, Semejenato koi'wari ko'komiaopua, yooma no'o masitera ahjama.”

19 Wa'a chaanetiapa teeme masiteraa, wa'a siimpatiapua waikao. Wa'a e'enasaopua teemea, yooma iiintokapua chaaneretiao, wa'a yoratiapu kooameai.

20 Ehjepami aari enasaapa Eesusia, meesamina yasipakapua, yooma taamo ahjamaopua, oosa mariki aampa ooka masitera. **21** Wa'a koaka mochinoio, taamo chaanekapua Eesusia:

—Aaata i'wa mochikamea teeme, no'o noriwi nehjimeripua.

22 Waikao teeme masiteraa, tisia yuuwesipatiapua. Wa'a chiipao teemea yoomahka pipiripio, iinatuketiapua:

—¿Paamira, aatana ohjoare puuua, neekosa?
—chaachapatiapua.

23 Neipa yooma wa'a chaachapatioopua, nehjiaka Eesusia:

—Aaata piirepua, taamo ahjama ichuyame.

24 Neee Tijoe Tijoetukamea, wa'a yooraka noriwi nehjipuamepua, Ehkorihami Iyoterichio, wa'a chiipoa, nape jai puuua, aaata wa'a iiintokamea! Epeche kaawe eneriaipua, ki naawakame enesa.

25 Eesusia, Uurasi ahpo noriwi ihsiamie iinatukekoipua cheeka:

—Paamira, ¿neee ohjoarepua?

—Wa'a chiame muuua —chaanekapua Eesusia.

26 Waikao koi'oiopua pehjio Eesusia, piiripi paani uusa chi'wanasao, cheriwema ki'yakapua ahpo Noono. Wa'a iintosaapua, chaanekapua taamoo:

—Ihji paania no'o weerekapua. Eemea yoomahka eeme pipiripio, chi'watiaame ko'komeripua.

²⁷ Wa'a ikisaopua, itapiti iijiwari uusaopua piie paasoo, cheriwema ki'yakapua tiame ahpo Noono, wa'a iiintosaopua, chaanekapua taamoo:

—I'ka, paasochi maaniameo, yoomahka pipiripi ijimeri eemea i'kao. ²⁸ Ihji paasochi maaniamea, no'o eera puuua. I'ka eeraeo, weemera kateperi ti'tijoeri ahjama no'o yahchapua, yooma ti'tijoeri tatakoririao, cheriwepuamewichio no'o wi'sumeri.

²⁹ Eesusia, simiteka taamo tuuyekao, cheekapua:

—Neeeaa aamo chaanenapua, ki oosa no'o iijimio tuunania, i'ka uuwa neeroraopua, ahkasi no'o Noono ye'karichi, taamo mochipachisiopua. Ahkasi waika enemapua, eenechi aamo ahjama iijimiaopua, i'ka panijuwari neeroraopua.

*Eesusia Peero ahpo ka'itamo tuuna
(Marako 14:26-31; Ruuka 22:31-34; Waani 13:36-38)*

³⁰ Neipao, wiikari wikitasaopua, teewi siimpatiapua waikao, Oorio Roomosachi. ³¹ Wa'ao Eesusia, taamo chaanekapua ahpo masiterao:

—Eemea ehpe tukao, yooma eeme no'o toimeripua. Ehkoriami Iyoterichio, eee chiiamekopua: “Tepuyamea meripuamepua, tepuniamea, chi'ripameripua.” ³² Nape neeeeaa eenechi meritiai ahjasaapa, Arikea weeechi sii-mania ke'chu wa'a aamo e'enoi no'o ne'nemiao.

³³ Peeroa chaanekapua waikao:

—Yoomahka aamo toitarepua naape neeeeaa ka'i; kiisi aamo toimania.

³⁴ Wa'a chiiopua Peeroo, chaanekapua Eesusia:

—Pichiwa chiiame neeee ahpe wa'api tukawarichio, ke'chu totojowira kusuyoio, paisa no'o ka'itamerimua.

³⁵ Nape wa'a chaanetiai Peeroa, nehjiakapua:

—Kiisi wihtuka chaaninia pu'kao, mukimi-aiopua aamowichioo, kiisi aamo toimania.

Wahjachi masiteraa, wa'achi chaachapatia-pua.

Eesusia E'semaní tewekachi ahpo Noonoma, nayewatiame

(Marako 14:32-42; Ruuka 22:39-46)

³⁶ Ehjepao Eesusia masitera ahjamao, E'semaní tewaniachi e'enatiapua. Wa'a asisaapua Eesusia, taamo chaanekapua ahpo masiterao:

—I'wa itipimitia eemea ku'itapio. Waami sim-inania ku'itapio, no'o Noono ahjama nayewamia te'pa kahtiameo.

³⁷ Wa'a cheesaopua, waanami akipakapua teesa, Peero yeeka, na'pa Sewereo tatanara tiame. Wa'ao Eesusia, tísia iiyana erapakaopua, ³⁸ chaanekapua ahpo yeetoriao:

—Neee ahpeo, tísia yuuwesiamepua, ahkasi mukime eraniame iikachio. I'wa no'o puuyemita eemea pehjio, ne'neka mochika.

³⁹ Wa'a cheesaopua epeche teesa waanami enepasaapua, wehchisi koomorasipakaopua, chaanekapua ahpo Noonoo tewekachi kahtiameo:

—No'nooo, no'o sewina teeremia enesaamua, i'ka aamo iintomia noochi tísia yuuwesiao, no'o se'wipuaoiopua. Nape ki no'okamera e'rachitia iintojeraninia aamoo, aamo e'rachikamera.

40 Ehjepao Eesusia, taamo ahpo masitera toariachi eenao, kokochiame tewakapua taamoo. Wa'a te'tereriopa taamoo, chaanekapua pu'ka Peeroo:

—¿Ku'itapioi ki ne'neka mochime erakona eemea? **41** Pusakame moochíii, neesetowa itaka Riosichio, ki aamo ahsemichiopua na'arario. ¿Ki nane'rena eemea kaaweruma erakoao, senawato ki kaawerumachi wichitariaio, weere-wao ki anachamekopu moochi inatarichi eraniameo?

42 Eesusia, oosa simiyachi simisaapua ahpo Noonoma nayewamiao, chaaneka nayewekapua:

—No'noo, ki teeresoo no'o se'winapua i'ka tísia no'o aiwa yuuwesiao, aamo e'rachitia iiintopuapua, ki no'okamera e'rachitia.

43 Eenechi oosa simiyachi eenaka ne'nioio, kokochiame taamo tewakapua. Teemea pui-chio, kiisi ne'neme erakoamekapua kokochinaria. **44** Wa'a te'tiame toisaapao, eenechi siinkapua ahpo Noono ahjama nayewamia, paisa simiyachikapua wa'asio. Waikaoi Eesusia, wa'api cheeka nayewekapua ahpo Noonoo. **45** Eenechi eenaiopua wa'asio taamo pe'tiachio, taamo chaanekapua:

—¿Iiweta kokochina eemea pehji? ¿Tísia reresipakame eemea? Ne'neka mochikaa, asikame neeeapa, Tijoe Tijoetukameapa, nanaaramechi kiapuachiopua, ichipukao. **46** Mochisíka wa'ási. Wa'a ihtoamepa no'o noriwi nanaaramechi kiameria.

Eesusi chapiniame
(Marako 14:43-50; Ruuka 22:47-53; Waani 18:2-11)

⁴⁷ Iiweta wa'a chiooi Eesusio, Uurasia piiripi taamo oosa mariki aampa ooka masiteraa, taamo mochikachi asikapua, muuwaeme yeeka soontaro. Ihji ahjama e'nakamea, nasimacheta makoka e'enakamekapua; puuu wahjachia, kuuu ahjae wewepuame. Yooma ihjia, ne'neseriosi paamiratuame uhjurariamekapua, i'isaeri o'ochetiame pirenaturi tewaniame tiame. ⁴⁸ Uurasia noriwi nehjiakaopua Eesusio, chaanekame eneriapua soontaroo:

—Aaata no'o chuchuya, puuu enemapua chapipuamea.

⁴⁹ Pukaepa Uurasia Eesusichi asikao,
 —Kúíraaa, Masitari! —chaanekaopua Eesusio.

Wa'a chaaneka Eesusio, chuchukapua.
⁵⁰ Waikao Eesusia wa'a yoratiapao, chaanekapua Uurasio:

—¿Ihtana e'raka ihsiamemua?, no'o kaawe uuyaa. Ikanati iintosa naaju, aamo iintomia eenariao.

Wa'a cheesoche Eesusio, soontaro i'tomeria, naaepaka chapisa i'tokapua.

⁵¹ Nape Eesusi chapinioio piiripi teeme Eesusi ahjama ohjoamea, ikanati ahpo nasimacheta ma'chipasapao, nakachi meteka tehpunekapua nahkarao, piiripi pu'ka te'ta ne'neseriosi weripateriaopua. ⁵² Nape Eesusia wa'a iintokopa pu'kao, chaanekapua pu'kao:

—Ka'te wa'a iinto muuua. Yaapiti katewesa muuua pu'ka aamo merimachetao. ¿Ki nane'renakosa muuua ki wa'a ihsimerikopua? ¿Ki nane'riame muuua merimachetae ko'yameo, merimachetae meriniamekoopua tiame? ⁵³ ¿Ki nane'riame muuua no'o nehpurewa itanesoopua no'o Noonoo, u'matoame piie miiri Riosi ku'iwari no'o uhjuremiikoopua, no'o nehpupamichioopua pu'kao? ⁵⁴ Nape wa'a no'o iintosoopua, ¿achini ikitapu Ehkoriami Iyoterichi chiia, no'o Noono tewekachi kahtiamoeopua, ikipo tuuria?

⁵⁵ Waikao wa'a chaaneka terisaopua merimachetae metekameopua, Eesusia chaanekapua ahpo chapimia e'enakameo:

—¿Achini iikai eemea kuuu wewera makoka enapamepua, nasiwaniame maacheta makokaopua tiame, aaata ki nu'uti na'ara iintokamechitia chapimiao? ¿Ki senepi taawechi no'o tetewikame eeme tiopachi masitiame? ¿Achinikai ki wa'a no'o chapika eemea? ⁵⁶ Nape eemea, wa'a noonoimeripua noochio, pu'ka Ehkoriami Iyoterichi chiiiao, pichiwa machenamichiopua, ehkoriami Riosi nayewatura, chaachapariao.

Wa'a o'inia Eesusi chapitiachio, piineri toaka teemea, yooma ujumatiapua.

*Eesusia te'ta muuwaeme napawitiachi
(Marako 14:53-65; Ruuka 22:54-55, 63-71;
Waani 18:12-14, 19-24)*

⁵⁷ Wa'a chapisa Eesusia Kaija peereimia napawiniachi i'toretiapua, ne'neseriosi te'ta

paamiratuamechi. Wa'a weruma yoorem-inia napawiniachio, wa'a napawiriapua, iyoteri ti'tijoe, o'ochetiamē tewaniame pirenaturi tiame, Eesusi chapitiame katewemiatapua, puuyeka.
⁵⁸ Peerochea waikao, piineri na'naritoriapua neipa, ahkasi ne'neseriosi te'ta paamiratuame ta'perachi. Wa'a ta'pechi pakisaapua, tiopachi ne'nesetoame ajakachi weripakapua ne'neka, nane'renariapa puuua, aachin teeremerikopua Eesusichio.

⁵⁹ Yooma neeseriosi pa'pamuratuamea, oo-chetiamē pirenaturi tewaniamea tiame, te'ta weruma napawiwachi napawikamea, Eesusi meripuamesi wenejiwa i'yaipua. ⁶⁰ Nape Eesusia ki ookapi itapiti wenejika e'enatiaipua, kihta na'arari teitiapua, yooma wistuki chaachapari-apua. Nape wa'asi neipaopua wa'ao, ooka e'enakapua wenejiame, ⁶¹ puuua chaachapaka-pua:

—I'ka tijoeo teemea, i'ka chiiame inamukapua: “Neeea i'ka tiopa ru'minakaio, paika taawechi weramania eenechi.”

⁶² Waikaopu te'ta paamiratuamea neeseriosi, werisika iinatukekapua Eesusio:

—¿Kihta nehjianimua pu'kao, ki nu'uti na'arario tuuka wenejiniae?

⁶³ Nape Eesusia ihchi itipikapua. Waikao te'ta neeseriosi paamiratuamea, chaanekapua Eesusio:

—Pichiwa Riosi ahjamechi pichiwataka nehji-apuapua, ¿pichiwa Riosi Taanarakosa muuua, Riosie Weratiame?

⁶⁴ Eesusia waikao cheekapua:

—Eje'e, wa'atepua, te'ta aamo chiiachitia. Neeea aamo chaanemapua tiameo: No'oo Tijoe Tijoetukameo, tewekachi kahtiamē no'o tetewipuawite neeea, te'ta no'o Noono yawichituwa yasirachi ahjamina kahtiamē, ki nu'uti utewarieka yawichituame. Wa'a o'iniao no'oo toomarichi weritoka eename tetewipuameopua.

⁶⁵ Wa'a chiiame inamukapa Eesusio, waikaopu te'ta ne'neseriosia tisia nekakao, ahpo si'panakapua wisasoriwao. Wa'a iintosaapua, chaanekapua yooma wa'a napawikameopua:

—;Ihji tijoe chiiaa, tisia na'araripua Riosichoo! ¿Aatia aaata nakita teeme, epeche pichiwatameri? Eeme wa'api inamukameopua wa'asio, Riosio, tisia na'ariamekopua. Waikao te'ta neeseriosia yooma ahpo ahjama napawikameo, iinatukekapua chaanekao:

⁶⁶ —¿Achina erakoame eemea pu'ka chiiao?
¿Ihtana yorapua erakoame eemea pu'ka?

Waikao wa'a napawikame iinatuketiamea, chaachapakapua:

—;Merisáaa! ;Merisáaa! ;Riosi tisia na'ariame puuuaaa!

⁶⁷ Waikao ookapi weruma napawitiachi mochikamea, Eesusi weeriachi e'enapaka akachupiapua, nanarichi. Wahjachia teesa wepakao, chaachapapua iinatukekao:

⁶⁸ —¿Ki Muuukosapu Riosie Weratiame?
¡Ehsoo, taamo tuuyesao aatanakamera aamo wewekame teeme!

*Peeroa ki machiyo tuuna Eesusio
(Marako 14:66-72; Ruuka 22:56-62; Waani 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ Peeroa wa'a nokioiopua yooreminaо, ma'chi kahtiapua Kaija kaarira ta'pewarachio. Wa'a kahtioiopua Peeroо, wa'a eenaka piiripi oowitiame wa'api tekipanamea, chaanekapua:

—¿Ki pu'ka ahjama oyame muuuai, Arirea ohjoeme chapitiame ahjama?

⁷⁰ Peeroa nehjiakapua:

—Ka'i, neeee. Kiisi machiyamenia pu'kao, aamo chaachapao.

⁷¹ Waikao Peeroa, waami puuyaniachiami ihtioio, wa'aoi piirechi oowitiame tiamea, Peero tetewikapao tiameo, chaanekapua ahpo wahjachio:

—Ihjipu tijoea tiame, i'ka Eesusi Arirea ohjoeme ahjama oyamea.

⁷² Waikao Peeroa eenechi ka'itakapua Eesusio cheeka:

—Kiisi machiyamenia pu'kao; ki pichiwa enesoo no'o chiiiao, mukitaonia —cheekapua.

⁷³ Ehjepatakirio wa'a nokayamea, Peero naaepakao, utewaeme chaachapakapua:

—Pichiwápuя muuu tiameo, i'ka Eesusi ahjama oyamea, wa'achi cheeka nayewame muuuái.

⁷⁴ Waikao Peeroa, eenechi ka'itakapua Eesusio, paisachi simiyameopua, eee cheeka:

—Kiisiki machiyamenia pu'ka tijoeo.

Wa'a cheesoche Peeroо, kusuchachakapu totori oowiraa. ⁷⁵ Waikao Peeroa Eesusi cheeria inatepariapua: "Muuua, ke'chu kusuyoi totori oowirao, paisa simiyame no'o ka'itamerimua." Wa'a iikapa Peeroa, tisia iiyana erapakaopua yuuwesika, ma'chi machenaka nanarariapua.

27

*Piiratochi i'towa Eesusi
(Marako 15:1; Ruuka 23:1-2; Waani 18:28-32)*

- ¹ Pu'ka meere ma'chirepasoopua, yooma ne'neseriosi pa'pamuratuamea, i'isaeri pirenaturi o'ochetiame tewaniameapua tiame, Eesusi meripuame kateweriapua.
- ² Waikao Eesusi purisapaopua, Piiratochi i'totiapua, Rooma ohjoeme te'ta yawichiwichio yawichituamechi.

Uurasi ahpō me'ya

³ Waikao Uurasia Eesusi noriwi nehkamea, Eesusi meripuame iintoriapao, tisia iiyana er-aparepua ahpō tisia na'ara iintoriaopua. Wa'a erapakaopua pu'ka piie weerewa aampa oosa mariki tataparasi toomio, eenechi no'rapurepua neeseriosi pa'pamuratuameo, o'ochetiame pirenaturi tewaniameopua tiameo. ⁴ Wa'a iintosaa-pua pu'ka pa'pamuratuameo, chaanerepua:

—Ki nu'uti tatakorire neeeeaa aaata kihta iintokameoipua nehkakao.

Nape puuu pa'pamuratuamea, chaanerepua Uurasio:

—Muuua, muuukamerapua tatakorikamea, teemea kihta noonowikamepua. Amoe wa'api wa'a iintokamemua pu'kao.

⁵ Waikao Uurasia wa'api i'isaeri tiopachi ih-papasesapao toomio, ma'chi akiparepua wa'a mochiwachio. Wa'a machenasaapa puuua, ahpō kuuuchi chuhchaka wiitarichio, ahpō topepateka me'yarepua.

6 Waikao te'ta pa'pamuratuamea pu'ka toomi apechunasaopua, chaachaparepua ahpoo:

—Ihji toomio eeraemekopaopua pu'kao, ka'chi iika towapuamepua Riosi oowewari maaniachio.

7 Waikaopua kaawe ahpo katewesaopua, Sikoritame Weewara tararepua ahjaeo, seesenu ti'tijoeri wahjipame toapuachi. **8** Waika o'inia ehpiamisiopua pehjio, We'e Eeraeme teewaniachipua wa'ao. **9** Wa'a teeka pichiwa machenare Eremia cheeriaa Riosi nayewatura, puuua eee cheeriaio ahpo iyoterichio: “Puuu isaeri pa'pamuratuamea, ahpo noriwi nateteriae nehjitiameeo, pu'ka piie weerewa aampa oosa mariki tataparasi toomio, eenechi no'raputiamē itipikamepua. **10** Pukae toomie taritiame Sikoritame Weewaraa. Neee Eremiaa, wa'a chiiame iyotekamenia, te'ta no'o Paamira tewekachi kahtiamē, no'o nane'reteriachitia.”

Eesusia Piiratochi
(Marako 15:2-5; Ruuka 23:3-5; Waani 18:33-38)

11 Eesusia Piirato yawichichi upasao, eee cheeka iinatuketiapua:

—¿Pichiwa uurio ti'tijoeri yawichiwara muuua?

—Eje'e, aamo chiiachite puuua —nehjiaka Eesusia.

12 Nape puuu ne'neseriosi pa'pamiratuamea o'ochetiamē pirenaturi tewaniame tiamea, weeru chaachapoipua Eesusi na'arekao, ihchi itipikapu Eesusia. **13** Waika Piiratoa Eesusio ihchi itipikopao, chaanekapua Eesusio:

—¿Kiisi inamuamekosamua yooma aamo tísia na'arechanewao?

¹⁴ Nape Eesusia kiisi nehjiakapua pu'kao. Wa'atia itipikapua. Yawichia wa'a tiiopa pu'kao, "iinsa tiiame ihjia", erapakao, ka'chi ikime e'rapua.

*Eesusi meripuaichio i'tonurawa
(Marako 15:6-20; Ruuka 23:13-25; Waani 18:38; 19:16)*

¹⁵ I'ka pahkochio, aaata karichi kahtiametoiniame eneriaipua pu'ka taawechiamio, aaata itasoopua ma'chi toipuawichioo. ¹⁶ Waika taawechiamopua, wa'a karichi yasariaipua piiriipi tijoe tísia inamuniame, Eesusi Warawasi tewaniame. ¹⁷ Pukaepa Piiratoa machenaka iinatukeriaipua wa'a napawikameo:

—¿Aatanakamera toijerame eemea, Eesusi Warawasi, naatikosaoi, Riosie Weratiame Eesusi?

¹⁸ Piiratoa Eesusi Riosie Weratiame toinuramio o'rariaipua, kihta na'ara iintokamekopua Eesusio, oowera tísia nakiniamekopa Eesusio tísia muuwaeme ti'tijoerieopua.

¹⁹ Nape Eesusi katewenioiopua Piiratoeo, Piirato uupiraa, chaanenuraka uhjureriapua Piiratoo, eee cheeka: "Ka'te katewemitiama pu'ka tijoechi simiyameopua wenejniameo, kaaweruma tijoekopa pu'kao, pa'a tukaoopua neeee, tísia iinya tiiame teemukania amochi simiyameopua, kiisi kaawe tiiame aamo iintosoopua pu'ka tijoechio."

20 Nape pu'ka wa'apichio ma'chio, neeseriosi pa'pamuratuamea, o'ochetiame pirenaturi tewaniameapua tiame, Warawasikamera toinuramichio, oowe erapaterepua ti'tijoerio, Eesusikamera meripuawichio. **21** Pukaepa Piirato eenechi ti'tijoeri iinatukioio aachin tiamera toipuamekoo, Eesusikoio, Warawasikoio, ti'tijoeria chaachapakapua siinakokao:

—¡Warawasikameraa puhjésaa!
¡Warawasikamera puhjésaa!

22 Piiratoa wa'a chaachapopao ti'tijoerio, eenechi iinatukeka chaanekapua:

—¿Ihtana iintotane Eesusio, Riosie Weratiame tewaniameo?

Pu'kao muuwari ti'tijoeria, chaachapakapua:

—¡Kurusíchi me'yaaa!

23 Wa'a chaachapopao Piiratoa, chaanekapua:

—Nape ¿ihtana ki kaawe iintokamepua wa'a yorapua?

Waikao muuwaeparia, epeche utewaeme chaachapakapua:

—¡Kurusichi merisáaa, kurusichi merisáaa!

24 Piiratoa ka'chi ikime e'rapa Eesusi toinariaio, epeche teetopa muuwario chaachapakao, Piiratoa neeroi uusao, yooma tetewachi paanikokapua cheeka:

—Neee aamo noonowinariao, paanikonania pu'kao, kihta teerenariapa noochio, pu'ka meritioio —chaanekapua pu'ka muuwepari tísia siinakoameopua—. Eemekamera kokosapuamepua, neeee ka'i.

25 Waikao yooma muuwaria nehjiakapua:

—;Wéee, pe'yáchiii! ¡Pe'yachi tamochi wi-chitapu Riosi kokosáriaaa, yooma taamo tatana tijoe-tusiwachiopua tiámeee!

²⁶ Wa'a chaachapopaopua pu'kao, Warawasikamera puhjesa toakapu Piiratoa; Eesusio wepinurarekapua pu'kao, wepisaopua, merinurekapua pu'kao, kurusichi chuhchaka.

²⁷ Waikao Eesusia soontarokarichi upare-tupua kapitaichi. ²⁸ Wa'a ajapasaapa kapitai kahtiachio Eesusio, yooma wakirapusao, sehtamurame wakirateriapua waikao. ²⁹ Wa'a yorasaopua moochio, wehcha pi'rínaka yawichi mo'kori netesaopua, mosokiraterepua. Wa'a noonoisaapua, ahjamina sekachio yawichi teesorara makotesaopua, yawichi teewaka aachere-pua na'areka. Wa'a yorasaapua, chopokorieka aaajapeka Eesusio, eee chaachapariapua na'arekao:

—;Kúíraaa, isaeri yawichíwaraaaa!

³⁰ Wa'a chaachapakaopua akachupiapua paanatao, wa'a nokakaopua tiame, pu'ka wa'api teesorae ahpo ki'yariae, moochi wepariapua wa'ao. ³¹ Wa'a nokisaapua na'arekao, pu'ka ampawakira sehtamurameo puhjesaopua, wa'api wakirara chuhcheriapua eenechi. Yooma wa'a noonoisaapua yooreminao, merimiachi i'totia Eesusi wa'asi, kurusichi merimia.

*Kurusichi meriwa Eesusi
(Marako 15:21-32; Ruuka 23:26-43; Waani 19:17-27)*

³² Wa'a i'tonioio siimpaniachio, pooechi natepatiapua piiripi tijoe Siimoni tewaniame. Ihji tijoea Siirene weeechi ohjoeme eneriapua.

Waikao soontaroa pu'kao, Eesusi ku'ika i'tonurekapua kurusio, ki kakajuopua Eesusiopa mooketokao.

³³ Wa'a nokisia Ókota tewaniachio, ajasitiapua, Wahjipakame Mo'ojowa chanika chaniwamechi.

³⁴ Wa'ao Eesusio waikao, chipuwari neerora wiino ahjama kiatiaipua tisiwá chihpuame, nape Eesusia yenasache ki nakikapua.

³⁵ Kurusichi chuchasaopa so'sontaroa, Eesusi wisasoriwao ahpo newitowa te'ekapua pu'kao, aaatakamera newitokamea, ahjama itipimi-chiopua, ehkoriami Riosi na'nayewatura te'ta chaachapariachitia, puuu te'ta ikitiapua. ³⁶ Wa'a nokisaopua, wa'api mochika itipirepua inatekao.

³⁷ Wa'a kurusichio moochikamera tepaminao, itapiti iyotetiame chuhcheretiapua, aatia ti-iachipa meritiamekopua chiiame. Puuu iyotetiamea, chiiamekapua: "Ihjipu Eesusia, uurio ti'tijoeri yawichiwaraa", chiiamekapua.

³⁸ Ooka ichikoame chucharetiaipua tiameo, piiripi ahjamina, piirea owemina, na'pa puuua neneku chokichi, pipiripi kurusichi. ³⁹ Wa'a chuhkoi Eesusio wa'ami u'matopamea, na'areka Eesusio, mo'rewaka u'matopapua chaachapa:

⁴⁰ —¡Nee, muuua tiopa ru'minakaio, paika taawechi weramio tuukamekaiomua eenechio, ¿ka'chi iika aamo newime o'ranimua ehpeo, pichiwa tisia utewariemeko tuukamekaio? ¡Pichiwa Riosi Taanara enesaa, tekisáoko ehpeo, wa'a kurusíchío!

⁴¹ Puuu neeseriosi pa'pamiratuamea, puuu o'ochetiamie pirenaturi tewaniameaipua tiame, chaachapakapua:

⁴² —Wahjachio newipatiameko tuukaio, ka'chi iika newipame e'ranipua ahpo wa'apioi. Ihjia i'isaeri yawichikai, tekimetiaipua wa'a kurusichio, taamoo pichikemichiopua pu'kao, apoekopua Riosichi eenameo. ⁴³ Riosichikamera oowe e'riameko tuukamepua; wa'a teeresoo, Riosi apoe enamapua newipatemiao, tisia nakiyame enesaapua pu'kao: "Riosi Taanara neeee", cheekamekopao.

⁴⁴ Ahkasi puuu ooka ichikuame kurusichi chuchatiameai, na'ara chaachapakapua Eesusio.

*Eesusi mukiwa teereria
(Marako 15:33-41; Ruuka 23:44-49; Waani 19:28-30)*

⁴⁵ Neipa pu'kaopua, oowetawesi o'inia yooma tukapasipasao, ahkasi arikiri paika keenako simiyachisi, taajenakapua eenechio. ⁴⁶ Paika keenako teetoio Eesusia, weeru sisinakaopua chaachakapua:

—Eeri, Eeri, ¿reema sawatani? —No'o Riosi, no'o Riosi, ¿achinikai no'o toakamemua? —cheeka chaniwamepua eureo naewaniachio.

⁴⁷ Waikao ookapi wa'a ajakamea, pu'ka inamukapao chaachapakapua:

—¡Néé, keepukao! Ehkoriami Eeria paaechanipua.

⁴⁸ Waikaopua piiripi puuua, ikanati a'potiame uusa paatatiamechi saampatesao, kuhsichi chuchasa wa'apote oowepakapua, Eesusio pi'pimichiopua. ⁴⁹ Nape i'kao oowioiopua, wahjaa chaachapakapua:

—Ka'te, ka'teopua pehji. Enatakoipu Eeriaa, newipatemia.

⁵⁰ Nape Eesusia eenechi utewaeme sisinakao, mukukapua wa'asi, ahpo Noonochi nehjakapua iikao. ⁵¹ Eesusi mukuyoio isaeri mochiwachi tiopachioi, tisia weruma ttiame ikirepua. Puuu wisasori Riosi iyoriwachi pejana chuhkuameai, pu'ka wa'apichi keenakoo, te'pa o'inia teeresi si'parepua. Pu'ka wa'apichi keenakooi, weeeeai, ki muenati noonorepua, ahkasi e'peai yooma tataka kahsirepua. ⁵² Wa'a iikaopua tiameo, wahjipakame toatiachioi, yooma wahjorepua, ki ookapi Riosichi paparaka wahjipakamea, eenechi ahjarepua. ⁵³ Neipa Eesusi oijenasoopua, puuu wahjipakame eenechi ahjakamea, ohjosirepua toatiachi puuyakao, Eerusareni e'enare puuua waikao, wa'a Eerusarenio, ki ookapi ti'tijoe tetewitiamepua.

⁵⁴ Waikao eenechi Eesusi meritiachi nayewakao, puuu soontaro wa'a inateka mochikamea, soontaro kapitairaopua tiameo, yooma pu'ka ikiyame tetewapaopua wa'ao, weeee tiame ki muuenati nokayopao, tisia majariapua. Waikaopua yooma wa'a tiame ikinioipaopua, Eesusio e'repakaopua, chaachapakapua:

—;Aa, pichiwa Riosichi o'inia eenakame ener-
iai ihmja, Tijoe Tijoetukame!

⁵⁵ Pu'ka wa'a ikiyoiopua wa'ao, wa'achi ajakapu ooweruai muuwaeme Eesusi ahjama e'enakame, Arirea o'inia ku'isika na'naritokamea. Ihmja, mekapi ajakapua wa'ao, ne'neka. ⁵⁶ Pu'ka ooweruchio wa'a ajakapua, Maaria Maarena, Maaria Saantiao Oose tiame yeeyera, Sewereo tatanara yeeyera tiame.

*Eesusi mukukatewe teesotiachi
(Marako 15:42-47; Ruuka 23:50-56; Waani
19:38-42)*

⁵⁷ Pu'ka wa'api aari tukapasipoio, wa'achi eenariapu Oose tewaniameai Arimatéa weeechi tijoe, Eesusichi pichikiamekapaopua tiameo. ⁵⁸ Puuu Oosea, Eesusi yeeyera ahjama ahpo katewesaapua masitewara tiame, Piiratochi simika itariapua Eesusi weerewarao, wetemajimio tuuka. Waikao Piiratoa, kianurarepua pu'kao. ⁵⁹ Ehjepao Oosea, Eesusi weerewara tekipuketiaopua, riino wisasori tohsanamechi ikapikapua. ⁶⁰ Pu'kao ikapisaopua, ahpo weemera teesotariachi teekakapua, ahpo mukiso tekiyuachio neteriachi. Wa'a tekisaopua weruma tehte chihturame to'petiapua ki'sunaka. Wa'a ikisaapa nonoratiapua. ⁶¹ Nape Maaria Maarenaa, piirechi Maariaapua tiame, wa'a mochika itipikapua pehji, tekitiachi ne'neka.

Eesusi mukukatewetiachi inatewa

⁶² Pu'ka meereo ma'chirepasoopua, yooma kateweniame tewaniame taawechi u'matosoopua, resipuniame taawechio neeseriosi pa'pamuratuamea parisero ti'tijoe tiame, pirena siimpariapua Piirato chaanemia. ⁶³ Piiratochi e'enasaapua, chaachapariapua pu'kao:

—Muuu Piirato, muuu taamo paamiratuam-eraa, naati inatepaka teemea, pu'ka meritiame ahjaka oioiopua, pu'ka tisia wistuameo eee cheekamekoopua: “Neeea meritiaio, paika taawe i'toai oijenamania eenechio.” ⁶⁴ Pukaepa

teemea, aamo inatenurawa itamia e'enakapua, wa'a mukuteso tekitiachio, ki seenekachi Eesusi masitewarao, Eesusi weerewara ichikosapaopua, oijenario tuumichioopua. Pu'kao wa'a chaachapasoopua puuu meritiamē wistuniamea, epeche teeremapua, ki pukerichitia.

65 Waikao Piiratoa chaaneriapua:

—Weh, kaawepua. Wa'a ajawi soontaroa, aamoe wa'api i'toka, inatetepuapua pu'ka mukukame tekitiachio, nape te'ta ki ichikopua teereweka.

66 Waikaopu isaeri pa'pamiratuamea, Eesusi tekitiachi e'enasaapua Piirato so'sontarowa i'tokaopua, tisia kaawe inatenureriapua. Waikao soontaroa wa'a noonowiwaapua, kaawe ikichesa toariapua yeetarachio.

28

Eesusi ahjaria eenechi

(Marako 16:1-18; Ruuka 24:1-12; Waani 20:1-10)

¹ U'matosoopua resipuniame taawechio, pahcha taawechiopua oowisarichio, ma'chirepasooopua Maaria Maarenaa, piirechi Maaria tewaniameapua tiamea, wa'a e'enariaipua ne'nemia Eesusi mukukame tekitiachiopua. ² Wa'a tekitiachi ajasisoopua ooweruo, ki muuenati noonoka we'ea, te'pa o'inia tekikopa Riosi ku'iwario. Ihji Riosi ku'iwaria, tekisache wahjonasa tehtee to'perarao, ikicha yachapasaopua pu'kao, ahjachi yasiparepua. ³ Ihjia, kuhjiparichitia utewaeme tajaka yasarepua, wisasoriraa, tisiwa

tohsaname keepachitia. ⁴ Soontaroa wa'a tiiame tetewapao, tisiwa majariapua, ahpo sasaweriapua majaka, mukipakame ruhjirepua majakao. ⁵ Ihji Riosi ku'iwaria, chaanerepua ooweruo:

—Ka'te majako eemea. Naane e'rena neeee aamoo, Eesusi i'yasiopua, kurusichi meritiame. ⁶ Nape puuua ki'tepua i'wao, oijenakamepua wa'asi ahpo cheeriachitia. Naakoo ne'nesakoopua tekitiachio. ⁷ Wa'a ne'nesaapa, yaapi nonoraka tuuyepuapua Eesusi masitewarao, Eesusi oijenariopua wa'asi, Arirea ahpo ihsimio tuuko tuupuapua pu'kao, ke'chu wá'a enapoiopua aapoeo. Wa'a ahpo tetewipo chiiio tuupuapua pu'kao. I'kache aamo tuuyemia tekikamenia.

⁸ Wa'a chaanetiapapua oowerua Riosi ku'iwarieo, ikanati ujumasiriapua taamo Eesusi ajawaria mochikachi tuuyemiao, tísia majakamekaipua kaawe erakoriapua. ⁹ Nape pu'ka ooweru u'mapasioipua nonoraka, senawato pooechi machejeneka Eesusia — Kúíraa —chaanerepua. Waikao oowerua, tisiwa yuuwesiaiopua, tahpitika kaawe erapaka tetewapaopua, tonochi kooreparepua Eesusio, iyorire. ¹⁰ Waikao Eesusia chaanerepua pu'ka ooweruo:

—Ka'te yuuwesipa, iika yachapasa naajúu. Ohso kaawe yaapi nonoraka tuuyepuapua no'o masiterao. Pu'kao chaanepuapua, Arirea no'o tetewimeriko tuuyepuapua.

Soontaroo wihtuki chaachapajewa

11 I'ka ooweruo Eesusi ma'masitera tuuyemia nonorakoiopua, ookapi soontaroa wa'a tekitiachi inatekamea, Eerusareni e'enakaopua, ikanati yooma tuuyerepua wa'a neeseriosi pa'pamuratuameo, wa'a itapiti ahpo tetewariaopua. 12 Waikao ihji pa'pamuratuamea i'ka wa'a tiame tuuyetiapaopua, o'ochetiamē pirenaturi tewaniachi e'enarepua ahpo wahjachi ahjama ahpo erakoa katewepuawichiopua, ihtana yorapuamekopua Eesusi ki'tiopa mukukame tekitiachio. Waikao ihji o'ochetiamē pirenaturi tewaniamea, ahpo napawika katewesaapua, ki ookapi toomi nateterepua soontaroo, wihtuki chaachapamichiopua Eesusi ahpo wekateriameopua. 13 Wa'a ikisaapua, eee chaachapanurarepua:

—Eemea aaatae iinatuketiaa, Eesusi weere-warao, Eesusi wa'api ma'masitera ichikorio tu-upuapua, aamo kokochioio. 14 Taamo yawichio nekasoo nane'resapao, teeme kaawe erapatempua pu'kao, aamoo ka'chi yorapuawichiopua.

15 Waikao soontaroa pu'ka toomi uusao, wa'a tiiame katewetiame itipirepua. Pukaepa uurio ti'tijoeria, wa'api chaachamepua ahkasi ehpe taawechiamioi.

*Eesusi ahpo ajawaria uhjurawa
(Marako 16:14-18; Ruuka 24:36-49; Waani 20:19-23)*

16 Piirechi taawechiami neipao, puuu oosa mariki aampa piiripi masiteraa, Arirea siimpariapua Eesusi chaaneriachi kaawichi. 17 Wa'a ajasisaapa teemea, Eesusi tetewisaapa, tisia kaawe erapatiapua tisia ahjachi paparaka mukukai

eenechi ahjariopa, aaatacheo tamochio, ki te'ta oowe e'rерioiopua, te'ta oijenario Eesusio.

18 Neipao Eesusia, taamo naaepakao, cheekapua:

—No'o Noono Riosi tewekachi kahtiamea, yooma ahpo utewari no'o ki'yakame puuuapa, yomatiame te'ta aampa tiiameopua, tewekachio, i'ka wehjoarichiopua tiame. **19** Wa'a tiiachipa neeee ehpe o'inia tiiame, yomatiame i'ka wehjoarichi aamo uhjurania, yooma noochi paparakameopua tiame nuurewaka, yomachiami siimpaka masitesimichiopua tiame, i'ka Riosi kaaweruma tuuyewariopua. Yooma pu'ka aamo masitesiao, no'o masitewara enepatemitiapua, no'o Noonochi paparaka paatosipuapua, noochiopua tiame Taanarachio, Riosiwarichioopua tiame. **20** Pu'kaoiopua tiame, yooreka mochiwa masitepuapua pu'kao, no'o e'waka mochitomichiopua, no'o masiteriachitia. Eemea no'oo, te'ta kaawe nane'reka mochitomitiapua, yooma aaata noochi paparakameo, ahjama ihsitomerikopua, ahkasi i'ka wehjoari kajuyachisiopua.

Wee, neeee Maateoa, i'wasi kajuyamenia i'ka Eesusichi simiyame no'o iyotiao. Cheriwema wa'asi, no'o aamo kaawe teererewa aamowichioo.

**Riosia Warijio Nayewani Ahpo Tisiwa
Kaaweruma Tuuyewari
Huarijío: Riosia Warijio Nayewani Ahpo Tisiwa
Kaaweruma Tuuyewari New Testament**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Huarijio

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022
c8002ff9-eafc-5d29-b2c7-a847cdca6c74